

7-12

ZVAIGZNE

1967

7

APRĪS

... 1957. GADĀ 4. OKTOBRĀ DIENU CILVEKI NEKAD NEAIZMIRSĪS.

SMAGI NO MITRUMA ZEMU PĀR ZEMI SLĪDĒJA PADEBĒSI, NORAIZEJUSĀS UN IKDIENIŠKĀS IZSKATĪJĀS PILSETU IELĀS. TĀCU ŠAI LAIKĀ AP ZEMI JAU LIECA SAVU ORBĪTU SUDRABOTA LODE, UN OTRĀ DIENĀ VISAS PASAULES VALODAS PAPILDINĀJĀS AR ĪSO, TĀCU BEZGALA NOZĪMĪGO KRIEVU VĀRDU «SPUTNIKS». ŠI VĒSTS SACĒLA KĀJĀS VISU PASAULI. ... VISĀ SAVAS VĒSTURES GAITĀ ZEME NEBĪJA PIEDZĪVOJUSI LIELĀKU SENSĀCIJU.

[No Vasilija Peskova grāmatas «Soļi rasā»]

D. ROŽKALNS. «SAPŅU KUGIŠ». [No cikla «Mana dēla problēmas»] Linogrebums.

VĒL VIENS PAVASARIS

Tas ir saspringtu gaidu un satrauktu nojautu brīdis dabā un cilvēku dzīvē, kad dzimtenē pārrodas strazdi un dzērves, kad svēteji leņem savas ligzdas, kad piesaulē uzplaukst māllepnes un kūp zeme un lazdu skaras. Dārzos sadedzina veco kūlu, bērzs uzģērbj zaļus svārkus, bet cilvēks pārlaiž vērtējošu skatienu firuļiem un saka līdzī šim augšanas, atmodas un putnu sasaukšanās priekam: «Vēl viens pavasaris!»

Vēl viens pavasaris mūsu, Oktobra zemes ļaudīm, vēl viens liela darba cēlens. Piecdesmitais mūsu Dzimtenes pavasaris!

... Automaīnas rēpas tin kilometrus. Mēs dodamies satikt pavasari Cēsu rajona kolhozā «Sarkanais Oktobris», vienā no Latvijas 777 kolhoziem. Pa ceļam pāršķīrstu piezīmju grāmatiņu, kura stāsta, ka šogad, lielās jubilejas gadā, republikas kolhozu un sovhozu ļaudis

● APSĒS AR GRAUDAUGIEM 571 TŪKSTOTI HEKTĀRU.

● PIENĒMUŠI SAISTĪBAS IZAUDZĒT VIDĒJO GRAUDAUGU RAŽU 15—16 CENTNERU NO KĀTRĀ HEKTĀRĀ.

● PAVASARĀ SĒJAS DARBUS UZSĀKS, BRUŅOJUŠIES AR VARENU TEHNIKU — VAIRĀK NEKĀ 20 TŪKSTOS TRAKTORIEM.

Zeme ir devīga, zeme savu arāju un sējēju atalgo ar lielāko svētumu — maizi, ja cilvēks vairo zemes spēku, to kopj. Arī šopavasār lauku ļaudis spēcina savu barofāju — zemi. Pirmajā attēlā redzam skābo augšņu kalpošanu. Un šis darbs nav ledomājams bez tehnikas.

Cēsis. Rajona valsts sēklu inspekcijas laboratorijas darbinieces ir nomodā par šī pavasara sējas dienām un, vēl tālredzīgāk skatoties, — arī par šī rudens apcirķņu bagātību. Vecu vecā paflesība — ko sēsi, to pļausi, — ir un būs mūžam jauna. Rajona saimniecības jau baltajos ziemas mēnešos nodeva laborantēm pārbaudei rūpīgi glabāto graudaugu sēklu paraugus. Astra Jansone ir agronome inspektore, kuras uzdevums sekot saimniecību klētņieku darbam. Kad leejam laboratorijā, satiekam laboranti Ilzi Vecgaili, kas pašreiz rīkojas ar ierīci, kuru gudriem vārdiem sauc par «pneimatisko klasifikatoru». Bet Velta Biķerniece [2. attēlā] pie sava darb-galda nosaka sēklu paraugu tīrību.

— Visumā rajona saimniecības šīpavasara sējas dienas sagaida ar labiem, augstvērtīgiem graudiem, — saka laboratorijas darbiniece.

Jauns pavasaris — jauna dzīvība! Kolhoza «Sarkanais Oktobris» telkopēja Elza Kalniņa [3. attēls] ir viena no krievākajām saimniecības lopkopēm. Pašreiz viņas pārzīnā ir 50 «Latvijas brūnās» šķirnes telītes. Tās būs levērojams papildinājums kolhoza ganāmpulkam, par kuru aprūpētāju labo darbu un izcilajiem sasniegumiem dzird tālu aiz mūsu republikas robežām.

Mazajai Ingai gan labāk patīkot jēriņš [4. attēls]. Esot pūkaināks, mazāks un spriganāks. Tā sakot, mazās kolhoznieces raksturam atbilstošāks.

Ists dārznieks agri pavasarī parūpēsies, lai nevienam augļu kokam nebūtu sausu zaru. Zaru vainagu kopšanai ir savi likumi, ko labi zina «Sarkanā Oktobra» dārzkopības brigadieris Arturs Tūters [5. attēls]. Mēs gan neskaitījām, cik koku ir saimniecības 20 hektāru lielajā ābeļu dārzā, taču skats ir iespaidīgs — augļu koki, kuru stumbros jau strāvo zemes sulas, saplūst ar horizontu.

— Vēl pēc dažiem gadiem kolhozā būs 64 hektāri liels dārzs, — stāsta brigadieris. — Pērn no zemstiklu kultūrām un dārzkopības leņēmām 60 tūkstoš rubļu. Kad šī nozare ies plašumā, kļūsim vēl bagātāki.

Aina Bujāne [6. attēls] ir dārzkopības strādiece. Siltumnīcā, kur valda īsta tropu atmosfēra, jaunieie pārlūko savu balto kallu valstību un stāsta, ka dārzu, kurā pašreiz rīkojas Arturs Tūters, viņa pati kādreiz pirms vairākiem gadiem palīdzējusi stādīt, būdama vēl skolniece.

Mehāniskā darbnīca, fermas, klētis. «Sarkanajā Oktobrī» visur valda pavasara rosme, pavasara priekšnojautas. Vēl neilgs laiks, un tīrumā blakus cīruļa dziesmai atskanēs traktoru tērāuda balss. Sējas dienu darba balss! Jānis Sudrabkalns saka: «Abām rokām apkampju es atkal pavasari.» Un, ja arī zemnieks neprot izteikties tik jūsmīgiem vārdiem, viņa darbs, viņa solis, viņa noskaņojums tomēr ir tieši tāds...

J. PĪLĀDŽA teksts,
Z. LEGZDIŅA foto

VISU ZEMJU PROLETĀRIESI, SAVIENOJĒTIES!

ZVAIGZNE 1967

SABIEDRISKI POLITISKS UN LITERĀRI
MĀKSLINIECISKS ILUSTRĒTS ŽURNĀLS.
IZNĀK 17. GADU, DIVAS REIZES MĒNEŠĪ.
NR. 7. [401] 1967. GADA 5. APRĪLIS.

KARA AKADĒMIJAS KLAUSĪTĀJA

Slaida auguma stalta sieviete apstājās pie nelielas, gašas savrupmājas vārtiem. Uz ēkas fasādes bija rakstīts: Sarkanās Armijas Ģenerālā štāba Kara akadēmija. Sieviete ar Sarkanā Karoga ordeni pie krūtīm it kā vēl ko pārdomāja — te piegāja pie vārtiem tuvāk, te atgāja nostāk.

Pēkšņi vārti atvērās, un pa tiem iznāca pavisam jaunliņa meitene karavīra formas tērpā. Uzmanīgi viņa paskatījās uz vārtu tuvumā stāvošo sievieti, tad, pielikusi roku pie kažokcepures, stādījās priekšā:

— Jekaterina Bahtlarova, akadēmijas klausītāja.

Sieviete arī pacēla roku.

— Milda Bulle, ieradusies uz eksāmeniem. Akadēmijas gaiteni Mildas satraukums mazinājās. Te taču bija daudzi viņas senie cīņu biedri un komandieri. Lūk, nupat viņas priekšā smaidīdams nostājās Miša Nazaretjans, Pāvels Dibenko, bijušais 3. kavalērijas korpusa štāba priekšnieks Eduards Viljons.

Mandātu komisijas sekretārs iedeva izpildīt anketu, un Milda Bulle sāka rakstīt atbildes uz tur uzdotajiem jautājumiem.

Līdzienās rindās uz papīra gūlās vārdi: dzimšanas gads — 1892., tautība — latviete; dzimšanas vieta — Latvija, Talsu apriņķis; sociālā izcelsšanās — zemniece; partijas piederība — boļševiku partijas biedre kopš 1917. gada.

Atbilde uz jautājumu «Ar ko nodarbojaties līdz revolūcijai?» bija jāpdomā ilgāk. Dzīves lappuses zibēja atmiņā cita pēc citas. Ar grūtībām pabeigta Jelgavas sieviešu ģimnāzija, strādāts gan par skolotāju, gan avīzē, gan par grāmatvedi. Kur tikai dzīve nemētāja viņu; Jelgava, Tukums, Nemiņrova, Petrograda, Kislovodskā, Stavropole. Isajās anketas ailēs nevar ierakstīt ne desmito daļu no savas dzīves.

Ar ko nodarbojāties pēc Oktobra revolūcijas?

Jā, ar ko? ... Jaunā Padomju republika 1918. gada sākumā bija briesmās. Sevišķi

bīstama situācija izveidojās Ziemeļkaukāzā. Cenzdamās sagraut turlenes komunistiskās organizācijas, Viskrievijas kontrrevolūcija izvēlējās Ziemeļkaukāzu par galveno bāzi un mēģināja tur radīt «Ķīnas mūri» Padomju varai.

Tajās smagajās dienās Milda Bulle kā Kislovodskas partijas komitejas darbiniece organizēja strādnieku vienības pret kontrrevolūciju. Bet, sagatavojis bruņotu sacelšanos pret Terskas Padomju republiku, baltgvardu atamans Skuro sāka uzbrukumu slikti apbruņotajām Sarkanās Armijas daļām.

Tad arī Milda Bulle ņēma rokās ieroci, brīvprātīgi iestājās I. Marcinkeviča vietējā eskadronā. Medmāsa, cīnītāja, izlūks — lūk, viņas pirmie kara pienākumi.

27. jūnijā Skuro bandīti pēkšņi ielauzās Kislovodskā. Sākās asiņains terors. Gaja bojā labākie ļaudis. Bet M. Laročkina sarkanās nodajas un Marcinkeviča jātnieki nākamajā dienā atsveda Skuro bandu un atbrīvoja Kislovodsku. Atvietojojot kritušo Kislovodskas bataljona komisāru, Milda Bulle šajā kaujā parādīja drošsirdību, vīrišķību un aukstasinību. Tā arī Kislovodskas boļševiku partijas komiteja uzdeva Mildai Bullei bataljona komisāra pienākumus.

Cīņās par Borgustanas stānīcu Laročkina un Bulles vadītās bataljons sagādāja Skuro bandai lielus zaudējumus. Kaut arī bandai bija daudzas priekšrocības, atamanam Skuro nācās atdot stānīcu boļševikiem. Pjatigorskas frontes komandieris A. Beļenkovičs apbalvoja Kislovodskas bataljona komandieri un komisāru ar sudraba portisgāriem. Taču drīz vien frontes komandieris uzināja, ka bataljona komisārs ir sieviete. Viņš bija visai pārsteigts un nomainīja portisgāru ar kavalērijas zirgu.

1918. gada rudenī, kad XI armijai nācās izcīnīt smagas kaujas pret ienaidnieka spēku, partija sūtīja Mildu Bulli par politisko komisāru uz Pjatigorskas apvienoto komunistisko pulku, kuru komandēja N. Janiševskis.

Dramatiskajās 1919. gada janvāra dienās Revolucionārā kara padome nozīmēja Mildu

Bulli par Kaukāza frontes XI armijas Revolucionārās Kara padomes pilnvaroto ievainoto un slimo evakuācijai. Tās bija pašas grūtākās dienas armijai! Vēl 13. janvārī armijas komandieris M. Levandovskis rakstīja: «Stāvoklis XI armijā kritisks. Nogurums, slimības aptver 50%, apģērba un kara materiālu trūkums rada armijā sabrukumu.»

...Val gan nedaudzos vārdos iespējams aprakstīt ievainoto kareivju necilvēcīgās mokas? Biedrei Bullei vajadzēja organizēt evakuāciju, novietot ievainotos un slimos. Milda atcerējās Jandiki cematu. Vienmujus smilšu laukus un stept visapkārt — mēmos revolūcijas kareivju bojā ejas lieciniekus. Pa šīm smiltīm purgā 1919. gada janvārī gāja sauktā XI armija. Zemē bija guldīti tūkstošiem sarkano cīnītāju, kurus pļēvca tifs, bads, sāls, lodes un zobeni. Ļaudis stinga ledainajā Kaspijas vējā, bet no mugurpuses sekoja balto jātnieku bandas.

Milda aizvēra acis, bet to dienu ainas nelizuda. Baltā stepe griezās sniega virpuļos. Nogurušie zirgi tik tikko vilka brīķu, bet tajā atradās viņa un pavisam jauns komandieris — igauņis. Komandieris jau bija miris. Pati viņa nevarēja pat pakustēties, spēkus bija pļēvies tifs. Klusēdami blakus gāja ļaudis.

Tīklīdz Milda atlaba no slimības, XI armijas Kara revolucionārā padome nosūtīja viņu 7. kavalērijas divīzijas politnodajas priekšnieka amatā. Tas bija 1919. gada maija sākumā. 7. kavalērijas divīziju komandēja P. Borēvičs. Roku rokā ar viņu Milda gatavoja karaspēka daļas atbildīgām cīņām. Divīzija atradās Astrahaņā — Černij — Jaras rajonā un piedalījās izlūkošanas kaujās tā apkārtnē.

Pretinieks ar Vrangeļa Kaukāza armijas spēkiem turpināja uzbrukumus Čarčinali. Pēc Deņikina pavēles ģenerālis Erdeli gatavojās uzbrukt Astrahaņai. Sajā nolūkā uz Astrahaņu virzīja arī ģenerāļa Draceno baltgvardus. Pēc varonīgām cīņām 1919. gada 30. jūnijā

Caricina krita. Līdz ar to stāvoklis Astrahaņā pasliktinājās. Bet pilsētas komunisti ar Sergeju Kirovu un partijas gubernas komitejas sekretāru N. Koļesņikovu priekšgalā nolēma: Astrahaņai jākļūst par nepieņemamu cietokšni. Lielu palīdzību viņiem sniedza Leņins: pilsētas aizstāvjiem atsūtīja vairākas lidmašīnas, kas bija ļoti nepieciešamas cīņai ar ienaidnieka izlūklidmašīnām.

Jūnija vidū 7. kavalērijas divīzijas pulki satikās zobenu cīņā ar ģenerāļa Dracenko nodaļu Oļeņičevo rajonā, 150 kilometrus dienvidrietumos no Astrahaņas. Jātnieki cīnījās uz dzīvību un nāvi. Pašos bīstamākajos frontes rajonos parādījās poltņodņajas darbinieki, kurus vadīja Milda Bulle. Ziņojumiem un apspriedēm nebija laika. Šādā situācijā galvenais bija politiskā darbinieka personiskais piemērs. Vairāk nekā 20 dienu kaujās daudz poltņodarbinieki bija izsīstīti no ierindas. Tomēr ģenerāļa Dracenko nodaļu sakāva un atsveda. Tā bija 7. kavalērijas divīzijas pirmā Helāka uzvara kaujās par Astrahaņu.

Par nopelniem šajās cīņās, par varonību un vīrišķību Padomju Valdība apbalvoja 37. un 38. kavalērijas pulku ar revolūcijas Sarkanā goda karogu. Pēc Kirova ieteikuma Milda Bulle saņēma augstāko tā laika kaujas apbalvojumu — Sarkanā Karoga ordeni.

Bet Milda jau brauca uz jaunu dienesta vietu. Viņu izvirzīja XI atsevišķās armijas poltņodarbinieki bija izsīstīti no ierindas. Tomēr ģenerāļa Dracenko nodaļu sakāva un atsveda. Tā bija 7. kavalērijas divīzijas pirmā Helāka uzvara kaujās par Astrahaņu.

... Milda piecēlās, pagājās pa istabu. Doms nedeļa miera, bet vajadzēja taču pabeigt anketu. Kartējais jautājums — par ģimenes stāvokli. Seja uzplauka smalds. Vai tad var rakstīt vienkārsli, ka precējies? Kur gan viņš šobrīd atrodas, mīļais Batrbeks? Nez, vai drīz atbrauks? Cik tas būtu labi, ja viņus abus uzņemtu Viņi satikās tikai pirms gada, kad sakautā XI armija atkāpās uz Astrahaņu un Milda gulēja bričkā blakus mirušajam. Apskatījās Miltu, kāds vecs, slims ārsts toreiz teica, ka labāk nemocti sievietei, jo viņa jau tikpat kā mirusi. Viņai gribējās kļūgt, ka ļoti vēlas dzīvot, bet nevarēja izrunāt ne vārda. Pēc tam atnāca cīņas biedri un stingri pateica, ka komiāri neatdos. Pat, ja viņa nomirtu, viņi vedīs to līdz galam.

Tieši toreiz pieļāva sarkanais komandieris Batrbeks Abukovs. Atsedzis šinī, viņš paskatījās uz Miltu. Pavērsis acis, viņa ieraudzīja jaunu komandieri ar ogļu melnu bārdu. Maigi viņš pieskārs Mildas rokai: «Māsiņ, pacieties, nemirsti, mēs vēl dejosim tavās kāzās.» Pēc tam viņš kaut ko pateica ārstam dāģastānisk.

Visu ceļu Batrbeks rūpējās par Miltu, gan apsegdams viņu ar nezin no kurienes dabūtu segu, gan sargādams no dzestrā jūras veļa. Pēc ierašanās Astrahaņā viņš neatgāja no slimnīces gultas. Aizkatinātais ārsts reiz jautāja viņam: «Vai šī sieviete ir jūsu sieva?» Batrbeks samulsa, sāka kaut ko murmināt. Neko nesapratis, ārsts sacīja māsal franciski: «Tas bojševiks ir juicis, viņa taču slimo ar izsitumu tifu.» — «Mīlestība,» atbildēja māsa.

Kad Miltu izrakstīja no lazaretēs, Batrbeks atbrauca pēc viņas faetonā un aizveda pie sevis mājās.

Kad nolēma sūtīt Miltu mācīties, Batrbeks izbīlās. «Bet ko tad es?» Un tajā pašā dienā viņš uzrakstīja vēstuli Sergo Droņonkidzem. Atbilde pienāca ātri: «Tu mācīties, dārgais draugs, kopā ar sievu.»

Pēc tam pienāca ziņa: kalnos parādījušies bandidi. Paņēmis līdz mācību grāmatas, Batrbeks aizbrauca ciniņties. Kā viņam klājās? Vai ir dzīvs? ...

Piedalīšanās kongresos, partijas konferencēs? — nākošais anketas jautājums. Val tad var atzīmēt, kā bargajā 1919. gada augustā viņu izsauca Kirovs jeb, kā viņu tad sauca, «Mūsu Mironičs». Kirovs ieteica Miltai pāriet darbā uz partijas Astrahaņas gubernas komiteju. Negribējās atstāt armiju. Bet val tad Kirovam varēja atteikt. Miltu ievēlēja par partijas gubernas komitejas sekretāri. Tās bija dienas, kad Denikina karaspēks izvērta uzbrukum Kurskā—Orlas virzienā. Pēc apspriedes ar gubernas komiteju Kirovs paziņo-

ja: «... kamēr Astrahaņā būs kaut viens komunistis, Volgas delta bija un būs padomju.»

Gubernas komiteja ar N. Koļesņikovu priekšgalā darīja visu iespējamo, lai noturētu pilsētu. Tur bija arī Mildas nopelni. Un komunisti izvirzīja viņu par partijas IX kongresa delegāti.

Maskavā kongresa laikā viņa pirmoreiz ieraudzīja Leņinu, runāja ar viņu. Kad Leņins starpbrīdī ko pajautāja viņu grupai, Milda samulsa un nezināja, ko atbildēt. Pasmaldījis Leņins sacīja: «Ko tad jūs tā samulstat, Astrahaņas varone?»

Milda bija pārsteigta. Kā Leņins varēja zināt, ka viņa no Astrahaņas? Pēc tam gan atskārta, ka šai grupai bija delegāti vienīgi no Astrahaņas. Tajās dienās Milda nenojauta, ka pēc četriem gadiem kā Kara akadēmijas klausītāja viņa stāvēs godasardzē Kolonu zālē pie mīļotā vadona šķirsta ...

1920. gada maijs. Miltu Bulli ievēlēja par Irānas Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas sekretāri. Enzēla, kur tobrīd atradās CK, Milda ieradās pēc Padomju Volgas—Kaspijas flotiles operācijas, kas mūsu flotes vēstures slavenākajās lappusēs ierakstīta kā Enzēlas operācija. Balto flotes sagrāšana Enzēlas ostā nodrošināja Baku drošību no jūras puses, kā arī kuģniecību Kaspijas jūrā.

Revolūcijas eipa nonāca līdz Kaspijas jūras dienvidu krastiem. Vajadzēja organizēt masas cīņai pret šahinšaha troni, pret irāņu buržuāziju, saliedēt Irānas komunistiskās partijas rindas, bet kā? Irāņu biedriem nebija praktiskā darba pieredzes. Viņi griežas pie Baku komunistiem. To biedru vidū, kuri varētu palīdzēt irāņu komunistiem, Kirovs nosauca arī Miltu Bulli. Un viņa šo «Mironiča» uzticību attaisnoja.

Būdama Irānas komunistiskās partijas CK sekretāre, Milda ar visu savu enerģiju, pat riskējot ar dzīvību, cīnījās par partijas prestižu un ietekmi masās. Centrālās Komitejas prezidija loceklis Alihanovs rakstīja Kaukāza Biroja Prezidijam: «... Irānas komunisti neizmirsīs padomju draugu pašreizējo, biedrisko palīdzību.»

«... Visdzīvākā atzinība mūsu Miltai no mums visiem. Viņa ir un paliks vienkārsības, principālītātes un lietiskības paraugs tiem, kuri saņēma stafeti no viņas rokām ...»

Bet vai var uzrakstīt anketas ailēs par to darbu, ko Milda paveica pēc atgriešanās no Irānas. Partijas CK nozīmēja viņu par Strādnieku—zemnieku inspekcijas organizatoriski instrukтивās daļas vadītāju. Tā bija viņas pēdējā civilā nodarbošanās pirms mācībām Kara akadēmijā.

Anketas izpildītāja nolika spalvu. Ko vēl uzrakstīt? Ka gribas mīlēt, pa istam uzziņāt kara māksli! Bet anketā tāda aile nebija paredzēta.

Pirms pirmā eksāmena Mildas noskaņojums bija pacīlāts. Pieradus kauju ugunis droši skatīties nāvei acis, viņa nedrīkstēja atbildēt viduvēji. Milda Bulle mobilizēja savu gribu ne jau lai meklētu atmiņā gatavas atbildes, bet gan lai katru jautājumu risinātu radoši.

Eksaminētājs, sirms pulkvedis, izbrīnā pauraudzījās uz viņu. Balju šī sieviete acīmredzot nejuta.

— Lūdzu!
Milda sāka runāt tik brīvi un pārliecināti, ka pašai bija jābrīnās. Doms apsteidza vienu otru.

Pulkveža seja izzuda garlaicības izteiksme. Izrādās, sieviete zina kara lietas, orientējas vissvarīgākajās problēmās. Liekas, viņa komiāre. Dīvaina tauta šie bojševiki! Jauna sieviete, varētu teikt, pat skaista, sež formas blūzē un ar interesi spriež par kara jautājumiem. Bet nesen, ar pietēsm skubinot sakarusu zirgu, droši vien auļoja kauļnieku ierindā. Un arī tad laikam tāpat dega skatiens, lūpas bija spītīgi sakniebtas. Jā, dīvaina tauta tie bojševiki!

Bet skatī viņš pateica tikai:
— Pateicos! Es lieku jums «teicami», kundze, piedodiet, biedre komiāre ...

Aiz durvīm Miltu ielena biedri:

— Nu kā?

Bet viņa tikai pasmaidīja.

Pagāja mēnesis, un mandātu komisijas sekretārs izsniedza Miltai Bulli klausītājas apliecinību. Viņa turēja rokās mazu grāmatīju un simto reizl lasīja vienkaršos un tik dārgos

vārdus: «Strādnieku Zemnieku Sarkanās Armijas Ģenerālā Stāba Akadēmijā.»

Miltai likās, ka pats grūtākais jau aiz muguras: karš, pārgājieni, lodes, eseru demagogiskās runas, vēl nenobriedušo kareivju dvēseju komplēctie labirinti. Likās, ka priekšā krēslainas lekciju zāles, mierīgas lektoru balsis. Tā viņai šķita.

Reiz lekcijas laikā profesors K. Veļičko uzrakstīja uz tāfeles kaut kādu matemātiskas formulu, pēc tam pēkšņi nodzēsa, pieblīstot: «Es pavisam piemirsu, ar ko man darīšana, jūs jau to nevarat aprast,» un izgāja no auditorijas.

Iestājās klusums. Bet tad kā upe, kas pārvārus aizsprostu, iedunējās balsis un pieplidēja visu auditoriju. Milda klausījās uztrauktajās biedru runās un juta trulu, smeldošu sāpi. Veļičko — izcils inženieris, lielisks pedagogs. Viņa zināja, ka viņš cēlis Portarturu, daudz laba darījis Petrogradā 1918. gadā. Vienmēr viņa lekcijas bija interesantas. Kā gan Veļičko varēja tā izturēties pret tiem, kas tikai nesen iekarājuši tiesības sēdēt auditorijās un klausīties izcilus zinātniekus.

Un šajā dienā viņa jo vairāk saprata, ka arī akadēmijā jācīnās par jaunu dzīvi, par jauniem cilvēkiem. Ne tikai lektori vēl netika valā no vecā, bet arī daudzi klausītāji svārstījās pa labi un kreisi. Pēc vakariņām ēdnīcā bieži dūca kā bišu stropā. Turpinājās dienas nodarbību laikā saktie strīdi.

Akadēmijas klausītāju sastāvs bija ļoti dažāds. Gan vecie partijas darbinieki, kuri lielāki daļai nebija pat elementārāko kara mākslas zināšanu, gan bezparteijskie, blūšie virsnieki, kam bija pietiekošas kara zināšanas, bet kuri slikti orientējās Padomju valsts politikā.

Strīdu brīžos Miltai šķita, ka viņa atkal atrodas mītiņā, kā kādreiz savā karaspēka daļā. Viņa uzlēca uz krēsla, un vārdi kā dimanta šķautnes graizīja iesūbējušos uzskatus.

— Jā, mums ir grūtāk mācīties nekā jums, grūtāk ne jau tikai tāpēc, ka mēs pagaidām mazāk zinām. Grūtāk tāpēc, ka mūsu pienākums ir arī izpurināt putekļus no jūsu galvām.

Pēc nodarbībām Milda bieži steidzās uz fabrikām lasīt lekcijas, arī uz Kremli, jo akadēmijas klausītāji tur pildīja sardzes dienestu. Svētdienas tatkā Milda un viņas biedri palīdzēja strādniekiem.

Ar katru dienu Milda Bulle skaidrāk juta, ka stratēģija, taktika, artilērija, ieroču vēsture, persiešu valoda, ko viņa mācījās, valrs nelielas neaizsniēdzama. Kara zinātniskās biedrības pulcīnu nodarbībās Miltu ar interesi klausījās viņas biedri. Akadēmijā viņa tiešām bija daudz uzziņājus, iemēļojus to ar visām prētunām. Tās taču bija laikmeta prētunras. Viņa lepojās, ka mācās pirmajā padomju kara akadēmijā; ka šeit mācās arī P. Di-benko, E. Kovtjuhs, I. Fedko, I. Kutjakovs, G. Gaijs, E. Viļumsons; ka klausītāji mācību gada laikā vairākas reizes devās uz fronti; ka viņas biedrus bieži sūtīja inspicēt karaspēka daļas un vadīt apmācības.

So lepmumu Milda izjuta arī Lielajā teātri dienā, kad akadēmiju apbalvoja ar Sarkanā Karoga ordeni. Tas notika 1922. gada janvārī. No klausītājiem, kas bija apbalvoti ar ordeniem, organizēja speciālu eskorta rotu. Ar akadēmijas karogu tā nostājās uz Lielā teātra skatuves. Jā, rota nebūt neizskatījās viengabalaina. Daļa klausītāju bija vecos angļu šineļos un zābakos, citi ādas mēteļos, bebrādas kažokos, dažādas krāsas jakās. Mihails Kaļņins piegāja pie akadēmijas karoga un pietīprināja tam ordeni. Zāle dunēja aplausos.

«Mēs būsim, mēs notiekli būsim tādi, kādus mūs grib redzēt mūsu zeme,» satraukti domāja Milda.

Vēlu naktī klausītāji izkļīda pa kopmīt-nēm, lai no rīta atkal sētos pie mācību grāmatām, neņemot vērā ne Izsakumu, ne aukstumu, ne auditoriju šaurību ...

Tā apguva zināšanas pilsoņu kara varoņi — laiks parādīja, ka tie attaisnojuši uz viņiem liktās cerības.

G. AIRAPETJANS
N. AZERSKA

1 2

PIE NEPĀRIETĀS KRĀCES

Katra cilvēka mūžā ir vietas un dienas, kas iegravētas atmiņā neizdzēšami, un gadi spēj nolīdzināt tikai sīkumus. Vienmuļas dienas nāk un aizplūst rāmi, aizvīzina tevi tikpat nemanāmi kā līva, slidot lejup pa mierīgu strautu. Bet tad nāk krāce, kas prasa visus spēkus, lai tiktu tai pāri. Un, kaut Lielais Tēvijas karš visās Padomju zemes vēsturē bija kā viena vienīga krāce, tomēr frontes ikdienā bija arī brīži, kas mūžībā aizplūda mierīgi, bet bija negantas, jaunas krāces, kurām daudzli netika pāri...

Gvardes latviešu strēlnieku kauju ceļā 1944. gada vasarā viena no tādām jaunām krācēm bija pie Vietalvas. Klusā, no visām pusēm pakalnu ieslēgtā iepakā pie Vesetas upes brāļu kapos tur palika daudzli gan latviešu strēlnieku korpusa, gan citu Padomju Armijas daļu kritušie karavīri.

Sā gada augustā aprit divdesmit trīs gadi kopš skarbās krāču dienas. Laika zobš pamazām grauž ložu un šāviņu sakapātos Vietalvas baznīcas mūrus. Ne vien vecie kaujinieki, bet arī lielle un mazie vietalvieši un odzienieši labi zina, kāpēc baznīca šals kaujas tik smagi cietusi. Zina ne vien tadēļ, ka par Vietalvas kaujām tagad stāsta Lielā Tēvijas kara vēsture un neesen izdotā grāmata par latviešu tautas cīņu karā. Gvardes latviešu strēlnieku divīzijas slavenais izlūks, visu triju Slavas ordeņu kavaleris Jānis Roze ne vienu reizi vien pats ir stāstījis šeit par tām garajām un balgajām pārbaudījumu stundām, kuras viņš kaujas laikā pavadīja Vietalvas baznīcas tornī. No tuienes Jānis Roze koriģēja mūsu

artilērijas uguni, kad 1944. gada 23. augustā ienaidnieks, tanku atbalstīts, nāca pretuzbrukumā.

Arī daudzi citi kara veterāni ir apmeklējuši šīs kauju vietas ne tikai kā tūristi, lai atpūstos pasakaini skaistā novada jaukumā. Tagad jau bez pārspilējuma var kara veterānu draudzību ar Odzienes astoņgadīgās skolas salmi un vietalviešiem saukt par tradīciju.

Tas sākās 1957./58. mācību gadā. Karā smagi nopostīts apvidus toreiz tikko bija pārvarējis pirmo lielāko grūtumu. Odzienes skolā radās novadpētnieku pulciņš. Odzienai un Vietalvai ir bagāta vēsture. 1905. gada dokumenti stāsta par nīknam sadursmēm. Tā saucamajā «ministrijas skolā» kādu laiku ir strādājis slavenais pilsoņu kara varonis Jūdens. Vietalvā dzimuši literāti Jānis Eiduks un Jūlijs Jūliāns (Jūlijs Balodis). Bet 1944. gada vasaras kaujas vēl daudziem bija skaidri atmiņā. Tikal skolēnem, peckāra audzei, nācās daudz ko jautāt tēviem, mātēm un skolotājiem. Kāpēc tā Vietalvas baznīca tā sašautā? Kāpēc to pussarguvu šo māju sauc par «ministrijas skolu» un kāpēc tā sagrauta? Kāpēc pašā Vietalvas ciemā tās vienas drupas sauc par skolu un kāpēc tā vairs nav skola?

Jā, arī Lielais Tēvijas karš jau pat izlaiduma klasei bija kļuvis par vēsturi visā viņu mūža garumā. Un, kopā ar pionieriem un citiem skolotājiem domāms, no kurienes sākt meklēt ziņas par Tēvijas kara laiku, tad vēl pavīsam jaunpils skolas direktors Mārgers Balodis nejausi atcerējās, ka nelielī pēc kara viņa tēvs — toreizējais šīs skolas di-

rektors — kādu dienu, izlasījis «Cīņu», bija teicis:

«Redzi, dēls, ir rakstīts arī par kaujām pie mūsu Vietalvas.»

Ir raksts, ir tā autors pēc tam tika aizmirsti. Bet varbūt no tā bija iespējams satvert to pavedienu, kas ļautu piekļūt ziņām par Vietalvas kaujām? Šis pārēģojums piepildījās, un jau 1958. gada pavasarī par kaujām bija savākti šādi tādi materiāli. Mācību gada noslēgumā pie pionieru ugunsкура odzienieši sagaidīja ciemos pirmo kara veterānu grupu no Rīgas un turpat no Pļaviņām. Paši izcilākie viesi toreiz bijuši 130. latviešu strēlnieku korpusa komandieris ģenerālleitnants Detlavs Brantkalns un visu triju Slavas ordeņu kavaleris Jānis Roze.

Ātri aizritēja saulainā maija diena, kopā apstaigājot kauju vietas. Tā kļuva neatzīmstama arī bijušajiem karavīriem. Kaut apkārt viss steidza plaukt un ziedēt, debess skanēja cīruļu treļļos, šāviņu rētām izrotāts gravas un pļaviņas bija piebīrušas ar gaiļpēšu zeltu un vijolišu zilganajām dzirkstīm, karavīriem bija prāta cita saulaina diena, kad te ribēja sprādzieni, kauca un šņāca mīnas un lādiņi, dica lodes, rēca karamašīnu motori. Arī 1944. gada 23. augusta rītā uzauza spoža saule, bet jau ap pusdienas laiku tā lebrida dzeltenīgā, smagā dūmakā...

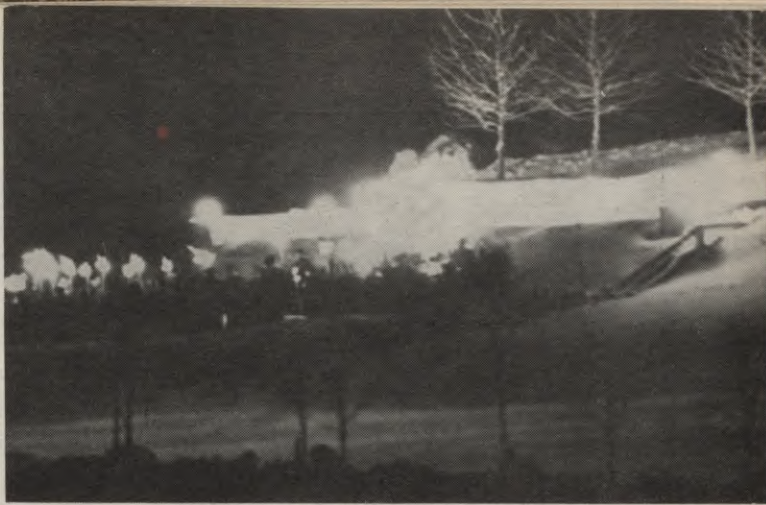
Piekalnītē pie brāļu kapiem toreiz notika pirmā saruna ar Odzienes skolas bērniem. Runāja ģenerālis Brantkalns. Domīgs un sadrūmis daudz kauju ugunis rādītāis karavīrs raudzījās pūli brāļu kapiem uz Vesetas pretējo krastu. Jau sadzeltējis žurnālista

bloknots saglabājis viņa stāstījumu:

«...Te pie Vietalvas mūsu uzbrukums apsīka. Armijas komandieris rāja mani, ka korpuss do to uzdevumu nav paveicis līdz galam, bet droši vien armijas komandieri savukārt rāja par to pašu frontes komandieris. Taču es sapratu, ka nevar, nav nozīmes turpināt šo uzbrukumu. Vairāk nekā mēnesi gājušas ar kaujām no robežas līdz Vietalvai, mūsu daļas, it īpaši gvardes divīzija, bija stipri noasiņojušas, karavīri noguruši. Šis apvidus uzbrukuma kaujām ir grūts. Armijas komandieris pats atbrauca šurp uz pirmo līniju un pārbaudījis plekriņa, ka tiešām šinī vietā nav nozīmes uzbrukumu turpināt. Mums pavēlēja pārvietoties tālāk — uz Sausneju, uz Ergļu pusli, lai tur, drusku atpūtušies, papildinājuši savas kaujas vienības ar jauniem karavīriem, atkal uzbruktu Rīgas virzienā.»

Bērni uzmanīgi noklausījās ģenerāļa stāstu. Tad gājām tālāk. Baznīcas kalnā Jānis Roze, pirms kara pats bijis skolotājs, noturēja mazajiem odzieniešiem savu kara vēstures paraugstundu, kas bija aizrautīgs stāsts par baznīcas tornī pavadītajām stundām.

Tagad visi, kas pirmie sagaidīja ciemiņus pie pionieru ugunsкура, jau sen skolu beiguši. Taču toreiz nodibinātā draudzība nepalika tikai viens atsevišķs pasākums. No gada gadi tā kļuvis ciešāka un bagātāka. Vismaz pāris reizes gadā vecie kaujinieki tiek īpaši gaidīti Vietalvā un Odzienā. Tas ir augustā, kad pirmajā svētdienā notiek lielle kapusvētki, un Padomju Armijas diena. Taču tikpat mīļi un gaidīti viesi kara

3 5

1) ... Gvardes latviešu strēlnieku divīzijas slavenais izlūks, visu triju Slavas ordeņu kavaleris Jānis Roze ne vienu reizi vien pats ir stāstījis šeit par tām garajām un baigajām pārbaudījumu stundām, kuras viņš kaujas laikā pavadīja baznīcas tornī.

2) ... Vietalvas baznīca, no kurienes Jānis Roze koriģēja mūsu artilērijas uguni, kad 1944. gada 23. augustā ienaidnieks, tanku atbalstīts, nāca pretuzbrukumā.

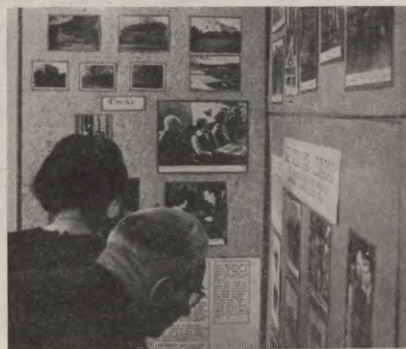
3) ... Kad Juris Lejaskalns Odzienes skolas zālē skandēja Ojāra Vācieša dzejoli, tur valdīja kapa klusums.

4) ... Pirms desmit gadiem visi novadpētnieku savāktie materiāli glabājās dažās glītās mājās. Tagad jau ir vesela istaba — kaujas slavas muzejs.

5) ... Ceļš tiek atrasts arī ziemā uz dziļā sniegā ieputinātiem kapiem. Un, kā tiek darīts parasti Padomju Armijas dienā, arī šā gada sarīkojums noslēdzās ar lāpu gājēju uz Brāļu kapiem.

G. BIRKMAŅA un A. ILJINAS foto

4

veterāni ir arī 9. maijā un Rīgas atbrīvošanas svētkos. Sarīkojumos, kas veltīti Padomju Armijas dienai, jaunie pionieri nodod svinīgo solījumu, un daudziem tad sarkano kaklautu apsien karavīri.

Ne ikreiz cieņīgi var ierasties tieši 23. februārī. Tā iznāca arī šogad, kad tikai marta pirmajā svētdienā varēja notikt tradicionālā tikšanās. Soreiz atbraucēju vidū bija 121. gvardes strēlnieku pulka pirmā bataljona komandiera vietnieks gvardes majors Amdurs, kurš šeit bija pirmo reizi pēc kauju dienām, kā arī visbiežāk redzētais viesis — Odzienes skolas draugs Inese Spura, kura pati kara sākumā brīvprātīgi aizgāja uz fronti tieši no skolas sola, ciniņās jau Igaunijā un pie Leningradas. Ieradās arī mākslinieku grupa — Vera Davidone, Druvis Kriķis, Juris Lejaskalns, komponists Jānis Ķepītis un medicīnas darbinieku nama vīru kvartets.

Soreiz uz Odzienu bija atbraukušas arī skolotājas no Sausnejas astongadīgās skolas, vēlēdamās atrast kādu ziņu par tiem, kas tā pašā 1944. gada septembrī ciniņās viņu pusē. Pirmā iepazīšanās notika, un droši vien arī Sausnejas skolai jau tuvākajā laikā būs tikpat daudz labu draugu kā odzieniešiem.

Desmit gados Odziena notikušas lielas pārmaiņas. Skolai nule rudenī nosvinēta 75 gadu jubileja, un jaunais mācību gads rit krietni plašākās, kaut arī vēl pagaidām ne gluži labiekārtotās telpās. Cilvēki Odzienes un Vietalvas zemē ieaug ar dziļām un stingrām saknēm. Kaut arī nav būs

šeit vairākus gadus, pats par sevi saprotams liekas, ka sparīgā soli iznāk atbraucējus sagaidīt joprojām jauneklīgais direktors Marģers Balodis, ka tūlīt ieraugi arī skolotājas Kupči, Ivani, Jankavu un citus paziņas. Turpat ir klāt arī vienmēr enerģiskā un dzīvesprieka pilnā Vietalvas ciema «saimniece» Ruta Ieviņa.

Pirms desmit gadiem visi novadpētnieku savāktie materiāli glabājās dažās glītās mājās. Tagad jau ir vesela istaba — kaujas slavas muzejs. Materiālu daudz, viss vēl nav sakārtots. Pavasaros, vasarā, rudens pusē šeit nereti iegriežas ekskursantu grupas, un tad jau viņiem var daudz ko pastāstīt brīvprātīgie gidi, gan par Lielo Tēvijas karu, gan arī par dzimta novada tālāko vēsturi. Bet apvidus ir viens no skaistākajiem Latvijā, un ar katru gadu ekskursantu rodas vairāk un vairāk.

— Cik labi būtu, ja šeit ierīkodu tūristu mītni. Un kāpēc gan nevarētu izdot ceļvedi pa strēlnieku kauju vietām? — saka odzienieši. Protams, viņiem ir taisnība. To visu vajadzētu!

Brīnum jaukā Vidzemes augstiene kā radīta atpūtai. Pirms desmit gadiem jau runājām par to, ka tieši Vietalvā būtu nepieciešama tūristu mītne. Par tādu varbūt varēja izveidot karā stipri cietušo «ministrijas skolu», kurā norīsa visnegantākā tuvcīņa Vietalvas kauju laikā un kurā, kā jau minēts, kādu laiku ir strādājis pilsonu kara varonis Judins. (Viņa vārdā ir nosaukta stacija Kazanpas tuvumā). Tomēr runātais, diemžēl, izskanēja tukšumā, un tagad laika zobs šo problēmu

ir padarījis par neesošu. Laika zobs grauz un grauz arī Vietalvas baznīcas mūrus, tikai tie, celti 1812. gadā, ir stingrāki. Tomēr šis stingrības vien diez cik ilgām laikam nepietiks, ja nenāks palīgā cilvēki. Nezinu mūsu kauju ceļā otru tik spilgtu kara negaisa mēmo liecinieku, kuru vajadzētu saglabāt. Bet tas vietalviešiem nav vecams tikai pašu spēkiem vien, lai cik ļoti viņi mīlētu savu daudz cietušo novadu.

Cilvēki, kas šeit dzīvo, mīl savu skaisto, kaut arī ne sevišķi dāno zemi. Tādēļ ar tādu sirsnību te glabā kritušo ciniņāju piemīni. Ceļš tiek atrasts arī ziemā uz dziļā sniegā ieputinātajiem kapiem. Un, kā tiek darīts parasti Padomju Armijas dienā, arī šā gada sarīkojums noslēdzās ar lāpu gājēju uz brāļu kapiem.

Vasarā, kapusvētkos gājieni sākas no Vietalvas ciema padomes. Ziemā ceļš īsāks — no Vesetas tilta, kur šoreiz, kad sāka krēslot marta novakars, pulcējās vecāko klašu audzēkņi un pieaugušie.

Kas gan kara ceļus izbrīdusājiem varētu pārmest mikstcaulību? Taču kāpjot kapu kalnā, lāpu dzeltenīgajām liesmām plīvojot, acis neviļus aizmīglojas. Diezin kādam jābūt cilvēkam, lai to šis brīdis nesavijnotu? Kas varētu klausīties tie vienaldzīgi skolotājas Kupčas vai aktiera Jura Lejaskalna runātās dzeju vārsmas par to, ko nevar, ko nedrīkst aizmirst tauta. Tumst pār Vesetas ieleju marta vakars. Lāpu dūmi pārvelk sniega klajam sērū pīvuru. Sirdis smeldz.

Nē, tiem, kas šeit guldīti, vairs nevaļag nekā. Tos samala viena

no neskaitāmajām kara krācēm šai Vidzemes kalnāja. Bet dzīvājiem vajag nākt šurp gan ar savām sāpēm, gan ar savu prieku. Lai saprastu, ka ikviena sāpe tomēr ir sika liela, mūžīga kļusuma priekšā! Lai divkārt izjustu ikvienu prieku tāpēc, ka pats esi ticis šai krācē pāri!

«Vienalga, kas jūs tur esat zem sniega un velenām! Jūs esat mūsu cīņu biedri!» telca kara veterāns gvardes majors Amdurs, runādams piemiņas brīdī brāļu kapos.

Tie ir cilvēki, kas gribēja dzīvot, bet kuriem bija jāmirst, lai citi dzīvotu. Zeme, mūsu mīļā zeme! Tu viņiem vairs neesi ne viegla, ne smaga, ne silta, ne drēgna. Bet viņu dēļ tu esi mums simtkārt mīļa...

... Saurajā zālītē Odzienes skolā, krēslainajā Vesetas krastā, bez garām, skaļām runām kara veterāniem aizritēja šī svētdienas pēvakare draugu pulkā. Jā, tas ir vajadzīgs mums, dzīvājiem! Un vēl vajadzīgs tādēļ, lai jaunais cilvēks, vienalga, ar sarkano kaklautu vai bez tā, augtu tāds, kurš kinoxālē nesmejas, kad — runājot Ojāra Vācieša vārdiem, — «... smieklīgi kriet no tanka nošauts tankists», jo «... tie ir briesmīgi smieklīgi»...

Kad šo Ojāra Vācieša dzejoli Odzienes skolas zālē skandēja Juris Lejaskalns, tur valdīja kapa klusums. Laikam gan Odzienes skolā nevar izaugt cilvēki ar briesmīgiem smieklīgiem. Tāpēc tik labprāt uz šo pusī brauc bijušie kaujinieki, kaut Vietalva mūsu kara gaitās ir nepārieta krāce.

Y. Kačēna

IMANTS AUZIŅŠ

* * *

Pļava smaržo pēc aprīļa deguma.
Alksnājā balti vizbuļi zied.
Ja vēl viens rubenis pacelsies
Man turpat pie deguna, —
Es ķļūsu mednieks.
Tad drebēsiet!

Zem pirmās zālītes kautrīgā seguma
Ūdeņi aši uz grāvjiem skrien.
Elektrolīnija —
Laikam tieši no Ņeguma —
Kā pludinātājs
Sudraba zābakos brien.

Noaudiet dzeltenu pūreņu segu man
(Lai pāri debesis ziist).
Sajā purvainē pleci
Nekad man neguma,
Te ir mans domu un sapņu sils.

Lai pelēkais pūpolkoks manu jēgu min:
Tas vienīgais aprīlī tik neganti zied.
Silam ir savi pašumi,
Silam ir savi bēgumi,
Silam cauri simts vasarām jāiziet.

* * *

Var jau būt, ka to sauc par laimi:
Dziesmā pavēlēt dzīvībai plūst. —
Kaut kas nepateikts, kaut kas aizmirsts
Mūžam bija un mūžīgi būs.

Vēlēs pusnaktī mosties no miega,
Rīta ausmā aiz pakalna dzis,
Vēlēs veļēnu mekiēt zem sniega, —
Un tev mūžs vienmēr izlīksies iss.

Tālāk, tālāk un tālāk — vēl skaties!
Kāds tas gods: ko tu roc, ko tu zodz!
Pašam sevi pacelt aiz matiem
Pāri niekiem — tas tomēr ir sods.

Ne par Ādamu, ne par Ievu —
Lai nu paliek tā čūska un nakts —
Tev ir konflikti ar pašu dievu,
Ja tu gājis reiz uguni zagti.

Vari būt drošs: ir kaut kur tas perēklis,
Kaut kur plēšām gaiss izraujas skaļš,
Tur jau aug tas plosītājs ērglis,
Tur jau ķēdes vistiprākās kaļi

Es jums gribu Zemi pūrā dot

— Vai flešām te viņš manīts nav!
Viņš taču karot gāja! —
— Nē, nebija, nē, nebija, —
Teic cīņa brīvotāja.

— Vai flešām te viņš manīts nav!
Viņš taču dzīvot gāja! —
— Nē, nebija, nē, nebija, —
Teic ābele, teic māja.

— Un vai pat te viņš manīts nav!
Viņš taču nomirt gāja! —
— Tapat jau ir, tepat jau ir, —
Tā atbild mūža māja.

Vakara noskaņa

Ceļi caur mežiem izdur
Balts grantētas falsnes.
Sveicinu stārķa līgzdu,
Pilnu divainas gaismas.

Sveicinu klusas mājas,
Govis pirmoreiz ganos,
Zābakos apautās kājas,
Sējēja atmošanos.

Sveicinu domu drošu,
Kura meļ jaunus tiltus.
Sveicinu kluso, bet možo
Darbīgu cilvēku cilti.

Sveicinu līdakas, raudas
Upju vizošās dzīlēs.
Sveicinu meiteni raudošu,
Kura vēl tikai mīlēs.

Sveicinu gaišas ielas,
Ķīvītes spārnu plīvu,
Sveicinu brīnumu llelo —
Vienreiz ledoto dzīvi.

Bērni

Kažociņi pelēkie un sarkanie,
dūrainīši rožainie un baltie,
visos parkos jūsu smieklī skan
šajā ziemas rītā saltajā.

Es jums gribu Zemi pūrā dot,
Zemi apaļu bez robežām,
jūras dot bez robežsargu kuģiem,
birzis dot bez mēmiem nāves stobriem.

Es jums gribu Zemi pūrā dot,
Zemi apaļu bez karogiem,
kurai pāri viens vien karogs staro —
rītausma, kas bērniņu mums dod.

Es jums gribu Zemi pūrā dot,
dot bez uzpleciem un formas tērplem,
kurā viens vien pastāv formas tērps —
skafandrs, kas zvaigznes ieraudzīs.

Es jums gribu Zemi pūrā dot,
dot bez lapsām un bez vilku zoblem, —
paliks vilki, ēzeļi un čūskas
zooloģiskajā dārzā vien.

Es jums gribu Zemi pūrā dot,
dot bez usnēm, balandām un dadzļiem, —
paliks usnes, balandas un dadži
botāniskajā dārzā stūrī vien.

Nu jūs redzāt, cik man darba daudz.
Sveiki palieciet! Man tāpēc jāiet.
Lūdzu, lūdzu, ātrāk lieli audziet,
Nāciet tad man visi palīgā! ...

Maska

Reiz mūžā saprot ik cilvēks, ka nav
viņš ne niecīgs, ne llels. Bet cil-
vēkam grūti šai lietā, pat sev grū-
ti atzīties. —

Un vienkārši cilvēkam palikt: kad skumji,
tad nelēkāt. Kad pasmieties gribas,
tad plaukstu uz mutes nevajag plāt.

Kā dzelžaina kareivja kaska —
pret lodēm lai sarga un sedz,
fiek uzlikta pelēka maska,
caur kuru ne mana, ne redz — —

[Tik nēcīgs bij' kolēģa jociņš,
ha-hā! Maska vajā jau rauj,
un mugura — pakalptīgs lociņš,
ja vēlas — kaut buļtas lai šauj.

Ir cilvēkam smagi un skumji,
viņš noguris, mājās slims bērns,
bet maska ir jautra un dumja,
tā amatu pilda — vienmēr . . .]

Un beigās jau pašam jūk — paska! —
un neapjauš cilvēka skats:
nu kura tad ir viņa maska
un kurš tad viņš, cilvēks, ir patst! ...

Pat miegā pa asarai noraud
un vārtās, un novaidas klusi:
tur pūlas viņš masku noraut,
bet maska ir — pieaugusi.

Balāde

— Vai flešām te viņš manīts nav!
Viņš taču strādāt gāja! —
— Nē, nebija, nē, nebija, —
Teic druva barotāja.

— Vai flešām te viņš manīts nav!
Viņš taču mīlēt gāja! —
— Nē, nebija, nē, nebija, —
Teic dziesma skanētāja.

— Vai flešām te viņš manīts nav!
Viņš taču mīlēt gāja! —
— Nē, nebija, nē, nebija, —
Teic mila radītāja.

Nesen mākslas draugi atzīmēja PSRS Tautas skatuves mākslinieka Artura Frinberga 50 gadu jubileju. Mūsu republikā dziedāja vārds saistīts ar tādu opermākslas virsotņu kā Kanio, Otello, Tanheizera, Pedro, Kavaradosi, Griškas Kuterma u. c. Iomu izpildījumu.

Arturs Frinbergs pieder pie dziedotiem, kas mākslas zenītā uznāca strauji, plepeši, pārsteidzot ar savām neparasti bagātīgajām balsis došībām, skaisti tembrēto dramatisko tenoru, spilgtu aktiera talantu.

Viena no pirmajām lilelajām lomām, kas apliecināja jaunā operdziedotāja talanta spēku bija Kanio tēls R. Leonkavallo operā «Pajaci». Savā tālākajā mākslas ceļā Arturs Frinbergs atveidojis ap trīsdesmit lilelu, nozīmīgu lomu. Spožas un neaizmirstamas no tām — Dž. Verdi Otello, Dž. Pučīni Kavaradosi operā «Toska», Tanheizers R. Vāgnera operā «Tanheizers», Pedro d'Albēra operā «Ieleja» u. c.

Ar A. Frinberga vārdu saistīti krievu klasiskās operas uzvedumi uz mūsu operteātra skatuves. Pārlecinošs savā dramatismā un mākslinieciskā spēkā ir Frinberga atveidotais N. Rimskā-Korsakova Griška Kuterma operā «Teiksma par neredzamo pilsētu Kitežu», kas ir viena no grūtākajām lomām

DŽĪVE UN GADIDZIESMAI

visā operu literatūrā gan vokālā, gan arī mākslinieciskā ziņā. Spilgti, krāsu bagāti ir A. Frinberga Viltus Dmitrijs M. Musorgska operā «Boriss Godunovs», Sobiņins M. Glinkas operā «Ivans Susaņins», Hermanis P. Čaikovska «Piņķa dāmā».

Nozīmīgs ir A. Frinberga leguldījums latviešu un krievu padomju operu tēlu atveidošanā.

PSRS Tautas skatuves mākslinieka Artura Frinberga vārds pazīstams ne vien mūsu Dzimtenē, bet arī aiz tās robežām. Mākslinieks viesojies Somijā, Kanādā, Bulgārijā, Polijā.

Arturs Frinbergs pieder pie tiem māksliniekiem, kas izaudzis no fautas, kas rūpīgu roku le vadīts, savu talantu kaldinājis darbā. Lilela ir tautas atzīnība māksliniekam, lilels — mākslinieka pienākums tautai.

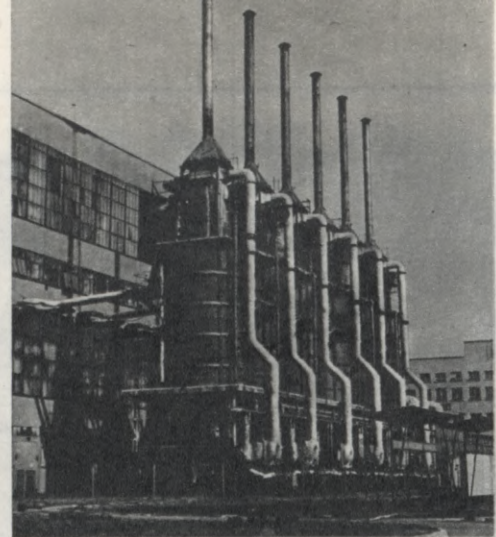
PSRS Tautas skatuves mākslinieks Arturs Frinbergs jubilejas sarīkojumā.

Sirsniņš apsveikums.

Z. LEGZDIŅA foto

DAUGA VPIILS JA JUNIBA

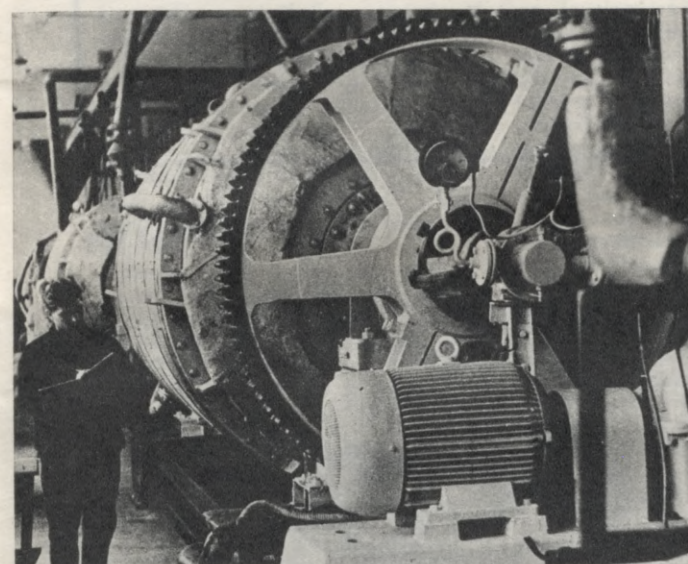

Rūpnīcas fragments.

Ž. LEGZDIŅA foto

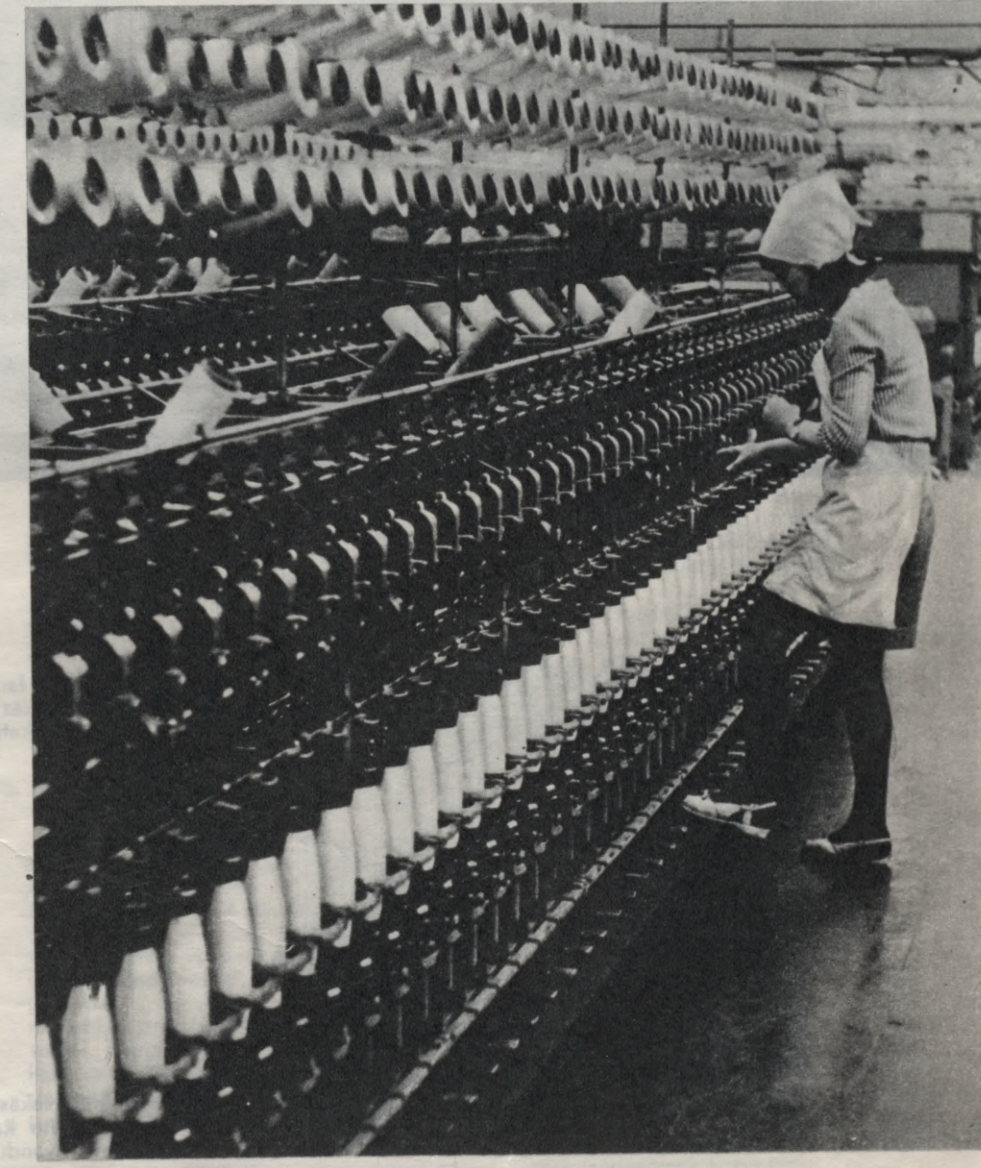
Skats ķīmiskajā cehā. Dažādās mašīnās un sarežģītos ķīmiskos procesos te veidojas masa sintētiskai šķiedrai.

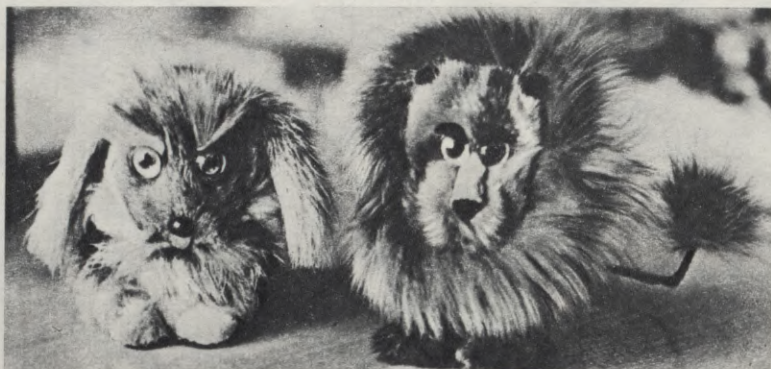
Monotona ir korda austuves mašīnu dūna. Smalkie sintētiskās šķiedras diedziņi, kuri ir stiprāki par vislabākajiem līnu diedziņiem, no spolēm ietek modernajās aužamās mašīnās.

Nesen te bija tikai plaši smilšu klajumi. Tagad līdzās gigantiskajiem ķīmiskās rūpnīcas korpusiem ir izaudzis jauns pilsētas rajons ar daudzstāvu dzīvojamajiem namiem.

Tūkstošiem rotējošās spolēs finas sintētiskās šķiedras pavedieni.

Supuks un ... lauva. Bet tik mīļš supuks un tik jocīgs lauva, ka gribas un gribas tos patūrēt uz plaukstas.

„SUVENĪRS”

Metāla nozīmītes: «Meitene ar bizītiem» un «Rīga».

Vēl pavisam nesen Rīgas veikalos parādījās jauki suvenīri — pūkaini kaķēniņi, līksmi velniņi, savdabīgas metāla nozīmītes. Suvenīri visiem ļoti patika, un visi jautāja: vai, kur tad tos gatavo?! Viņiem atbildēja: mūsu pašu «Suvenīrā». Bet, kas ir tas mūsu pašu «Suvenīrs»? Blakus citām fabrikām un rūpnīcām «Suvenīrs» patlaban izskatās dikti maziņš un katrā ziņā pavisam jauniņš — viņam vēl nav ne pusgada. Taču šis jauniņš «Suvenīrs» jau ir paguvis lepricināt daudzus tūkstotus, un to viņš darīs arī turpmāk, jo galvenā māksliniece Kaiva Elliņa un viņas palīgi par to vien domā, lai katrs te ražotais nieciņš būtu gaumīgs, oriģināls, acij iekārojams.

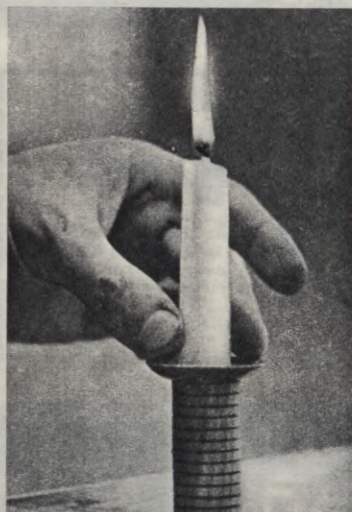
Sākumā «Suvenīrs» galvenā kārtā deva metāla un kažokādu izstrādājumus, tagad atvēra arī aušanas nodala, kur izgatavos jaukas šalles. Ar saviem gleznajiem izstrādājumiem «Suvenīrs» piedalīsies arī Florences gadatirgū un Monreālas izstādē.

Sogad, padomju tautu lielās jubilejas gadā, arī mūsu republiku apmeklēs daudz ārzemju viesu, un tie gribēs paņemt līdzī kādu piemiņu no Latvijas, tāpēc «Suvenīrs» jau izgatavo un izgatavos vēl daudz dažādu savdabīgu nozīmīšu.

Bet tagad paskatīeties un papriecājieties paši par «Suvenīra» jaukajiem suvenīriem!

J. KUPIJANOVA foto

No koka darināts svečturis, dekoratīvs un glezns.

Viena no šo jauko suvenīru gatavotājām arī pati ir jauna un jauka. Tā ir Dzintra Veterberga, pūkainie kaķēniņi viņai izdodas sevišķi «simpātiski».

NO REPUBLIKAS MALU MALĀM.
NO REPUBLIKAS MALU MALĀM.

DĀVINU TEV CERĪNZIEDU

Kas saskaftis tās mātes, sievas, līgavas un māsas, kas 8. martā saņēma pašu skaistāko dāvanu — cerīnziedu! Bet vai jūs, tik mīļi apdāvinātas, maz zināt, kas gādāja, lai jums būtu iespējams jau agrā martā saņemt šādu brīnišķīgu velti! Tie bija dārznieki. Lūk, šajā attēlā redzat vienu no viņiem — Bulduru dārzkopības sovhoza tehnikuma agronomu Rūdolfu Ozolu.

A. ČIPIZUBOVA teksts un foto

DARBA VETERĀNE

Hildu Incenbergu Balvu rajona lauksaimniecības artēli «Ingrīve» pamatoti dēvē par lopkopības darba veterāni. Viņa te ir slaucēja kopš kolhoza nodibināšanas. Gadu no gada piena izslaukums no biedres Incenbergas kopšanā nodotajām govīm aug. Arī pērn tas bija par 184 kg no govs lielāks par iepriekšējā gadā izslaukto. Šajā Padomju valsts jubilejas gadā Hilda Incenberga apņēmusies saņemt vēl lielāku izslaukumu. Ingrīvieši tam tic — biedre Incenberga tukšus vārdus nerunā.

ATTĒLĀ: Balvu rajona kolhoza «Ingrīve» slaucēja Hilda Incenberga.

A. BOZOVIČA teksts un foto

JAUNS MUZEJS MADONA

Atzīmējot mirušā literatūras zinātnieka doktora Evalda Sokola 65 gadu dzimšanas dienas atceri, viņa tēva māja Madonā, Daugavas ielā 5, atklāja Madonas novadpētniecības muzeja literatūras nodaļu. Svinīgajā brīdī bija pulcējušies Madonas skolu audzēkņi, kultūras darbinieki, rakstnieki, Evalda Sokola tuvinieki. Sapulcējušos uzrunāja Madonas rajona partijas komitejas sekretārs biedrs Līdumnieks. Zinātnu akadēmijas Valodas un literatūras institūta direktors J. Kalniņš atklāja piemiņas plāksni. Atmiņās dalījās dzejnieki J. Grotis un A. Vējāns. Veltījums dzejā lasīja M. Bārbale un A. Skalbe. Madonas novadpētniecības muzeja direktore E. Rudenāja nodeva muzeja jaunās nodaļas atslēgu tās saimniekiem — skolēniem.

ATTĒLĀ: skolēnu pārstāve, muzeja atslēgu glabātāja Dace Dumbraja.

L. SAIVAS teksts
P. RUŠMAŅA foto

VIŅU CIENĪ

Viktors Hmeļņickis darbā uz 20. ATK atnāca tieši no skolas sola. Puišis bija nolēmis iegūt šoferu tiesības. Nodoms piepildījās. Te viņu uzņēma komjaunatnē, te viņš ierindojās labāko darba darītāju vidū, bija sabiedriskā darba aktīvistis.

Pienāca diena, kad Viktoram Hmeļņickim nācās uzvilkt Padomju Armijas karavīra tērpu. Viktors bija disciplinēts, labi mācījās — armijā viņu uzņēma PSKP biedru rindās.

Pagāja dienesta gadi, Viktors Hmeļņickis atgriezās savā iepriekšējā darbā vietā. Tagad viņš ir komjaunieša Grigorija Storoženko vadītās komjauniešu — jauniešu šoferu brigādes loceklis. Savu darbu uzdevumu Viktors Hmeļņickis, tāpat kā pārējie brigādes locekļi, ik dienas pārsniedz. Būdam PSKP biedrs, viņš aktīvi piedalās sabiedriskajā darbē, ir uzņēmuma komjaunatnes biroja loceklis, propagandists un agitators.

Par godu Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 50. gadadienai Viktors Hmeļņickis kopā ar savu brigādi uzņēma jaunas paaugstinātas sociālistiskās sacensības saistības.

A. LIGNARA teksts un foto

LAI VAROŅI DZĪVOTU MŪZOS!

Nesen Rīgas rajona Ādažu astoņgadīgās skolas jaunie ierīnēši uzzināja, ka Lielā Tēvijās kara varonis majors Viktors Osis ir viņu novadnieks. Nošaigājās tālās kara ceļos, majors krita cīņās pret vācu fašistiem Kurzemes «kaflā».

Pēfijot varoņa dzīves un cīņu gaitas, jaunieši tikās ar Viktora māmuju, kura pastāstīja daudz interesanta par savu dēlu, kā arī nodeva skolēniem fotouzņēmumus un citus materiālus, kas fagad sakopoti albumos un majoram Osim veltītajā piemiņas stendā.

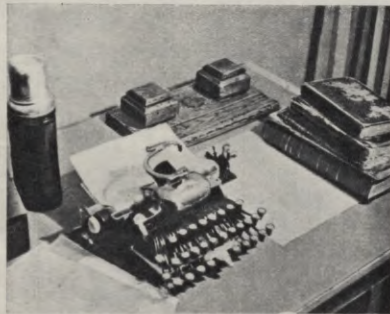
Atzīmējot gadā Ādažu astoņgadīgās skolas pionieru vienību nosauca Viktora Oša vārdā.

Mazie ādažnieki sarakstās ar Zvejas vidusskolu, kur mācījies Viktors Osis.

Gatavojoties Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 50. gadadienai, pionieri nolēmuši savākt jaunus materiālus par cīņām sava ciena apkārtnē, par iedzīvotājiem, kuri piedalījies Lielajā Tēvijās karā. Jaunie ierīnēši sarakstās un draudzējas arī ar Padomju Armijas karavīriem.

ATTĒLĀ: ple Rīgas rajona Ādažu astoņgadīgās skolas jauniešiem ciemos atbraucis karavīrs Georgijs Bistrovš. 8. klases komjaunieši Aina Greidāne un Aldis Sausiņš iepazīstina savu viesi ar pionieru savāktajiem materiāliem.

O. GUNDARA teksts un foto

Galds Raiņa memoriaiā istabā.

RAINIS IR VAJADZĪGS DAUDZIEM

Vasarņica Majoros, kur kādreiz dzīvojis Rainis, saista daudzus skatus un sirdis. Tagad pa dārza ceļiņu nāk viesi — Rainis daudzliem ir vajadzīgs. Nāk tie, kas pazīst, un nāk tie, kas grib iepazīt. Nāk Vjetnamas rakstnieki, ALŽīrijas rakstnieki, bulgāru delegācija, japāņu delegācija, Lumumbas Tautu draudzības universitātes studenti, brālīgo republiku komponisti. Trīs erevānieši bija atbraukuši, lai uzmeklētu Raiņa muzeju, tuvāk iepazītos ar mūsu tautas lielo dzejnieku. Erevānā viena lela nes Raiņa vārdu, — armēņu revolucionārs Humarjans bijis Slobodskās trimdinieks, Jāpa Plekšāna draugs.

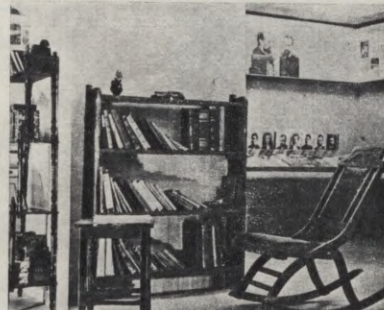
Daudzi muzeja apmeklētāji jau iepazīnušies ar jaunatvērto Raiņa un Aspāzijas memoriālajām istabām sētas mājas otrajā stāvā. Uzskāpjot pa šaurām, ne visai ērtām kāpnēm, pa labi redzama Raiņa istabiņa. Te dzejnieks dzīvojis pēdējās trīs sava mūža vasaras. Istabas iekārta ļoti pletīcīga: galds, krēsls un gulta, uz galda rakstāmmašīna, termoss, ko Rainis ņēmis līdzī šveices kalnos. Uz krēsla no Šveices atvestā soma.

Bieži viesi muzejā ir skatuves mākslinieki Alma Ābele, Emīlija Bērziņa, Lidija Freimane, Baiba Indriksone, Jūlijs Bebrīšs. Pie katra Rainis aizlē pa savu ceļu, katrs pie Raiņa atnāk pa savu.

RITA BEBRE

Skats Raiņa memoriālā muzeja ekspozīcijas zālē. Centrā dzejnieka paša rokām darinātais grāmatu plaukts, pa kreisi ģimnāzijas laika grāmatplaukts.

J. CIMARA foto

LĪDZI VEJIEM

Tukuma apkārtnes slēpotājus šoziem bleži pārsteidza kāds pavisam savāds «slēpotājs». Ar septiņdesmit kilometru ātrumu stundā viņš aizdrāžas visiem garām, ka sniegs vien noput. Tas ir Tukuma sadzīves pakalpojumu kombināta mehāniskā ceha brigadieris Ziedonis Dravnieks, kas pats sev uzbūvējis aerokamanas. Kamanām pierīkots motocikla K-750 dzinējs un pusotra metra garš propellers. Aerokamanas viegli pievelc pat 45° kāpumus kalnā. Ceļas platas slēpes, kas apvilkta ar alumīnija skārdu, viegli slīd pa sniegu un ledu, tādējādi nodrošinot satiksmes līdzekļa ērtu vadāmību. Kustīgā rāmja un stūres sistēmas konstruēšanā biedrs Dravnieks izmantojis automašīnas «Moskvīč» dažas detaļas, bet kabīni viņam aizstāj motocikla «Java» plastmasas blakusvāģis «Velorex», kuru viegli uzlikt un noņemt. Aerokamanas sver tikai nepilnus 150 kilogramus.

Ar aerokamanu būvi biedrs Dravnieks aizrāvēs jau vairākus gadus. Pirmās viņa konstruētās kamanas bija uz trim slēpēm, taču tās nespēja attīstīt tik lielu ātrumu kā šīs, kuras sniegā atstāj tikai divas slēdes, līdz ar to krietni samazinot berzes pretestību.

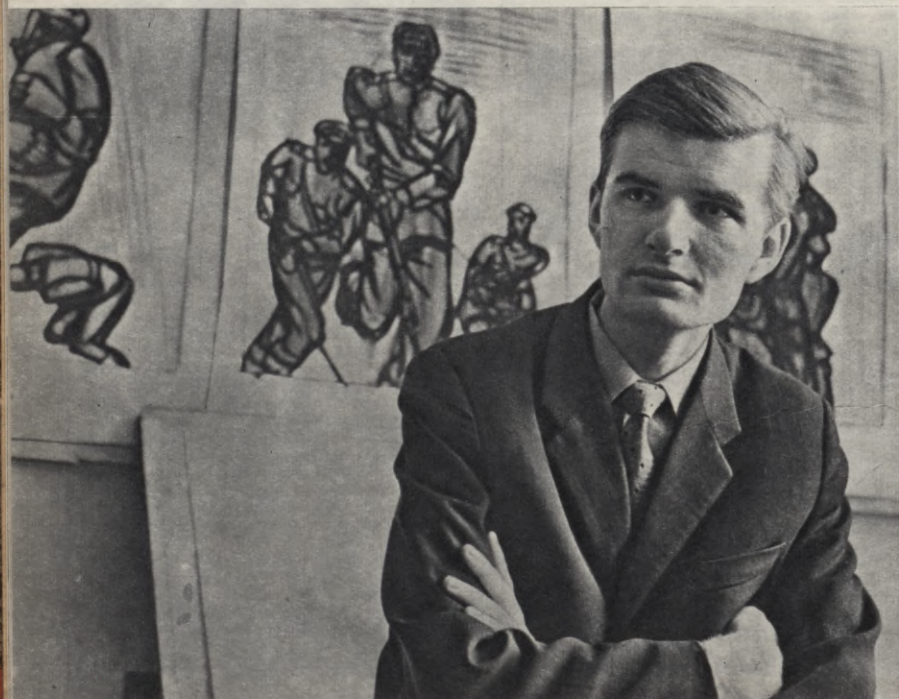
DZ. GRUZIŅA teksts un foto

DIPLOMANDU

«Žokeji» — tādu nosaukumu jaunā māksliniece Gunta Lepiņa devusi savam diplomdarbam.

Lafveļu strānleku tēmai pievērsies grafikas nodaļas diplomands Rūsiņš Rozīte.

Viktorijas Pelšes diplomdarbs veltīts Imantam Sudmalim.

Jaunā Republikas laukuma torņa ēku kompleksa interjera izveidē savu daļu ieguldīs arī Juris Zīle. Diplomdarbā viņš strādā pie vienas no šo torņa ēku konferenču zālēm un vestibāla interjera.

Eksperimentālajās aušanas stellēs top Rītas Eglītes diplomdarbs «Dravnieki».

DARBĪNĪCĀS

Mākslas akadēmijas pašlaigos gaiteņos nu jau vairākus gadus redzam mākslas darbu ekspozīcijas. Tie ir akadēmiju beigušo studentu diplomdarbi. Ar katru gadu šo darbu skaits aug — jauni un atkal jauni mākslinieki aizver mācību iestādes darbnīcu durvis, lai izietu dzīvē, uzskātu patstāvīgā darba gaitas.

Šogad akadēmiju gatavojas beigt rekordskaitis — 57 diplomandi. Katram no viņiem ir savi sapņi, ieceres, studiju gados izauklēti nākotnes nodomi. Jau apstiprināti diplomdarbu temati, audekliem uzklāti pirmie topi, jau galvenajos vilcienos iztējušies skulptūru siluēti. Plašajai diplomandu saimei sācies pats spraidīkšais, pats atbildīgākais darba posms. Vienā rakstīnā nav iespējams aptvert visu diplomandu darba ikdenu, pastāstīt par piecdesmit septiņu studentu iecerēm, par viņu diplomdarbiem. Soreiz pieskarsimies tikai dažiem, tiem, kuru darbi mums šķita paši interesantākie.

No jaunajiem gleznotājiem, kuri šogad gatavojas iegūt mākslinieka grādu, krietni daudz jau paveikusi Gunta Liepiņa. Viņas diplomdarbs «Zokeji» jau tagad sniedz priekšstatu par tā galīgo izveidojumu. Šis Guntai nav pirmais darbs sporta tematikā. Būdam pati liela jāsānās sporta cietnītajā, viņa šo tēmu risinājusi arī iepriekšējos kursos.

— Gunta gleznošanai pieiet ļoti nopietni, — saka diplomdarba vadītājs Indulis Zariņš. — Viņa ir smalka, ietilpīga māksliniece.

Interesanta iecere ir arī grafikas nodaļas diplomandam Rūsinam Rozītem. Viņš savam diplomdarbam iecerējis ciklu — «Latviešu strēlnieki». Tas sastāvēs no pieciem darbiem — «Karogs», «Spēks», «Ievainotais», «Uzbrukums» un «Uzvaras». Darbi ir vispārīnāti, tie neattiecas uz konkrētu laika posmu.

— Latviešu strēlnieku tematiku jau risinājuši daudzi mākslinieki, — saka diplomands. — Tas prasa daudz lielāku atbildību, liek meklēt jaunus ceļus, jaunus izteiksmes līdzekļus. Pie latviešu strēlnieku tēmas esmu strādājis jau iepriekšējos kursos, taču kā patstāvīgu darbu to gatavoju pirmo reizi. Šķiet, te mani iespaidojis jubilejas gads. Gribēju parādīt to cilvēku varonību, ar kuriem mēs lepojamies, kam esam pateicību parādā.

No sešiem tēlniekiem, kas šogad beigs akadēmiju, gribas pakavēties pie diplomandes Viktorijas Pelšes diplomdarba. Bet ne tādēļ, ka pārējo studentu darbi būtu maznozīmīgāki. Nē. Visiem diplomandiem ir konkrēti darbi, kas domāti ka Jelgavas sanatorijas tipa internātskolai, Jēkabpils vidusskolai, ka Saulaines lauksaimniecības tehnikumam. Taču Viktorijas Pelšes darbs — Imanta Sudmaja piemineklis, — ko par komjauniešu savāktajiem līdzekļiem paredzēts uzstādīt Liepājā, saista ar paša darba nozīmīgumu. Vairāki Mākslas akadēmijas studenti atsaukušies Liepājas komjauniešu acinājumam un uzskūši legendārā komjauniešu varoņa pieminekļa veidošanu.

— Tas ir ļoti atbildīgs un grūts darbs, — saka Viktorija Pelše. — Ne uzreiz viss veicās. Vajadzēja savākt par Imantu Sudmali nepieciešamo ilustratīvo materiālu, tikties ar varoņa laikabiedriem, aizbraukt uz Liepāju, lai redzētu piemineklim iecerēto atrašanās vietu.

Par sava darba rezultātu diplomande vēl šaubās, par to vēl pārāgrī runāt. No vairākām desmit iecerēm un variantiem tagad palikusi vairs tikai viena — cilvēks nes karogu. Vai tā būs pēdējā, to rādīs laiks. Bez tam Viktorija ir viena no reti sastopamajiem akadēmijas diplomandiem animālistiem, kas pievērsusies zvēru un dzīvnieku atveidošanai. Arī savam diplomdarbam viņa bija izvēlējusies divus gulošus leopardus. Līdztekus piemineklim viņa strādā arī pie šī darba.

Pavisam drīz Daugavas krastmalā pacelsies Republikas laukuma administratīvo torņa ēku komplekss. Vienu simto vai pat divsimto daļu no šī kompleksa savā diplomdarbā risina jaunais interjerists Juris Zīle. Viņš strādā pie vienas no šo torņa ēku konferenču zālēm un vestibīla interjera. Juris iecerējis 32 metrus garu un 3,5 metrus augstu dekoratīvu sienu, kas simboliski atspoguļos Daugavas krasta izbūvi nākotnē. Skatofies šai darbā, mēs it kā ieliekjamies nākotnē — modernas celtniecības, atomenerģijas, kibernetikas laikmetā... Siena iecerēta atsevišķos kvadrātos, no tiem arī summejas visa darba kompozīcija.

— Mana pirmā doma bija šo darbu veidot abstrakti, bet vēlāk no šī varianta atteicos, jo sapratu, ka šajā celtnē, kas iekļausies vecās Rīgas rajonā, nepieciešams parādīt tādus elementus, kas raksturotu Vecrīgas celtniecību, respektīvi parādīt veco, taču šodienīgā skatījumā.

— Domāju, ka studentiem jau no 4. kursa vajadzētu dot konkrētus praktiskus uzdevumus, saistītus ar kādu noteiktu objektu. Tad nebūtu tā, kā, diemžēl, vēl dažkārt gadās, kad pēc akadēmijas beigšanas jaunie speciālisti sastopas ar dažādām tehnikām nevarēšanām un materiāla nepazīšanu. Bez tam, cik daudz mūsu pilsetā ir vietu, kas gaida mākslinieka roku, te varētu nākt tālāk akadēmijas pēdējo kursu studenti. Savs labums būtu gan mums, studentiem, gan sabiedrībai, — teica jaunais mākslinieks.

So domu nācās dzirdēt arī sarunā ar citu mākslas nozaru diplomandiem.

Rūpniecības mākslas nodaļas diplomande Ināra Gulbe mākslas draugiem vairs nav sveša. Viņa sevi kā daudzsoļošu mākslinieci jau pieteica nesen notikušajā izstādē «Metāls mākslā». Savam diplomdarbam Ināra izvirzījusi daudz grūtāku uzdevumu. Viņa gatavo dekoratīvu metālkalumu kompleksu Rīgas Pionieru pils dārzam, kur paredzēts ierīkot vasaras kafejnīcu un pastāvīgu skulptūru izstādi brīvā dabā. Darbs ir grūts un ļoti vajadzīgs, tādēļ Ināra nevienu

vien dienu pavadījusi muzejos un bibliotēkās, pēfijot Vecrīgas vēsturi un tuvāk iepazīstoties ar tās arhitektūru.

— Savos darbos gribētu atrast tādu izteiksmi, tādu risinājumu, kas būtu visraksturīgākais šai vēsturiskajai vietai.

Uzmetumi, skices, veidojumi... To Ināras Gulbes darbnīcā veseliem kalniem. Darbs tikko iesāks, tādēļ par tā galīgo izveidojumu vēl grūti spriest, taču jau tagad ir skaidrs — vairākus gadu desmitus aizmirstībā atstātais Pionieru pils dārzs jau tuvākajā nākotnē būs viena no interesantākajām un oriģinālākajām rīdzinieku atpūtas vietām pilsētā.

Lielu un konkrētu uzdevumu — dekoratīvu 6x3 metri cilni un trīs vairāk nekā metru lielas vāzes jaunajam Juglas tuberkulozes slimnīcas vestibīlam, ciešā sadarbībā ar šīs celtnes arhitektu, savā diplomdarbā risina keramikas nodaļas studente Kornēlija Ozoliņa.

— Tā būs ļoti skaista celtnē, daudz gaismas, daudz moderna celtniecības materiāla, — stāsta diplomande. — Tādēļ vajadzēja eksperimentēt, lai atrastu arī attiecīgu dekoratīvo noformējumu. Beidzot esmu nolēmusi šamola veidot gulošu figūru kopā ar sauli, jo tā, man šķiet, simbolizē laimi, prieku, veselību...

Samotā iecerētas arī visas iekšējo dekoratīvās vāzes, bet lielā vāze, kas paredzēta pie ieejas slimnīcā, būs no betona ar iestrādātām keramikas daļām. Bez tam Kornēlija Ozoliņa veido vēl otru 2x2,5 metrus lielu cilni, kas paredzēts arī uz slimnīcas korpusa fasādes.

— Kāpēc jūs izvēlējāties tieši šo darbu? — paaieresējos.

— Tika piedāvātas vairākas tēmas, taču šis bija konkrēts darbs. Šķiet, pats interesantākais, kur tā tīsti var sevi pārbaudīt.

No akadēmijas pirmajām bezdeltīgām — tekstīla nodaļas diplomandiem, izdevās satikt Rītu Eglīti. Jaunā māksliniece par savu diplomdarbu izvēlējusies 1,35x2,10 metrus lielu sienas segu «Dravnīkie». Pēc viņas domām, tas māksliniekam ļoti pateicīgs temats — ziedi, bites, ūnas, figūras, krāsu daudzveidība... Taču par visu pārējo Rīta runā nelabprāt. Tas esot zināmā mērā eksperiments, kur viņa domānot izmantot dažādas tehnikas, dažādus materiālus. Vēl jāatrodot un jārodnot ap 50 dažādu krāsu nianšu, tad varēsot runāt par tālāko.

— Bet nākotnes ieceres?

— Par tām vēl pārāgrī runāt. Vispirms jāpabeidz un sekmīgi jāaizstāv diplomdarbs. Domāju, ka palikšu strādāt akadēmijā par pasniedzēju.

Lūk, septiņi diplomandi — septiņas dažādas ieceres. Jau daudz kas paveikts, bet ne mazums vēl jāstrādā. Un šo darbu nedrīkst traucēt ne saulainās pavasara dienas, ne briesošie pumpuri kokos aiz darbnīcu logiem, ne pirmie zaļie pavasara asni parku un skēru apstādījumos.

J. STORMAŅA teksts un foto

Lūk, viens no daudzajiem strūklaku variantiem, ko savā darbā risina rūpniecības mākslas nodaļas diplomande Ināra Gulbe.

Keramiķe Kornēlija Ozoliņa savu diplomdarbu veidējusi Juglas tuberkulozes slimnīcas vestibīla dekoratīvajam izveidojumam.

Jūrmalas saulē un ēnā

Mūsu žurnālā 1966. gada 20. numurā bija publicēts žurnālista O. Minca raksts «Kūrorta problēmas». Isumā atgādināsim šī raksta galveno domu. Runa ir par to, ka kūrorta viesi ir ne tikai «organizēti» atpūtnieki — sanatoriju un atpūtas namu iemītnieki un vasarnīcu nomnieki, bet arī «neorganizēti» vasarnieku publika, kas uz savu roku pa dažādiem ceļiem (ekskursijas, autotūristi, ridzinieki ar elektrisko vilcienu) ierodas atpūsties kādu dienu vai ilgāk. Vadoties no tā, būtu radikāli jāmaina pieeja kūrorta pilsētas attīstības virzieniem. Mūsu valsts, rūpējoties par darbaļaužu veselību, atvēl daudz līdzekļu sanatoriju un atpūtas namu celtniecībai; taču ne mazāk svarīgi ir gādāt arī par atpūtas iespējām tiem simtiem tūkstošiem cilvēku, kas grib paši par savu naudu uzturēties kūrortā īsāku vai ilgāku laiku, lai baudītu vasaras sauli un jūras peldes. Tas nozīmē, ka vajadzīgas viesnīcas, kempingi, dažāda veida panсионi, teļu pilsētiņas u. c.

Redakcija šai sakarā saņēmusi jūrmalnieces pilsones Hofrātes vēstuli, kur apstrīdētas vairākas minētajā rakstā izteiktās atziņas un ierosinājumi. Jāatzīst, ka redakcija bija gaidījusi dzīvāku sabiedrības, it īpaši ridzinieku, atsaucību un līdzdalību republikas kūrorta problēmu apspriešanā. Jo vasaras atpūta taču interesē visus. Bet varbūt ziemas salā daudzliem jau ir piemirsies, ka vasaras svelmē pludmalē viņiem pēc limonādes malķa nācīs stāvēt vai stundu rindā? Vai piemirsies, ka jūras peldes izraisīto apetīti «nomierināt» mūsu jūrmalā

[VĒLREIZ PAR KŪRORTA PROBLĒMĀM]

nav tik vienkārši, jo nedaudzās ēdnīcas un kafējnīcas vasarā ir pārpildītas? Un kur apmesties tiem, kas braukuši šurp simtiem kilometru un kam arī ir tiesības uz cerēto atpūtu?

Vēlreiz atgriežoties pa publicētā materiāla «pēdām», vispirms nonācām Jūrmalas pilsētas izpildkomitejā. Bija patīkami uzziņāt, ka mūsu žurnāla raksts, kā apgalvoja izpildkomitejas priekšsēdētājs b. Deglavs, te radis atbalsi ļaudis, kas katru dienu saduras ar kūrorta pilsētas problēmām un kam tās jākārto, bet kuri bieži vien nevar tās nokārtot tā, kā vajadzētu.

Kāpēc?

Lai gan Jūrmala ir Vissavienības kūrorts, tai budžets tiek atvēlēts kā jebkurai mazai republikas pilsētai, ņemot vērā tās īpašo stāvokli un uzdevumu — vasaras sezonā apkalpot peldvietus, kuru skaits vismaz desmitkārt pārsniedz pastāvīgo iedzīvotāju skaitu. Tieši otrādi — Jūrmala kā kūrortpilsēta ir pat sliktākā stāvoklī par jebkuru rūpniecības pilsētu, jo tai nav savu peļņas objektu. Nezin kāpēc joprojām netiek ņemts vērā tas, ka peļņu var gūt arī no viesnīcām, kafējnīcām, ēdnīcām un tūristu apkalpošanas.

Izpildkomitejas priekšsēdētājs b. Deglavs stāsta par likstām ar sen iecerēto viesnīcu. Tā tika plānota 1963. gadā, bet tad pēkšņi atvēlēto būvlaukumu ievajadzējas kam citam un, kamēr samēklēja jaunu vietu, tikām (par laimi!) projektu atzina par nove-

cojušu. Tagad, pēc četriem gadiem, beidzot dots atkal jauns projektēšanas uzdevums, un pašai viesnīcai domā vēl šogad likt pamatus.

Novērtējot šo ieguvumu no kūrorta vajadzību viedokļa, varam sacīt: labāk zile rokā, nekā mednis kokā. Viena viesnīca ar 360 vietām Jūrmalai peldu sezonā ir tikpat kā «piliens jūrā». Filharmonija vien saviem vasaras vieskoncertu māksliniekiem jau pieprasījusi 100 vietu. Bet, cik vispār būtu vajadzīgs, lai apmierinātu pieprasījumu, to, diemžēl, neviens nezina. Pat, ja izskatītu, cik cilvēku dienā tiek noraidīti ar tradicionālo «Vietu nav!», tad arī tas vēl nedotu pareizu priekšstatu par pieprasījumu, jo cilvēki jau tā apbrušēti ar domu — viesnīcās vietu nav, ka taisnā ceļā dodas meklēt privātus istabu izīrētājus.

Gara un sarežģīta «biogrāfija» ir arī kādai mazai kafējnīcai, kaut tā vēl nemaz nav paguvusi uzņemt viesus. Līdzekļi tās celtniecībai atlicināti no citiem objektiem, tādēļ tās tapšana iegājusi jau ceturtajā (cerams, pēdējā) sezonā. Pa šo laiku uzcelti jauni kvartāli Juglas masīvā un Ķengaragā... Jūrmalas pilsētas saimnieki uzskata, ka viņi šo kafējnīcinu burtiski «uzmocijuši».

Bet vai tadā kūrortā kā Jūrmala kafējnīcu celtniecībai vajadzētu būt pabērna lomā? Tur ieguldītais rublīs jau pirmajā sezonā atmaksātos ar uzviju, turklāt ļabi pakalpojot mūsu pašu ļaudim, atpūtniekiem. Ja kafējnīcu

un ēdnīcu celtniecība Jūrmalā turpināsies tadā pašā «tempā» kā līdz šim, tad, arvien straujāk pieaugot tūristu un peldvietu pieplūdumam (kas novērots pēdējos gados sakarā ar darbaļaužu materiālās labklājības pieaugumu un saīsināto darba nedēļu), drīz vien zem katras priedes šnāks primusi un kūpēs putas katli.

Latvijas pilsētu projektēšanas institūta arhitekti, kas plāno Jūrmalas attīstību perspektīvā, paredz pilsētas 25 kilometru garajā piejūras joslā izveidot atsevišķus tirdzniecības un komunālo pakalpojumu centrus, kur, cerams, projektēs arī kafējnīcas, restorānus un kinoteātrus. Līdz ar to pašreizējā Jūrmalas «nomale» — Melluži, Pumpuri, Asari un tālākās vietas varēs viesmīlīgāk uzņemt vasaras viesus. Bet tie, diemžēl, vēl ir tikai projekti...

Arhitekti vērsas arī pret apla- mo praksi bezgalīgi atjaunot pus- sagruvušās vasarnīcas, kapitālre- montiem izdodot trīsreiz vairāk līdzekļu nekā modernām jaun- celtnēm. Bet, lūk, kā izskatās šie kapitālremonti: vecu māju noplēš tā, ka paliek tikai pamati un skurstenis, un būvē atkal vienu jaunu koka būdu, kas nekādā gadījumā nepalīdz veidot mūsdienī- ga kūrorta seju. Un tā iznāk, ka, no vienas puses, sūdzas par li- dzekļu trūkumu jaunceltnēm, bet, no otras puses, tos izšķiež neefek- tīval un nelīdzsvarīgi celtniecībai ar kapitālremontu marku.

Mūsdienīga kūrorta komplek- sā ietilpst arī kempingi autotūris- tiem. Pirmās nelielais kempings Melluzos jau attaisnojis savu eksistenci, dodot sezonā labu peļ-

nu. Sogad Valvaros 10 hektāru platībā iekārtos autotūristu nometni ar veikalu un sadzīves pakalpojumu punktiem, bet Priedaines pusē pie Lielupes tilta, cērāms, jau tuvākajos gados autotūristus sagaidīs moderns motelis — viesnīca ar mašīnu remontbāzi.

Peld sezonā, kad Jūrmalā iemītnieku skaits desmitkārtšojas, atkrūkst vajadzīgo speciālistu: pavāru, frizieru, pārdevēju, medicīniskā personāla poliklinikās. Pēdējo gadu «mācība» liek šopavas Jūrmalas izpildkomitejā nopietni apsvērt visas vajadzības vasarnieku apkalpošanai un jau laikus vienoties par palīdzību ar Veselības aizsardzības, Tirdzniecības un Komunālo pakalpojumu ministrijām. Jūrmalnieki gaida talkā tirdzniecības un kulinārijas skolu audzēkņus (sezona papildus vajadzīgs 500 pavāru un pārdevēju). Savukārt Rīgas bērnu ārstiem jāuzņemas daļa rūpju par mazo rīdzinieku veselību, kuri vasaru pavadīs Jūrmalā. Bez tam vēl pilsētas izpildkomiteja organizē kursus, kur Jūrmalas nama mātes var apgūt pārdevējas, frizieres, oficiantes darba prasmi, lai sezonā varētu iesaistīties darbā, apkalpojot vasarniekus.

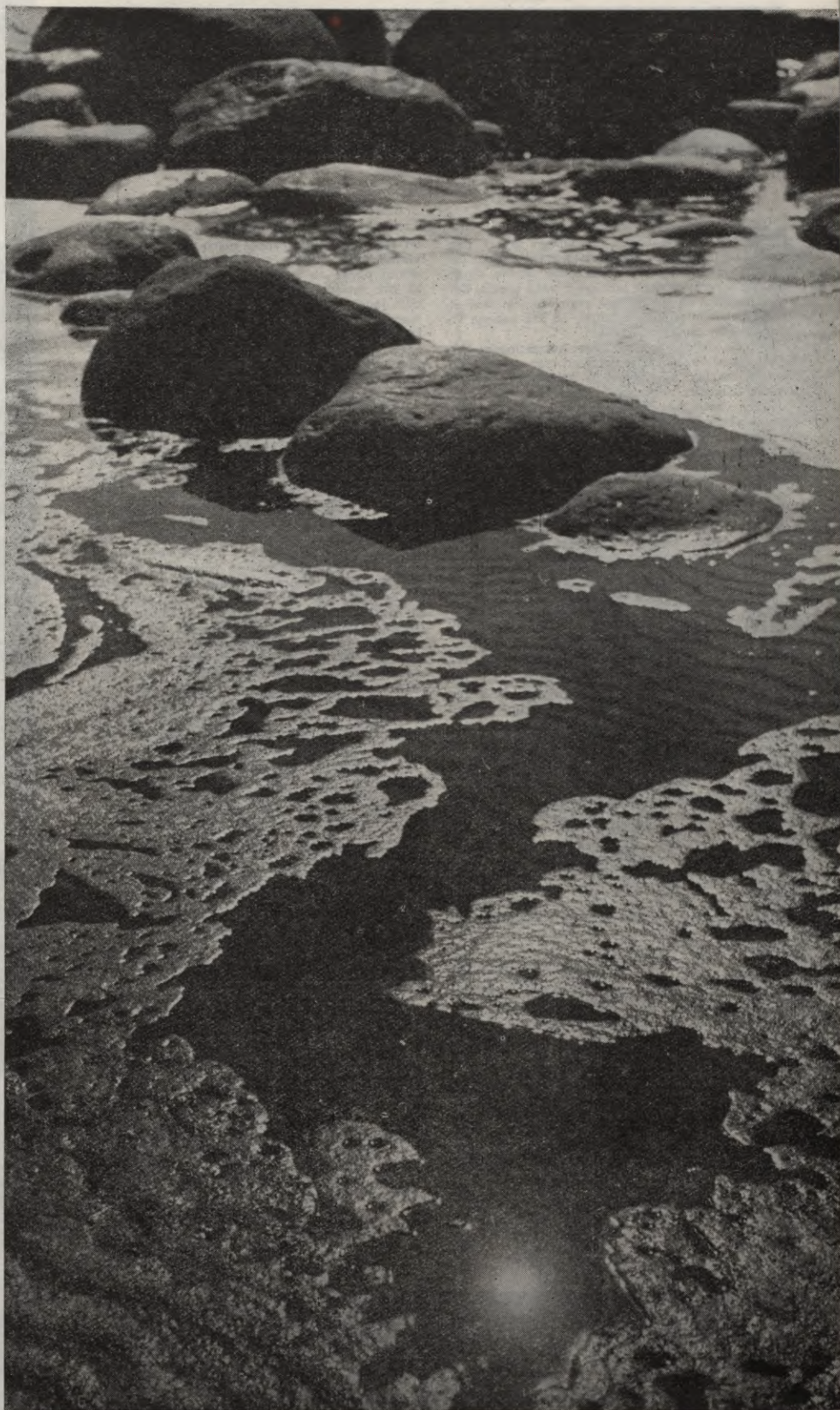
Vēl dažī vārdi par Jūrmalas ārējo izskatu. Un, lai arī valda pamatots uzskats, ka Rīgas Jūrmalai nav jācensas kopēt dienvidu kūrortu ziedu bagātību, jo tai raksturīgs ziemeļnieciskais skarbums ar priežu zājumu un kāpu smiltīm, taču vietumis būtu vēlams iekopt arī parkus vai skvērus ar soliem, atpūtas paviljoniem, ziedu skaitstumu. Bet īpaši paplukušu izskatu pilsētai piešķir tās vasarnīcas, kur nojauktie žogi atsedz saimniecības pagalma nepievilcību ar malkas grēdām, atkritumu tvērtēm, veļas raibajām «dekorācijām». Atmetīsim kā nenopietnu vēl nesen skāļi pausto uzskatu, it kā žogs būtu veco laiku relikvija. Bet, ja nu kāds sagruvis vai nevajadzīgs žogs patiešām ir jānovāc, tad būtu jāgādā par mājas apkārtnes apzaļošanu un uzpošanu.

*

Staigājot pa dažādām iestādēm un runājot ar speciālistiem, kas tieši vai netieši risina Jūrmalas jautājumus, visu laiku radās iespāids, ka saduramies ar zināmu pretestību, ko dažviet arī iztelca skāļi vārdos: jūs gribat uzreiz pārāk daudz, bet valsts nauda vajadzīga ne tikai kūrortam, bet vispirms rūpniecībai, tautas saimniecības attīstībai, skolām, dzīvokļu celtniecībai un tā tālāk...

Tas viss ir pareizi. Tikai ar vienu piebildi: arī kūrorts ir saimnieciskais uzņēmums. Dienzēl, to it kā neņem vērā. Ekonomisti pēti, analizē un dod zinātnisku pamatojumu dažādu tautas saimniecības nozaru attīstībai, taču ar kūrorta ekonomiku neviens neno darbojas, kaut LPSR Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūta dzirdējam domas, ka pienācis laiks nopietni pievērsties arī šai nozarei, lai ekonomiski pamatotu līdzekļu apgrozību un peļņu kūrortu saimniecībā. Tas pavērtu «zaļo ielu» tādu peļņas objektu celtniecībai kā jau minētās viesnīcas, kempingi, kafējnīcas un tā tālāk un tā joprojām. Bet tieši to arī gaida vasarnieki.

S. Lazda,
Z. Goba

G. JANAISA fotoefide

50% JAUNUMU

Ko īsti nozīmē kreklis, to laikam saprot tikai tad, kad tā nav. Atcerēsimies kaut vai pasaku par nelaimīgo karali: lai iegūtu laimi, gudrie viņam ieteica uzvilkt mugurā laimīgā cilvēka kreklu. Bet, kad beidzot karalis sastapa zemnieku, kas sevi atzina par laimīgu, tad izstājās, ka šim nabaga vīram krekla nemaz nav...

No šīs dzīdomīgās gudrības neizsecināsim burģisku pamācību. Taču, jāatzīst, arī man nesen, bezcerīgi meklējot pa veikalēm naktskreklus, iešāvās prātā laimīgais zemnieks... Iespējams, ka tam uz lūpām varēja būt tikpat saulains smaids kā laipnājam pārdevējam, kas centās mazināt konflikta mērogu, sacīdama: «Nu kam jums vajadzīgs smalks kaprons naktskreklis? Pārciet šo te, kokvilnas, tajā ķermenī labāk elpo.»

Neesošais naktskreklis tomēr vedināja meklēt tos, kuriem, kā mēdz teikt, «nerūp, neinteresē, galva nesāp...» Skatiens pievērsās trikotāžas fabrikai «Rīgas adītājs». Lūk, kāda tomēr ir cilvēka daba — viņš var desmitreiz nopirkt veikalā lielus kreklus un pat neiedomāties par to ražotājiem, bet pietiek vienpadsmito reizi nedabūt gribēto — un viņš jau ķeras pie sūdzību grāmatas.

— Nav tiesa, mēs naktskreklus ražojam, — sacīja «Rīgas adītājs» galvenā inženiere b. Fedina, apbūdzību apgāzdamā ar tik neapstrīdamu argumentu kā skaiļi: desmit procentu no fabrikas produkcijas ir naktskreklī. Bet produkcijas plāns šim gadam sasniedz 10,5 miljonus komplektu (1963. gadā — 4,3 miljoni). — Acīmredzot tas vēl ir par maz, — atlika secināt, taču jau pielaidīgākā tonī. Inženiere iecietīgi pasmaidīja.

— Tā pie mums ir diezgan izplatīta parādība, ka šo to ražo par maz, šo to par daudz. Konkrēti mēs esam centušies pēdējā laikā vairs neko nerāžot gulēšanai plauktos, bet dot cilvēkiem tīkamus, piemērotus, arvien jaunus izstrādājumus. Arī pašlaik (tas bija janvāra sākumā) mēs atjaunojam sortimentu par 50 procentiem.

Inženiere parāda albumu ar jauno veļas komplektu skicēm, atdijumu un mežģīņu paraugiem. Un tālāk seko laipns, bet visai nepieņēmtīgi izteikts lūgums — nerakstīt šobrīd par fabriku neko slavinošu, jo ir skaidrs, ka sakarā ar jaunās produkcijas apgūšanas grūtībām janvāra mēneša plāns netiks izpildīts, arī par februāri vēl nevar zināt... Martā, tad laipni lūdzam.

Hm... Vai tā tam vajadzētu būt, ka sortimenta atsvaidzināšana, jaunu izstrādājumu apgūšana, gluži kā tāds «greka darbs», jānosrādā paklusām, bez lieka skaļuma, lai tik nekaitinātu bargos tēvotus ministrijā, kas domojas par plāna neizpildi? Un kāpēc tik svarīgam, dabiskam un apsvēcamam rūpnieciskās ražošanas procesam kā jaunu izstrādājumu ieviešana, kam jānotiek regulāri, ik gadus, — kāpēc tam joprojām nav cieņas pilna vieta līdzās citiem rūpniecības darba rādītājiem? Man liebāds, ka šī vieta ir, jo, lūk, visos jaunajos lēmumos par to runāts, melns uz balta rakstīts... Jā, lēmumos ir pareizi, bet dzīves praksē, kā to vēlreiz apliecina arī šis piemērs, ražošanas «dievs» joprojām ir produkcijas daudzums.

Šim lūgumam — nerakstīt — it sevišķi grūti paklautes pēc tam, kad fabrikas mākslinieku modelētāju valstībā aplūkota jauno izstrādājumu bagātība

un krāšņums. Veļas krāsu gamma atgādina varavīksni, kur ir tik liela toņu bagātība, ka krāsas nemanot pāriet no vienas otrā (te skaidri redzams, kā progresējusi mūsu ķīmiskā krāsu rūpniecība); daži jaunie audumi tik smalki un pāveidni pinums tik daudzveidīgs, ka vecais teiciens «smalks kā zirnekļa tīkls» jau paliek ēnā. Redzot šo skaistumu, pat sievietei, kas uzskata, ka «stāv pāri» visām ārišķībām un drēbju dievīnāšanai, negribot izlauzās sajūsmas izsaučieni.

Visa mākslinieku izdoma un tekstilmeistaru prasme liekas koncentrēta, lai dotu līdzšinējā darba kulmināciju — jubilejas gada izstrādājumus. Viscaur paaugstinātas prasības — gan «no augšas», gan pašiem pret sevi. Radoša, saspringta, mazliet nervoza atmosfēra, kur kā trauksmes zvans šķind Monreālas un vēl citi vārdi, saistīti ar gaidāmā jubilejas gada izstrādēm gan pašu republikā, gan Maskavā un ārēmēs. Brīžiem tā vien liekas, ka izstāžu knāda pārmāc visu pārējo... Komisija pēc komisijas, skate pēc skates, dažkārt vispretrunīgākie vērtējumi un vēlējumi... Bet tas atgādina ezera virspusi, kas vējos nīrb un vilņojas, kamēr dziļumā — šoreiz tas ir rūpniecības cehos — rit ierastā darba dzīve, gatavā produkcija krājas daudzkrāsainos kalnos, tiek iesaiņota konteineros un dodas uz visām Padomju Savienības malām. Gribētos, lai visa ražojumu daudzveidība atspoguļotos arī Rīgas veikalos, un te nu pārmetumus pelna Latvijas trikotāžas firdzniecības bāze, kas nav izpētījusi produkcijas noietu dažādās pilsētās un tādēļ to nesadala atbilstoši pieprasījumam. Tā, piemēram, ik Latvijas rajona pilsētas veikalā veļas bagātība daudz lielāka nekā Rīgā. Kas tad nu iznāk? Uzņēmīgākie rīdzinieki sēžas satiksmes līdzekļos un dodas sagādnieka gaitās no pilsētas uz pilsētu, bet tie, kas šādu iepirkšanās sistēmu atzīst par neracionālu (un pamatoti), allaž spiesti nopirkt to, kas ir, nevis to, ko gribētu.

Nobeigumā, kā tas pieklājas kārtīgai korespondencei, mazliet par nākotnes perspektīvām. 1970. gadā paredzēts plānu kāpināt līdz 17 miljoniem veļas komplektu. Tas tiks panākts galvenokārt uz fabrikas paplašināšanas rēķina. Kā zināms, «Rīgas adītājs» savā pašreizējā izskatā ir jauns, moderns uzņēmums ar augstākajām mašīnām, kas uzcelts 1963. gadā, apvienojot daudzas sīkas arteļa «Rīgas adītājs» darbnīcas. Tādēļ arī gribas fabrikas pastāvēšanu skatīt no šī atdzimšanas gada. Meklējot darba spēka rezerves, fabrika savu filiāli uzceļ kādā no netālām pilsētām, iespējams, Bauskā. Arī tepat savā tuvākajā apkaimē veļas adītāji, liekas, izspiedīs no pašreizējām pozīcijām traktorur remontētājiem un betona jaučējus, ar staltiem, stiklos mirdzošiem korpusiem pamazām vien pārveidojot rūpnieciskā rajona izskatu pilsētas centrā pie Gaisa tilta.

... Un tā, visu to redzot un apdomājot, ir skaidrs: ja nelaimīgais karalis būtu mazliet pagaidījis, viņš būtu dabūjis no zemnieka savu ilgoto kreklu. Cita lieta, vai zemnieks, kam mugurā kreklis, vairs atzītu sevi par pilnīgi laimīgu. Viņam vēl vajadzētu automašīnu!

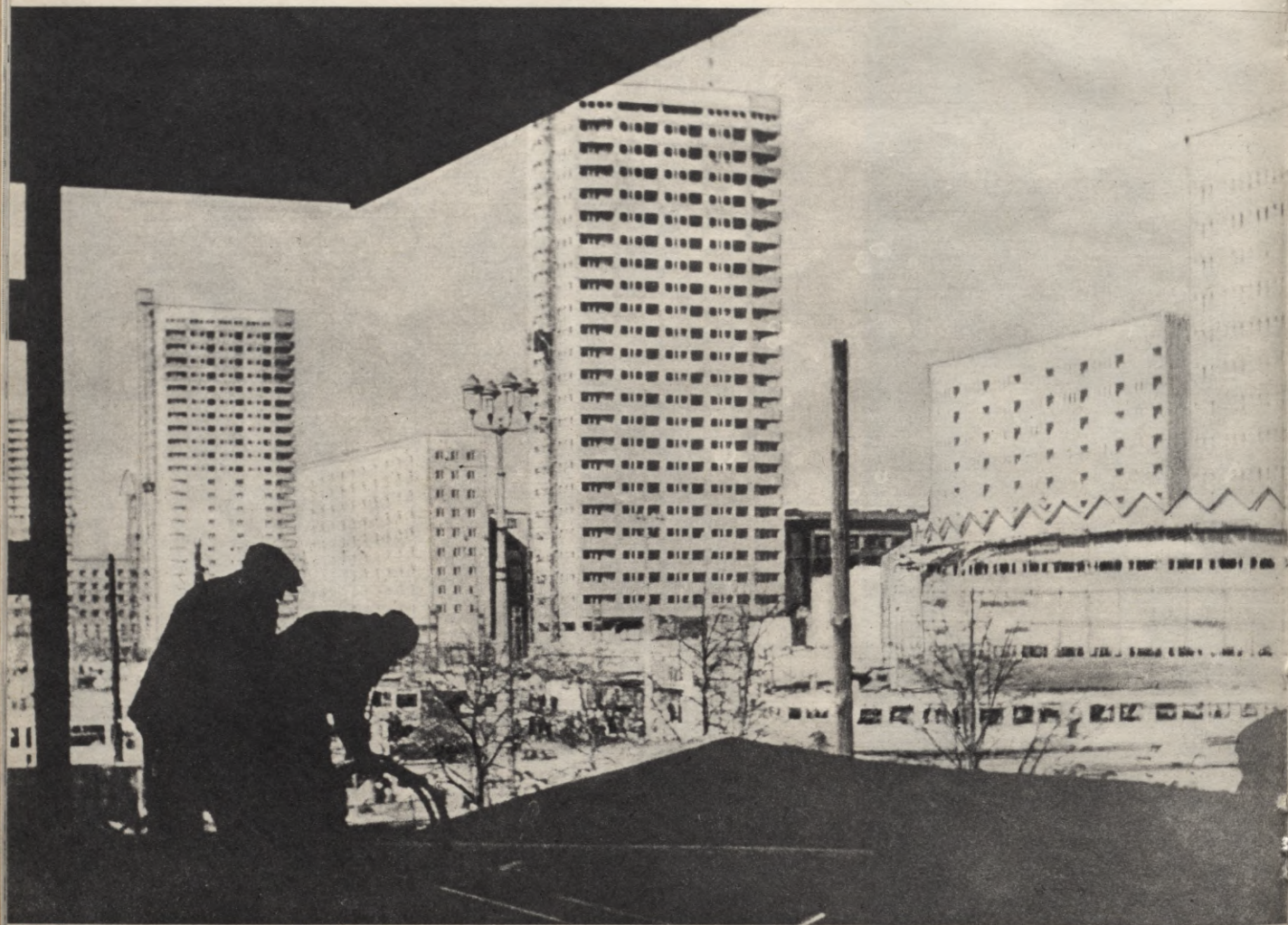
Z. JAUNZEME

50% JAUNUMU

TAUTAS POLIJAS FOTOMEISTARI

A. NOVOSEĻSKIS. «Varšavas jaunais centrs».

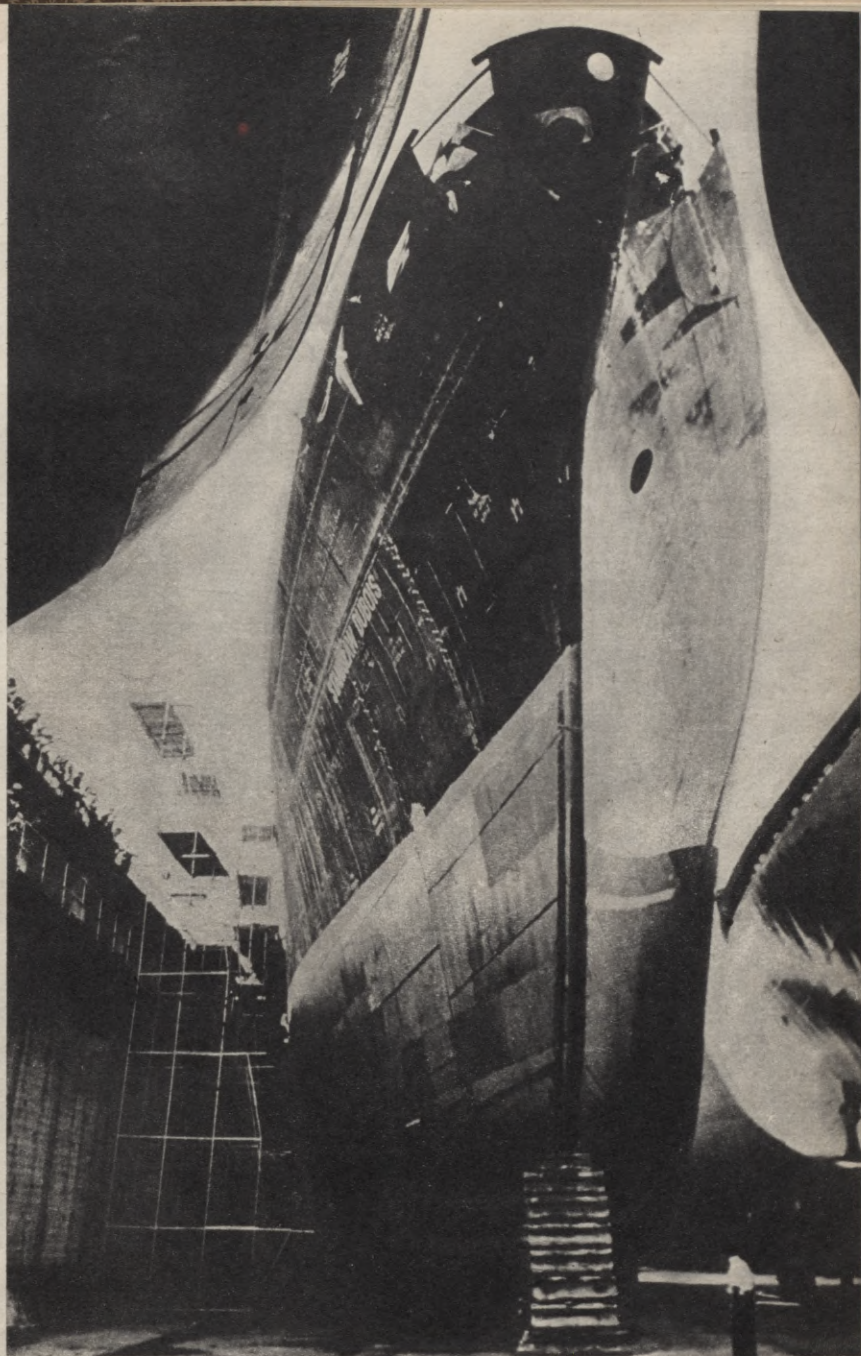
M. HOĻEMANS. «Sievietes no Poznaņas».

V. PĻEVINSKIS. «Portrets».

J. UKĻEVSKIS. «Kuģu doks».

A. HOIDSNAIJS. «Pagātnes paliekas».

LIELU INTERESI PAR BRĀLĪGĀS ZEMES FOTOMĀKSĻU IZRAISĪJUSI IZSTĀDE «TAUTAS POLIJAS FOTOMEISTARI». TĀS EKSPOZĪCIJA BIJA IZVIETOTA REPUBLIKĀNISKAJĀ ZINĪBU NAMĀ. DEMONSTRĒŠANAI 76 POĻU FOTOMEISTARI ATLASĪJUŠI 153 LABĀKOS MELNBALTOS ATTĒĻUS. TIE IR ZANROS, TEMATIKĀ UN IZPILDĪJUMA METODĒS ATŠKĪRĪGI DARBI.

IZSTĀDES TĀLĀKAIS CEĻŠ VED UZ TALLINU UN VIĻŅU.

G. VALKS

Štrālzundes rēisnams, lejasvācu gotikas paraugcelme, uzbūvēta 14. gadsimtā — izcilākais ostas pilsētas arhitektūras piemineklis. Celni vecā tirgus laukuma pusē rotā Hamburgas, Lībekas, Vismāras, Rostokas, Štrālzundes un Greiſvaldes ģerboņi, kas liecina par šo ziemeļvācu pilsētu senajiem savstarpējiem un ārējiem tirdznieciskajiem sa-
karēm Hanzas savienības letvaros. Tagad pilsēta kļuvusi par VDR otru lielāko ostu, un kuģu būvētavā izgatavo tie zvejas kuģi vāgo pasaules jūras.

Augšējā attēlā pa labi — Rostokā izvērsusies plaša dzīvojamā ēku celtniecība. Nupat pabeigtajā dienvidpilsētas kompleksā ērtus un labiekārtotus dzīvokļus saņēmuši 25 000 rostoklešu.

Ikkatrs VDR pilsonis, kam vien iespējams, savu atvaļinājumu cenšas pavadīt Varnemīndes jūrmalā. Varnemīnde vēl leņvorojama kā VDR lielākās jūras ostas Rostokas vārti.

Štrālzundes centra arhitektūras ansamblī veido gotikas un baroka stila celtnes, bet viduslaiku romantiku papildina desmit stāvu jaunceltnes pilsētas Knipernorda rajonā.

SOCIĀLIS- TISKĀJĀ VĀCIJĀ

VĀCIJAS DEMOKRĀTISKĀS REPUBLIKAS IZCILIE SASNĒGUMI ZINĀTNĒ, RŪPniecībā UN LAUKSAIMniecībā IZVIRZĪJUŠI TO PASAULES ATTĪSTĪTĀKO VALSTU SKAITĀ. RŪPnieciskās RAZOSANAS KOPAPIOMĀ VDR IENĒM PIEKTO VIETU EIROPĀ — TĪDĀL AIZ PADOMJU SAVIENĪBAS, RIETUMVĀCIJAS, LIELBRITĀNIJAS UN FRANCIJAS. VDR IR PLĀSI TIRDZniecISKIE SAKARI AR VAIRĀK NEKĀ 100 VALSTĪM.

PASAULES PROGRESTĪVĀ SABIEDRISKĀ DOMA NORĀIDĪJUSI BONNAS VALSTS ABSURDOS CENTIENUS PĀRSTĀVĒT VISU VĀCIJU. VDR IR SUVERĒNA VALSTS, KAS IEVĒRO ANO STATŪTU PRINCĪPUS UN CIENĒ STARPTAUTISKO TIESĪBU NORMAS. REPUBLIKAS NACIONĀLĀ TAUTAS ARMĪJA MODRI SARGĀ SOCIĀLISTISKOS IEKAROJUMUS.

EIROPAS DROSĪBA NAV ATRISINĀMA BEZ VĀCIJAS DEMOKRĀTISKĀS REPUBLIKAS LĪDZDALĪBAS. VDR IZSTRĀDĀJUSI REĀLU VALSTS APVIENOŠANAS PROGRAMMU, IEVĒROJOT DIVU VĀCU VALSTU PASTĀVĒŠANU AR ATŠKIRĪGU SABIEDRISKO IEKĀRTU. ŠĪ PROGRAMMA PĀREDZ ATJAUNOT DEMOKRĀTISKO VIENĪBU, RADOT ABU VALSTU KONFEDERĀCIJU, KURĀ NENOZĪMĒTU IZMAINĪT PASTĀVOŠO SABIEDRISKO IEKĀRTU, BET GAN IZSLĒGTU REVANŠA UN AGRESĪJAS POLITIKU.

FOTOATTĒLI SNIEDZ MAZU IESKATU VĀCIJAS DEMOKRĀTISKĀS REPUBLIKAS DZĪVES IKDIENĀ.

Z. VANADZIŅA teksts un foto.

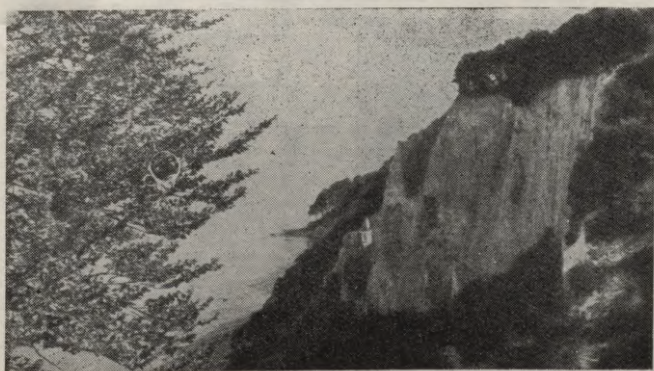

Kara laikā gandrīz pilnīgi nopostītā Fridrihštrāse šodien. Viesnīca «Unter den Linden» un stikla celtnē — espresso, kurā berlīnēši rod apūti pie kafijas fāses vai kokteiļa glāzes.

Ar veco un reizē jauno Hanzas pilsētu Rostoku rīdzinieku saista cieša draudzība un sadarbība. Ik gadus tradicionālajos svētkos «Baltijas jūra — miera jūra» pa krāšņi uzposto Langeštrāsi pastaigājas arī mūsu republikas pārstāvji.

Rīgenes salu apskalo Baltijas jūra. Tās krāšņie un stāvie krasti sasniedz 130 metrus virs jūras līmeņa. Salu ar cietzemi savieno dambis divarpus kilometru garumā. Uz kraujas redzama Rīgenes salas skola «Karaļa tronis».

Rostokas centrālajā «Hanzas tirdzniecības namā» apmeklētāju netrūkst nekad. Sava vārds te sakāms arī reklāmai, kas saista ikkatra garāmgājēja uzmanību.

KUR MEKLĒT ATSĻĒGAS ?

JAUNĀKIE MEKLĒJUMI
ŠIZOFRĒNIJAS PĒTĪŠANĀ
VAI ĢENĒTISKAIS FAKTORS!

UZ NOSĻĒPUMA PĒDĀM

KAS IR NADI!

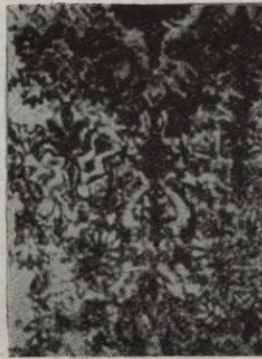
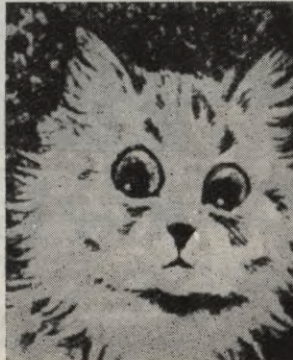
Šizofrēnija — šī smagā psihiskā slimība, ko pazīstamais amerikāņu psihiatrs Lestons Heilvuss nosaucis par mūsdienu medicīnas lielo dektīvromānu, kas bagāts gan ar dažādām noslēpuma atslēgām, gan ar aizdomām turētiem noziedzniekiem un to traģiskiem upuriem — joprojām izvirza zinātniekiem neatrisinātas problēmas. Viena no tām — šizofrēnijas cēloni.

DAUDZAS SEJAS

Šizofrēnija ir visizplatītākā psihiskā slimība. Amerikas Savienotajās Valstīs ar to sīrgst puse no visiem psihiski slimajiem. ASV un Kanādā ir reģistrēti 2 miljoni šizofrēniķu; viens procents no šī kontinenta iedzīvotājiem.

Ar šizofrēniju cilvēki saslimst pašā spēku briedumā — no 16 līdz 30 gadiem. Slimība var izkropot visu cilvēka dzīvi. Tiesa, nomierinoši līdzekļi atvieglot slimības norisi, bet tie maz ietekmē izveseļošanās procentu.

Lūk, zīmējumu sērija, kas rāda, kā angļu māksliniekam Luisam Veinam, kas saslimis ar šizofrēniju, mainījusies ārējās pasaules uztvere.

Šizofrēnijas simptomi ir ļoti daudzveidīgi: slimībai ir daždas sejas. Šizofrēniķiem pasaule rādās greizā spoquļi. Krāsas var būt nedabiski spilgtas vai arī pavisam blāvas. Priekšmeti kļūst plakani, zaudē telpiskumu. Rodas ilūzijas: mētelis skapi pārvēršas par lāci, slimam bērnam — draugs pēkšņi kļūst par lauvu. Bieži gadās dzirdes halucinācijas — «balsis», kas dzied, kaut ko pārmet vai pavē. Var būt izkropļotas arī citas sajūtas, traucēts domāšanas process, tā saturs. Ir šizofrēniķi, kas domā tik gausi, ka zūd loģiskais paveliens. Citiem domas traucas nedabiskā ātrumā, un slimnieks tās nevar fiksēt. Attīstās vajāšanas vai ielūma mānija. Raksturīgas ir depresijas un pēkšņu baiļu lēkmes. Slimība var pārvērst cilvēku par pilnīgu invalidu, bet tā var būt arī vieglā formā un pilnīgi izzūst. Domā, ka Abrams Linkolns jaunībā sirdzis ar šizofrēniju. Daudzi izcilie gleznotāji, rakstnieki, filozofi un zinātnieki isākus vai garākus laiku sprižus cietuši no šizofrēnijas lēkmēm.

TEORIJAS...

Patlaban eksistē divas šizofrēnijas izceļšanās teorijas. Pirmā no tām, kas ir valdošā Amerikas Savienotajās Valstīs, uzskata, ka šai slimībai vispirms ir psiholoģisks raksturs; ka to izraisa personības patoloģiskā struktūra, kura zināmā brīdī neiztur kaut kādu ārēju slodzi.

Otra teorija saista šizofrēniju ar organisma ķīmiskās sistēmas traucējumiem. Šīs teorijas aizstāvji — tā dēvētie šizokīmiki — apgalvo: lai cilvēks varētu saslimt ar šizofrēniju, viņa organisma «laboratorijai» jāatšķiras no normālās; tai jābūt ar tendenci uz bojājumiem, kas izraisa biokīmiskas izmaiņas. Šo bojājumu iniciatori var būt ĀREJĀS psihiskas slodzes, bet galvenais komponents tomēr ir organisma fizioloģiskais vājums.

Pēdējā laikā šizokīmiku rindas aug. Tās papildina ievērojamākie biologi, ģenētiķi un psihiatri. Viņi uzskata, ka psiholoģiskā teorija ir neauglīga, un uzsver: lai gan biokīmiskais faktors arī vēl nav pierā-

dīts, pēdējo pētījumu rezultāti to arvien vairāk apstiprina; kaut arī ir grūtības un šķēršļi, tieši biokīmiskajos pētījumos jāmeklē atslēga šīs slimības izpratnei un savaldīšanai.

Iekams pievērstamies pētījumiem, kuri veido šizofrēnijas ķīmiskās teorijas bāzi, isi pastāstīsim par kādu psiholoģisko teoriju, kas arī vedina uz biokīmisko faktoru. Vairāki psihiatri jau ilgāku laiku uzskata, ka katrā šizofrēnijas gadījumā nepieciešams zināt, kādās ir slimnieka ģimenes locekļu savstarpējās attiecības. Viņi domā, ka bērna attīstību ietekmē tēvs tikpat lielā mērā kā māte. Ir mediki, kas apgalvo, ka šizofrēnija vieglāk izārstējama, ja slimnieka ģimene svariģa loma ir bijusi tēvam.

Tomēr vairāk argumentu liecina par iedzimtu šizofrēniju. Kolumbijas universitātes pasniedzējs Dr. Kalmans veicis plašus pētījumus ar dviņiem. Viņš pierādīja, ka gadījumā, ja viens no dviņiem sīrgst ar aktīvu šizofrēniju, tad arī otrs ļo bieži uzrāda šizofrēnijas pazīmes. 1964. gadā ASV Psihoterapijas nacionālā institūta zinātniskais līdzstrādnieks Rozentāls publicējis paziņojumu par četrām sievietēm — «cetrinieka» māsām: tas bijis vēsturē pirmais reģistrētais šizofrēniskā «cetrinieka» gadījums. Trīju gadu laikā 60 ārstu un citi speciālisti izmeklēja meitenes, pētīja viņu audzināšanas vēsturi un ģenētisko struktūru, meklējot atbildi uz jautājumu: kas tad galu galā izraisa psihisku saslimšanu — iedzimtība vai apkārtējā vide? Pētīnieki uzgāja īpašu genu, kas varētu būt saslimšanas gadījumi, bet reizē ar to konstatēja arī anormālitātes ārējā vidē. «Cetrinieka» vecāki izturējās ar aizdomām pret meitenu paziņām un aizlēda māsām ar tām draudzēties. Tēvs bija diezrājs, slikti izturējās pret meitām, bieži bēdēja viņas. Galvenais ārsts secinājums bija šāds: šizofrēnija attīstās iedzimtības un ārējās vides faktoru mijiedarbībā. «Gandrīz visos šizofrēnijas gadījumos» paziņoja ārsts Rozentāls, «slimības attīstības nosacījums ir iedzimtība. Tomēr slimība neuzliesmo, ja to neizraisa ārējs satricinājums.»

TĀTAD ĢENĒTISKAIS FAKTORS!

Bet, ja tiešām ģenētiskais faktors ir slimības prieknosacījums, tad tas viegli var izpausties biokīmiskos traucējumos. Šo traucējumu meklējumi ilgst jau vairāk nekā 50 gadu. Taču pirmie panākumi gūt tikai 1943. gadā, kad šveiciešu ārsts Hofmans «ārprāta ķīmijā» ieslīrcināja uzbudinošu līdzekli — LSD, ko iegūst no labības mēlnajiem graudiem — «vilka zobiem» — un kas spēj radīt cilvēkā halucinācijas, līdzīgas šizofrēniķu halucinācijām.

LSD īpatnība ir tā, ka ar ļoti mazu šīs indes devu — 1 miligramu — tiek izkropļota ierastā uztvere. Tas ļauj domāt, ka arī naturālās vielas, kuras ražo organisms, varētu radīt līdzīgus traucējumus, bet atrast šīs vielas ķīmiskās analīzes ceļā agrāk nav izdevies mazo devu dēļ.

Pēc ilgajiem LSD pētījumiem amerikāņu psihiatrs Vulijs radīja tā dēvēto «serotonīna hipotēzi». Pats

Trāpīgais vārds un tā teicēji

PIEZĪMES PAR REPUBLIKĀNISKO MĀKSLINIECISKO AĢITKOLEKTĪVU NOSĒGUMA SKATI

Cilvēka sirdsapziņa rentgena uzņēmumā, hercogs Jēkabs 20. gadsimta otrajā pusē staigā pa Jēkabpils ielām, Liepājā ražots sērkočiņš abbraukā zemeslodī, Popova radiorūpnīcas radiolas un tranzistori skaidrā cilvēka valodā pārsprīž savu ražotāju dienas un nedienas; dejas, dziesmas, dokumentāli kinokadri, konferansjē, dzeza orķestris, leļļu teātris — visdromīgākie radošās fantāzijas lidojumi iespējami šī trāpīgā, aktuālā, lakoniskā žanra — mākslinieciskā aģitkolektīva uzvedumā. Šeit nosaukto un vēl daudz ko citu redzēja tie rīdzinieki, kas veselu dienu no deviņiem rītā līdz vēlam vakaram skatījās republikas māksliniecisko aģitkolektīvu skates noslēgumu VEF Kultūras pili. 14 labākie kolektīvi, kas piedalījās mākslinieciskās pašdarbības festivāla republikāniskajā konkursā, izcīnīja tiesības finālā aizstāvēt savu uzveduma scenāriju, režiju, aktieru mākslu, prasmi saskatīt būtisko, konkrēto, kas slavējams vai peljams viņu rajona, pilsētas, iestādes un uzņēmuma iekšienā.

Tagad jau zināmi arī uzvarētāji — tie ir Daugavpils apavu kombināta kluba «Daugava» pašdarbnieki, Gulbenes rajona kultūras nama pārstāvji, popovieši, jēkabpilieši, Rīgas vagonu rūpnīcas, Ogres un Madonas rajonu kultūras namu kolektīvi.

...Mēs visi zinām krievu tautas pasaku par rāceni. Bet asprātīgu cilvēku skatījumā to var fraktēt arī tā kā daugavpilieši. Izraut rāceni vecēvs sauca patīgā vecomātī, vecamāte — mazmeitiņu, mazmeitiņa — sunīti, sunītis — kaķītis, kaķītis — pelnīti. Nevienš no viņiem rāceni raūt negribēja, to nācās darīt pelti. Stīvējās peltē, svīda peltē, un beidzot — rācenis laukā gan! Ak, kas par gavīlēm! Atskrēja Priekšnieks, sajūsmīnāts, laimīgs, nolāzīja apseivkumu. Vecamētam kā atfildzība tika kārtots, vecamāitei un mazmeitiņai — atpūtas nams, vērtīgas balvas saņēma sunītis un kaķītis, nu un kā jau tas pienāks — arī pelti neaizmīrsa... izteica pateicību.

Tā ir mērķtiecīga, konkrēta safīra, plus temperamentīgs, dzirkstošs izpildījums. Daugavpilī noskatīts fakts, kas šoreiz pacelās arī līdz vispārīgajam. Uzvedums un skatītāji iegūtu vēl vairāk, ja vienā programmā nebūtu ietilpināts tik daudz sīzētisku līniju.

«Kas par daudz, tas no velna,» — saka tautā. Šoreiz šis teiciens attiecināms pat uz tik savdabīgu kolektīvu kā Daugavpils. Hulīgānisms un alkoholisma kritika ar dokumentālo kino palīdzību, formālisma un birokrātisma nopelnumu, kaismīgu, ar gaismas efektiem pastiprinātu mūsu dzīves apliecinājumu jūsmīgās deklamācijās, — to visu mums centās pateikt daugavpilieši. Un tomēr iespāids mazliet nogurdinošs. Taču šo uzvedumu glāb izvēlēto faktu konkrētība, nozīmība un aktieru spēle.

Sajās piezīmēs gribas paanalizēt vēl citu aģitkolektīvu prasmi savai programmai

IZVĒLĒTIES FAKTUS.

Uz skatuves — Talsu rajona kultūras nama aģitbrigāde. Dārd iespaidīgs estrādes orķestris, aktieri stāta, ka šis gads ir jubilejas gads, ka mums ir lieli sasniegumi, bet esot arī savi trūkumi. Un tūlīt darbībā tos ilustrē, kritizējot paši savu kultūras namu, kurā esot... tikai viena avārijas spuldze. Iedomātā ugunsgrēka šausmās aktieri krīt gar zemi, un dzeza saksofonists ar spalgiem pūšiem vēl mēģina radīt baismīgu fonu, bet gaidīto smieklu zālē nav. Tie neatšķanēja arī tad, kad aktieris, šausmīdams alkoholismu un ielu izrakņātājus reiz, atzīstami veikli iekrita bedrē. Rodas iespāids, ka kritizējams fakts šoreiz ir aiz matiem pievilktis, ka talsinieki uz ātru roku pārskatījuši visvieglāk uztveramās negācijas un, lai nebūtu jāizteik bez aģitkolektīva uzveduma vispār, tos salpinājuši kopā ar dzezu un savu pieredzējušo pašdarbnieku un režisora pieredzi, tādējādi radīdami āreju paspožu iespāidu salīdzinājumā ar tiem lauku klubiem, kur nav tādas mūzikas instrumentu bagātības un dramātisku talantu izvēles.

Lai talsinieki neapvainojas, bet viņu uzvedums ir ļoti raksturīgs, lai ar tā piemēru atklātu neveiksmes faktu izvēlēti arī citiem aģitkolektīviem, kas visādi citādi dara lielu, vajadzīgu darbu un kuru spēkos un iespējās ir strādāt vēl iedarbīgāk un mērķtiecīgāk.

Un tāpat — vēlreiz par talsinieku sniegumu. Kad ir beigusies «sliktā» kritika, uz skatuves ar mikrofonu rokā iznāk estrādes solists un nodzied pāris dziesmiņu. Katrā ziņā ne vāji, bet vai viņa sniegums organizācijai izaug no konkrētās programmas? Droši vien arī paši talsinieki sirds dziļumos atzīst, ka ne. Tas pats sakāms par sarīkojumu dejas demonstrēšanu iestarpināšanu programmā. Šī deļje tiek rādīta kā pretstats tvistototājam un šeitotājiem. Taču pretstats ir visai pieticīgs — tikai deju ritmos, ja neskaīta tvista tīši krotīgo izpildījumu. Tikpat labi jau arī angļu valsi vai tango var deļot karikatūriski saliektiem augumiem, nolūkušām bīksēm un pārsīkļēblām seļām, kas šur un tur arī redzams, tāpat kā iespējams elegants tvists. Nevajag taču jauniesiem obligāti uzliept ritmus, kas tuvāki viena otra vecāka cilvēka sirdij. Un arī ko tad valša ritms būtu labāks par temperamentīgu, pat pārģalvīti ātru? Vai drīkst kādu žanru pasludināt par negatīvu tikai tā izcelšanās dēļ, tikai tā mūža garuma dēļ? Vārdu sakot, runājot par talsinieku sniegumu, gribam teikt, ka viņu faktu izvēle uzvedumam šoreiz bijusi neveiksmīga, jo viņi aizmirsuši, ka aģitbrigādei ne tikai tiesības, bet arī pienākums celt trauksmi par lieļiem, vis (šoreiz Talsu rajona) sabiedrību satraucošiem faktiem un parādībām. Vai arī runāt par ļoti konkrētiem, uz vietas novērotiem faktiem.

Kas notiek, ja aizmirst konkrētību, vietojot apstākļus, ja mēģina aptvert pusšundā neaptveramo, liecina arī Liepājas kokapstrādes kombināta

«Baltija» aģitkolektīva uzvedums «Sērkočiņa ceļojums».

Ko jaunu mums pastāsta, ko interesantu atklāj liepājnieku programma? Atklāti sakot, šobrīd neko, ja neskaīta, to, ka uzziņām, uz cik valstīm tiek eksportēti Liepājā ražotie sērkočiņi. Aģitkolektīvs savam Sērkočiņam liek, saskaņā ar dzīves patiesību, abbraukāt gandrīz vai pus zemeslodes. Taču sīzēts risināts ļoti naīvi. Vai mēs jūtam, ka tas ir Liepājas sērkočiņš? Nejūtam. Tikpat labi tas varētu būt ražots jēkurā mūsu zemes vai kādas citas sociālistiskās valsts pilsētā. Apgalvot, «esmu dzimis liepājnieks», vēl ir par maz. Arī labā iecere vēlreiz pierādīt mums visiem zināmo patiesību, ka sociālisms ir nesaldzināmi progresīvāks, humānāks, perspektīvāks nekā kapitālisms, šoreiz negūst pārliecināšu izteiksmes formu, it sevišķi, ja vēl ņem vērā, ka to ir atspoguļojuši neskaītam daudz mākslas darbu nesaldzināmi pilnskanīgākā mākslas valodā. Bet, draugi liepājnieki, iedomājieties, kādas iespējas jums pavērtos, ja visu redzotais, visu izgaismojošais sērkočiņš dotos ceļojumā pa jūsu pašu varonīgo pilsētu Jūsu sniegums tad būtu daudz patiesāks un aģitkolektīvam atbilstošāks. Liepājnieku uzvedums vēlreiz pierādīja, ka patiesa māksla, arī pašdarbnieku sniegumā, sākas tur, kur tas autori runā par tuvām, pazīstamām lieļām un neuzņemas pārdošo atbildību atklāt patiesības, kuru meistarīgai atklāšanai viņu spēki ir par vājiem.

Ogrēniešu «skurstenslauķi» savaldzināja tieši ar savu konkrētību, ar to, ka slaucīja un firīja nost no ceļā gan trūkumus rajona kolhozos, gan nevēlīgu celtniecības organizācijās, gan nolaidību pilsētā un kaismīgi, apliecināši runāja tieši par Ogrē raksturīgo.

Interesanti atradumi bija vērojami Rīgas Popova radiorūpnīcas aģitkolektīva uzvedumā. Šoreiz pat kupleju iestarpinājums programmā meiteņu sniegumā izauga no visa veselā, jo dziesmiņas vārdi asprātīgi, ar smaidu izteica rūpnīcas jauniešu dzīvotprieku. Popovieši gājuši hronistu ceļā, atspoguļodami savas rūpnīcas vēsturi. Ļoti savdabīgi izskanēja saruna ar strādnieki, kas uzņēmumā strādājusi jau buržuāziskās Latvijas laikā un atcerējās tās dienas, kad darīja pagrēdēt darbu. Un atkal raksturīgi, ka vismazāk šoreiz ar visu uzvedumu saistījās dokumentālie kinokadri un dziesma par Maskavu, Minsku un Rīgu, kas neatspoguļoja Rīgas radiorūpnīcu un tās ļaudis attiecīgajā vēsturiskajā laikā posmā. Šeit noteikti vajadzēja atrast konkrētāku materiālu. Dokumentālos kadrus savā programmā varētu izmantot jēkurš dramātisks kolektīvs — sākot no popoviešiem līdz profesionālam teātrim, kurā reperuārā ir vēsturiska luga par Lielo Tēvijās karu.

Asus, konkrētus, tīši aģitbrigādiskus faktus pratūši atrast jēkabpilieši. No aizpaka valstības pamodinātais hercogs Jēkabs un vēl šodien dzīvē mums visiem pazīstamā persona Nevīzība savā dialogā ļauj skatītājiem

gan just lepnumu par Jēkabpils augsmi, par jaunajām skolām, tiltu pār Daugavu, varonīgajiem darba darītājiem jēkabpiliešiem, gan arī kaunēties par grūti izbērtuļēm nevietā, ko savā iecietībā pieļauj sanitāri epidemioloģiskā stacija, gan par to diezgan iespāidīgo procentu jēkabpiliešu, kas neilgajā laikā posmā pēc jaunā dekretā stāšanās spēkā jau paguvuši «ciemoties» atskurbtūvā. Tas viss pasniegts interesanti, aktīvi — darbībā, netrūkst raitas valodas, laba literārā teksta, kas palīdz aktieru spēlei.

UN TĀDĀD — LITERĀRAIS MATERIĀLS.

Likumsakarīgi, ka uzvarētājos iekļuva kolektīvi, kuru uzveduma teksti bija augstā līmenī. Nav brīnums, ka krasi atšķīrās Ogres un Madonas aģitkolektīvu literārais materiāls, kura veidošanā bija piedalījušies rakstnieki — Harijs Heislars un Ilze Indrāne. Un vai tie nesākas arī pats galvenais aģitkolektīva panākums, jo uzveduma scenārijs taču ir visa mugurkauls?

Protams, tūlīt atskanēs balss: ne visus kolektīvus saista draudzība un sadarbība ar rakstniekiem, pie tam tos rakstniekus, kas dzīvo perifērijā, var saskaitīt uz pirkstiem, bez tam viņi tik aizņemti, ka ne labprāt uzņemties papildu darbu sacerēt scenārijus klubiem un kultūras namiem. Taču katrā rajonā ir jaunie autori, ir profesionāli žurnālisti, ar kuriem jāmeklē kontakti. Varbūt tie vēl aktīvāk talkā jānāk arī Tautas mākslas namam ar praktiskiem padomiem semināru veidā scenāristiem. Lai nu kā, bet aģitbrigādes uzveduma scenārijs tomēr ir maza dramaturģija, ja šādu terminu drīkst lietot.

Rezumējot teikto, gribas vēlreiz atgādināt, ka aģitbrigādes uzdevums, galvenais un vissvarīgākais, ir —

AĢITĀCIJA.

Aģitācija vārda visītešākajā nozīmē. Bet tai ir jābūt gudrai, trāpīgai, konkrētai.

Un vēl viena piebilde par uzvedumu sīzētisko pāvedīnu. Vajadzētu atsācīties no shēmas — «melns un balts», no brīžiem dārdīšiem ievadvārdiem, šausalīgi melnas ekspozīcijas un atkal žilbinošā patosa pīlna, dimdoša noslēguma, kurā uzveduma autori kā visu gudrie ar garu pirkstu baksta acīs skatītājiem, apnicīgi atkārdotami, ka mēs, lūk, vēlamies, lai tikai jūs neturētu mūs aizdomās par dzīves neumošanu. Skatītājs ir gudrs un pats vērtēs, vai aģitkolektīva ļaudis pareizi redz gaismas un ānu proporcijas dzīvē.

Nākošajā skatē gribētos, lai finālistos ir ne tikai rajonu centru un lieļāko uzņēmumu kolektīvi. Vai lauku klubos, kolhozos, skolās nav pa spēkam radīt aģitbrigādi, kas tāpat spēj sacenties par tiesībām aizstāvēt savu māku Rīgā? Jo aģitēt no skatuves ar dzīvo, konkrēto, iedarbīgo aģitkolektīva vārdu vajag vēl plašāk, tas ir nepieciešams. Par nepieciešamā ir interesantāk, nekā dramatisks kolektīvs vāji iestudēt pašdarbnieku spēkiem neatbilstošas, sarežģītas lugas.

JĀNIS PETERS

Uz skatuves — Daugavpils apavu kombināta kluba «Daugava» aģitkolektīvs, viens no skates uzvarētājiem.

Gulbenešiem celtnieku brāķa dēļ no vienas otras mājas griestiem tekoš ūdens uz galvas...

Šajā attēlā redzam sabīlnieku Videvudu Jēkabsonu un Edīti Ieviņu. Kāpēc spinings Videvuda rokās! To var uzzināt, noskatoties sabīlnieku aģituzvedumu «Sabīle — Abavas krastu pilsētiņa», kam scenāriju uzrakstījis dramaturgs Volde-mārs Sauleskalns.

Ogres kultūras nama aģitbrigādes uzveduma scenārija autors Harijs Heislers nebūšanu aizslaucīšanai aktierus lērtērpis kursteņslauķu drēbēs.

Tie ir Saiačgrīvas zvejnieki — pašdarbnieki. «Kad kuģi pietāj krastā» — sauc viņu uzvedumu. Tanī netrūkst dziesmu un mūzikas.

«Val drīkst fraucēti!» — tā sauc Rīgas vagonu rūpnīcas pašdarbnieku lestudējumu. Šis jau tājums domāts tiem birokrātiem, kas ne vienmēr leklaušs strādnieku vajadzībās.

Ventspīlnieki blakus aktieriem savā programmā lelsastījuši arī lelles.

«Esam mazas popovietes,» — dzied Rīgas radiorūpnīcas meitenes uzvedumā «Mūsu biogrāfija», pavēstījot, ka neatņemama rūpnīcas jaušu biogrāfijas sastāvdaļa ir dzīvesprieks un humors.

Z. LEGZDIŅA foto

Bet paviljonā redzama pavisam cita aina. Pie kameras operators G. Skulte, lejā, «pludmaļē», pie modeļu demonstrētājam — režisors S. Gorjajevs.

RATUS KAĻ ZIEMĀ, RAGAVAS- VASARĀ

Jā, izrādās, arī mūsdienās jāņem vērā šī senā dzīves gudrība, ja negribam atpalikt modes jautājumos vismaz par gadu.

Palūkojoties uzmanīgāk šajos fotoattēlos — tie uzņemti šeit pat Rīgā, taču ne jau vasarā un pludmalē, bet visbargākajā ziemas salā Rīgas Kinostudijas Iļejājā paviljonā. Tai laikā vēl pa Šmerļa priedēm ar savu cirvīti klaiņoja lausks un zari slīga no sniega cepurēm, bet šeit, paviljonā, režisors S. Gorjajevs un operators G. Skulte uzņēma epizodi savai filmai «Baltijas modes», kuru abi kinomeistari gatavo 1967. gada Vispasaules izstādei Monreālā.

Kinostudijas dekoratori speciāli sasildītajā paviljonā bija izveidojuši nelielu Rīgas jūrmalas uzkalniņu ar priedīšu un smilgu fonu, un spēcīgo prožektoru «sauju» gaismā «vasarlieki» jutās tikpat labi kā jūlijā mūsu Dzintarjūras krastā. Taču tam ir savs īpašs nolūks: līdz ar «Rīgas modēm» un gleznajiem «Rīgas adītāja» trikotāžas izstrādājumiem uz Monreālu ceļos arī mūsu peldkostīmu modeļi; lūk, tāpēc bija vajadzīga šī priekšlaicīgā «vasara» paviljonā.

V. GAIĻA foto

Uzmanību! Pēc sekundes sāksies filmēšana!

Rīgas Kinostudijas paviljonu korpusi ziemas vakara plesnīgušajā klusumā, tad, kad lekspusē norisinājās viss tas, kas redzams nākamajos attēlos.

SIGULDAS SLALOMA TRASES

A. KALVANA teksts un foto

Tā tas sākas.

Republikas čempione Skaidrīte Mizione ir jaunākā mūsu sporta meistarai saimē.

Siguldas slaloma trases vienmēr pulcē daudz kalnu slēpošanas entuziastu.

TRASES

Vidzemes pērle — Sigulda izveidojusies par mūsu republikas ziemas sporta centru. No lielā tramplīna Latvijas «lidojošie slēpotāji» šai sezonā lēca jau gandrīz 70 metrus tālu, bet jaunais mākslīgā seguma tramplīns sportistiem būs pieejams augu gadu. Daudziem droši vien liksies neparasti, redzot, ka jūlija tveicē vai vasaras nogalē nopietni vīri un sprigani puisi brauks uz Siguldā ar slēpēm pār plecu. Taču tā būs. Sporta cienītāji Gaujamalā varēs sauloties un vienlaikus skatīties «lidojošo» slēpotāju sacensības.

Augstajos un stāvajos Gaujas senlejas krastos, kur ziema šogad dāsni sarena dzijas jo dzijas sniega kupenas, jau no decembra saimnieko kalnu slēpotāji. Pilsētas trase, Gleznotāju un Klauku kalns izveidoti par lieliskām slalomistu treniņu un cīņu vietām. Te pulcējas kalnu slēpotāji no visas republikas. Taču sacensībās uzvarētāja laurus allaž plūc paši siguldieši. Latvijas meistarsacīkstēs šogad no 6 zelta medaļām 5 izcīnīja Siguldas kalnu slēpotāji.

Ja no Klauku kalna virsotnes raugās uz Gauju, cilvēki apakšā šķiet mazi kā alvas zaldātiņi. Garajā, stāvajā kalnā netrūkst «āža muguru». Pat daudzi labi slēpotāji te domā: braukt vai nebraukt. Bet Siguldas zēni, septiņus astoņus gadus veci puisiņi, drāžas lejā, ka vējš vien gar ausīm svilpo. Šie zēni bailu nepazīst. Par viņiem joko, ka staigāt un braukt ar slēpēm viņi iemācījušies vienlaikus.

Lai nu kā, bet šai sporta sezonā jaunā paaudze cīnījās godam. Sīvā cīņā ar rūdītēm cīnītājiem Latvijas čempionu medaļas leguva pat visjaunākā izlases komandas dalībnieki — Siguldas 1. vidusskolas 8. klases skolnieks Jānis Čiaguns un 9. klases skolniece Skaidrīte Mizione — abi ļoti perspektīvi sportisti. Vēl jāpiebilst, ka Skaidrīte ir pirmā no Latvijas kalnu slēpotāju saimes, kas kļuvis par PSRS sporta meistari.

Siguldas kalni ir skaisti ziemā, taču vispievilcīgākie pavasarī, kad saule sāk jau patīkami sildīt un vizuļo baltajā sniegā. Tad uz Gaujas krastiem steidz tūkstošiem slēpotāju. Citur sniegs jau nokusis, bet Gaujamalas ziemeļu nogāzēs tā vēl atliku likām. Ziemas sporta cienītāji tad slēpo vienos krekliņos, bet dažs labs pārgalvīgāks — pat bez krekla. Saule, sniegs un slēpošanas prieks te iepriecē visus.

Nepaies ilgs laiks, kad mūsu Sigulda kļūs par tikpat iecienītu ziemas sporta un atpūtas vietu kā slēpotāju bāzes Polijas Zakopanē un Čehoslovākijas Tatros. Arī Siguldā nu ir liela un skaista tūristu bāze. Pilsētas trasē slalomistus kalnā velk frose. Bet tas ir tikai sākums. Drīzā nākotnē modernu slēpotāju bāzi uzbūvēs arī pie slaloma trasēm, bet kalnā sportisti uzbrauks ar kustīgu krēslu ceļu. Cerams, ka jau šovasar Siguldā sāks darboties arī lielais trosu ceļš, kas savienos abus Gaujas senlejas krastus. Brauciens funikulārā iekvienam atklās Gaujas un apkārtnes teiksmaino skaistumu no putna lidojuma un arī palīdzēs ātri un ērti nokļūt no upes senlejas viena krasta otrā. Jā, Sigulda, mūsu ziemas sporta centrs, kļūst arvien skaistāka. Sigulda aicina!

Siguldietis Ziedonis Korde ir daudzkārtējs Latvijas čempions, «Vārpa» slalomistu treneris. Viņa audzēkņi tagad sekmīgi cīnās ne tikai pašu mājās, bet arī Vissavienības arenā.

STĀSTI PAR IEVĒROJAMIEM CILVĒKIEM

ARTURO TOSKANINI

1957. gada janvāris. Trīs vakarus Milānas operētrī «La Skala» vadīja klusums. Sērās līta, «La Skala» godināja savu ilggadējā direktora un galvenā diriģenta Arturo Toskanini piemiņu.

«La Skalas» ēka pēc kara rekonstruēta, un vienīgi šīs celtnes pamati, ja spētu runāt, varētu pastāstīt par tām dienām, kad orķestris kā apžilbībs klausījās vētraļnos aplausos, ar kuriem publikā sveica savu mīluli — jauno Toskanini. Spilgtas afišas aicināja uz Vāgnera operas «Meistardziedoni» uzvedumu. Un ne vien klausītāji, bet arī solisti, kas kā viesi piedalījās izrādē, apbrīnoja diriģentu (par Toskanini jau toreiz stāstīja leģendas).

Pirmo reizi pie diriģenta pulcēt viņš stājās 1886. gadā Brazīlijā. Toreiz deviņpadsmitgadīgais Toskanini spēlēja celjošo operētra orķestrī cellu. Kāds itāliešu impresārijs bija angažējis šo kolektīvu viesizrādēm pa Latīnameriku, pieaicinot brazīliešu diriģentu Leopoldu Miguēlu. Izrādījās, ka Miguēls patiesībā bija tikai «trešās šķiras» kapelmeistars, kas nespēja vadīt orķestri. Mūzikai pieteica Miguēlam boikotu. Bet diriģents savukārt publiski uzbruka orķestrim par to, ka vainīgi ir mūzikā, ja viesizrādes norit tik zemā līmenī. Attiecības sasinājās līdz atklātam konfliktam. Un beidzot 26. aprīļa vakarā, kad Rīodežaneiro operētra zāle bija pārpildīta līdz pēdējai vietai un vajadzēja pacelties priekšskaram, sākās «ģenerāļa kauja». Orķestris atteicās spēlēt, ja diriģē Miguēls. Publiska aizstāvēdama savu tautieti, nevēlējās, lai brazīliešu vietā stātos viņa vietnieks itāliešu Karlo Šupertī. Strīdu palīdzēja izšķirt kompromiss: «Aidu» bez partitūras spoži nodirīģēja jaunais cellists Arturo Toskanini. Kolektīvam tas izglāba izrādi, bet pašu Toskanini ievadīja viņa diriģenta gaitu sākumā. Pie čella Toskanini vairs neatgriezās. Sajā viesizrāžu turnejā viņam nācās diriģēt vēl sešpadsmit reizes, bet pēc atgriešanās dzimtenē viņš uzstājās kā diriģents daudzās Itālijas pilsētās. Un beidzot 26. decembrī jaunais Toskanini debitēja Milānas «La Skalā». Ļoti nozīmīgs 19. g. s. beigās un 20. g. s. sākumā teātra attīstībā ir Toskanini devums. Viņa nopelns ir tas, ka teātris atbrīvojās arī no finansiālās krīzes. Toskanini cīnījās pret jebkuru «premierismu». Viņš pirmais ievada «La Skalā» (vēlāk arī uz Metropolitēna skatuves) kārtību, pēc kuras visi mākslinieki, sākot ar lielām lomām un beidzot ar vismazākās lomas izpildītāju, ir tiesībās vienādi. Viņš kategoriski aizliedza atkārtot arījas, izpelnīdamies gan dziedātāju, gan arī daļēji publikas neapmierinātību.

Jūs aizlīdzat man atkārtot? — sašutusi pie maestra griežas kāda slavēna koloratūrsoprāna īpašniece. — Un jūs to sakāt man, atzītai zvaigznei? — Kundzel! — atbildējis diriģents. — Es atzīstu zvaigznes vienīgi debesis, bet nekad operu uzvedumos...

Starp visizcilākajiem Toskanini veikumiem «La Skalā», bez Vāgnera operu inscenējumiem vēl minams Dž. Verdi operas «Falstafs» iestudējums, kā arī pēdējās nepabeigtās Pučīni operas «Turandota» atskaņojums. Kad izskanēja pēdējais komponista uzrakstītais akords, Toskanini nolaida diriģenta zīdli un, pagriezies pret publiku, teica: — Šīni vietā nāve izņēma spalvu no Pučīni rokas...

Orķestris, dziedātāji un klausītāji klusēdami atstāj zāli. Un tikai vēlāk, kad Pučīni skolnieks Franko Alfano pēc atstātajiem uzmetumiem pabeidza operu, to sāka uzvest visā pilnībā.

Toskanini bija nenogurdināms sava laika mūzikas propagandētājs un vienīgi dzīves pēdējos gados pievērsās klasiķai. — Tas bija jaunība, — kādreiz vēlāk atcerējās Toskanini, — kad es iepazīstināju Itāliju ar Vāgneru. Es pirmais diriģēju «Salomi», «Fēleasi un Melizandi», Debīsi simfonisko poēmu «Jūra», Stravīnska «Petrušku» un daudzus Sibēliusa darbus. Lai arī taqad jaunatne ar entuziasmu uz skatuves uzved sava laikmeta «elkus», bet man vēl pirms nāves gribētos iedzīlīnāties Haidnā, Bēthovenā un citos paģatēnos spožajos meistaros.

Pēc vairāku gadu darbības «La Skala» operētrī Toskanini sāka strādāt Nujorkas Metropolitēna operā, sekmdēms tas māksliniecisko izaugumi. Tomēr drīz vien viņš atgriezās Milānā. Kopš tā laika Toskanini diriģēja gan Itālijā, gan ASV. Kaut daudz laika pagāja celojumos, viņš aktīvi piedalījās visos nozīmīgākajos mūzikas dzīves notikumos. Daudzu jo daudzu darbu izpildījumi viņa interpretācijā atzīti par ideāliem. Būdamis ļoti prasīgs, viņš panāca no orķestra maksimumu — spīdošu, monolītu skaņējumu, lielisku izpildījumu. Reiz kādā no Nujorkas radio orķestra mēģinājumiem viņš pārstāja diriģēt un griežas pie kāda vijolnieka: «Jūs spēlējāt uz svešas vijoles, vai ne tā?» — «Tieši tā, maestro, savējo es aizmirsu mājās...»

— Eļiet un atnesiet, lūdzu! — Mūzika Toskanini dzīvē bija viss. Pazīstamais amerikāņu vijolnieks Menuhins stāsta, ka viņš reiz ar Toskanini viesnīcas numurā spēlēja Brāmsa sonātes. Ievanijies telefons, kas atradies pie klavierēm. Sākumā Toskanini zvanam nav pievērsis uzmanību, bet, kad tas turpinājās zvanīt, pastiepis roku, izrāpinājis un sienas telefona vadu un turpinājis mierīgi spēlēt.

Toskanini bija ne vien liels mākslinieks, bet arī cilvēks ar lielu un spēcīgu raksturu. Kad Musolini saqrāba varu, diriģents pameta Itāliju, atteikdamies sviniģos sarīkoju, mos diriģēt fašistu himnu. Toskanini tēdamis pret hitlerismu, Protēmos dirīģēt fašistu himnu. Toskanini atteicās piedalīties Iemīlotajos Vāgnera Austrālijas festivālos. Bet pēc Austrālijas okupācijas arī Zaicburģas festivālos. Spāņu pilsonkara laikā viņš simpatizēja spāņu revolūcionāriem. Atrazdamies tāni laikā Amerikā, viņš tiem palīdzēja arī materiāli, veitidams Spānijas cīnītājiem savus koncertus.

Ne tikai agrāk, diriģents cieto no redzes traucējumiem. Visas operas un koncertus viņš diriģēja pēc atmiņas. Toskanini bija apveltīts ar lielisku muzikālo atmiņu un lielu eru dīciju — diriģēt bez partitūras, tas viņam nesagādāja grūtības vairākus gadu desmitus. Bet pienācis lūzums. Kādreiz, diriģējot «Tanheilūzum». Kādreiz, diriģējot «Tanheilūzum». Kādreiz, diriģējot «Tanheilūzum».

— Es atzīstu zvaigznes vienīgi debesis, bet nekad operu uzvedumos... — Es atzīstu zvaigznes vienīgi debesis, bet nekad operu uzvedumos... — Es atzīstu zvaigznes vienīgi debesis, bet nekad operu uzvedumos...

Bija 1954. gads. Pēdējos dzīves gadus Toskanini dzīvoja Nujorkā. Viņš gulēja diennakti 4—5 stundās. Nepalaida garām nevienu pirmizrādi, viņš nelasīja nevienu recenziju un nesniedza nevienu interviju. Toskanini nomira Nujorkā 1957. gada 16. janvārī. Šī gada 25. martā apritēja 100 gadu kopš viņa dzimšanas.

A. DAROVS

JEZIJS STAVINSKIS

I. Zvaigūža zīm.

STĀSTS

(1. turpinājums)

Man nepatika šādas spēles, es nevarēju būt ar viņiem vaļsirdīgs ne brīdi un nespēju neko vaļsirdīgi pateikt Basjai — te nu viņi sāku gaudot, ka pienācis pasaules gaiss, ja pat muļka Pingvīns lien ar savām jutām. Viņiem šī spēle bija vajadzīga visādām cūcībām, viņi varēja runāt, kas tenāk prātā, viņu vaļsirdība bija šausmīga, viņi bez kautrēšanās prasīja visu, visu mīdija kājām, brida ar zābakiem dvēselē, netīriem nagiem plosīja lekšas un rakājās dzīvā, pulsejošā aortā, tas sārtaļos, mikstajos audos, lišķīgi kurkstot, grāba un plosīja gabalos dzīvu putnu, lai ieskatītos lekšā, tur, kur pulsēja sirds.

— Es nespēlešu vaļsirdību, — Basja ļoti stingri sacīja. — Tad man vajadzētu pateikt, ko es par tevi domāju.

Valzka lezvēļa pa tamtamu un ierēcās, Adasis stāvēja, it kā būtu dabūjis pa mūli. Laikam viņa domāja par viņu to pašu ko es, un viņš saprata, ka Basja viņu necieš, ka nekā viņam neiznāks ne šodien, ne rīt, ne nākamajā semestrī, ka laiks iztērēts velti un spēlletņu nelegūt ne par kādu naudu. Viņam pat alzrāvās elpa, šis «vaļsirdības brīdis» bija programmas pēdējais numurs, vairāk viņam rezervē nekā nepalika... Es biju atriebts. Basja atrieba par mani, par šo muļka Pingvīnu, par visu. Taču Adasis atkal pasminēja un pie tam ļoti ļauni, pēc tam paskatījās uz radioaparātu — laikam sadomāja kaut ko, novēra mušu un sāka raust nost tai spārnus.

— Varbūt tu gribi zināt, ko par tevi domā? — viņš izspieda.

— Ko par mani domā? — Basja draiski noprasīja.

— Tūlīt dzirdēsi, — Adasis pasminēja.

Laikam viņš bija sagatavojis arī šo numuru, viss iespējams. Pie zaļā telefona aparāta atradās elektrības vada gabals, laikam viņš tā uzjaurinājis ne pirmo reizi — pazīstams panēmieni, — viņš savienoja ar šo vadu telefonu un radioaparātu, ieslēdza radioaparātu un vēlreiz paskatījās uz Basju, uz viņas sastingušo seju. Viņš kaut ko gatavoja, kādu pamatīgu neģēlību, to tūlīt varēja manīt no viņa acīm.

Es sēdēju malā blakus pārējiem un, kā skatītājs teātrī, aizturētu elpu sekoju darbības gaitai. Visa mana seja bija vienas sarkanās plankumos, no sasprindzinājuma man dega ausis, bet tā bija izrāde, un es nevarēju bāzties uz skatuves. Adasis pacēla klausuli un sāka lēni griezt numuru. Basja pat nepakustējās. Radio skaļrunī stipri tarkšķēja, kamēr viņš grieza, pēc tam kaut kas noklākšķēja un atskanēja signāls. Skaļruni viņš ieslēdza līdz pēdējam, radio tagad skanēja pa visu māju.

— Klausos! — nodārdēja vīrieša balss.

— Lukāš? — Adasis jautāja.

— Es personiski.

— Sveiks, vecīti!

— Sveiks!

— Vai tu vari runāt?

— Kaut vai par diviem.

— Ko tu dari?

— Ierados un aizeju.

— Vai gadījumā pie tevis nav Basja Oračevska?

— Jau sen vairs nav. Tu gribi viņu dabūt?

— Derētu...

— Tad uzmanies, vecīti!

Es paskatījos uz Basju. Viņa sēdēja, atspiedusies pret krēsla atzveltni, tāda pati kā vienmēr, tikai varbūt acis bija vairāk leplestas. Valzka iesmejās, bet Adasis ar žestu lika viņam klusēt.

— Kādēļ jāuzmanās?

— Tā. Pēc tam grūti tikt vaļā.

— E, nedziļojies!

— Nemaz.

— Viņa nav no tādām!

— Tieši no tādām Varu pierādīt. Gribi, palasišu?

— Ko?

— Vestules. Viņai nav telefona, tādēļ viņa raksta vēstules.

Skaļrunī noklaudzēja, atskanēja soļi, laikam Lukāšs piegāja pie galda vai pie skapja. Sie šo plosīja manas kvēlojošās ausis. Basja gandrīz neelpoja un raudzījās radioaparātā galīgi pārakņepojusies. Lukāšs ātri atgriezās pie telefona, laikam viņš glabāja šīs vēstules tuvumā, varbūt lasīja tās pirms gulēšanas vai rādīja viesiem.

— Pirmo pagadijušos... Klausies! «Es šodien uzcēlos agrāk nekā parasti, astoņos pirmā lekcija, mājās vienmuļi un auksti, āra smidzina lietus. Man bija ļoti silkti garastāvoklis, bet tad padomāju par tevi, mīļais, un tūlīt kļuva gaiši un silti ap sirdi, skumjas pārgāja...»

Basja sēdēja nekustīgi un tikai skatījās uz šo aparātu kā uz divdesmito elles riņķi. Valzka klusi ķināja, pārējie divi dumji sminēja.

— Tā taču poēzija! — Adasis iesaucās.

— Man, vecīti, ar melnām veļcas! Vai ir dzirdēts, ka tagad kāds rakstītu šādas vēstules? Piemēram, tā: «Sonakt es atkal domāju par tevi... Visu laiku mani tirda nemiers, šķiet, ka mums kāds var radīt šķēršļus, ievajūties mūsu attiecībās, es to jūtu un baļdos, drebu par mums... Pietiek tikai tev neatnākt uz mūsu satikšanās vietu, kā tas bija šodien... Es gaidīju gandrīz divas stundas, mīļais... Es zinu, tev ir daudz darīšanu un tu nekā noteikta neesi solījis...»

Pēkšņi Basja sakustējās, it kā viņai būtu kaut kas atslābīs mugurkaulā, taču citādi pat nepamirkšķināja acis; cita jau sen būtu atzēgusi. Pārējie visi sprauslāja no smieklēm. Lopī! Adasis triumfējoši skatījās uz Basju. Tā arī bija tā viņa neģēlība, laikam jau sen bija izdomājis šādu atriebību Basjai par viņas nicinošo attieksmi. Bet tas nelietis nemitējās čaukstnāt papirus.

— Vai vēl tā: «Sodien tu atkal neatnāci, un es visu vakaru veltī klausījos soļos uz kāpnēm. Kāpēc tu tā moki mani, mīļais? Kāpēc nekā nesaki, ne vārda? Tu nevari iedomāties, cik šausmīga ir tāda gaidīšana, cik mokoši ir tā sēdēt un gaidīt tevi... Nedari vairs tā, es tevi lūdz!»

Es ieraudzīju Basjas acis asaras, nelīdzēja viņai ne akmens maska, ne saņaugtās dūres; viņa nespēja savaldīt asaru, kas noritēja pār vaļgu. Es vairs nespēju to izturēt, nespēju paskatīties Basjai sejā, mani sāpināja katra skaņa. Es piecēlos, pieskrēju pie radioaparāta un izrāvu no tā vadu.

— Pietiks! — es iesaucos un paķēru Basju aiz rokas. Viņa tūlīt piecēlās. Paklausīgi piecēlās un sekoja man! Adasis laikam bija mani galīgi aizmirsis, jo es klusi sēdēju kaut, es vispār neskatījos, drīzāk viņš varēja gaidīt, ka teradīsies amerikāņu šerifs ar revolveriem no kovboju filmām, nevis, ka notiks tas, ko izdariju es. Viņš satvēra mani aiz pleca.

— Tu... glupais Pingvīn?! Tu esi prātu zaudējis?! Nu, pagaidi!...

Es atgrūdu viņu un pie tam diezgan spēcīgi, kā tas gadās ar cilvēku afekta stāvokli, kad tas piemirst par stiprajām un metas virsū arī smagsvara čempionam. Mēs ar Basju bijām jau pie durvīm, bet Adasis vēl tikko slēdās augšā no kaktā, kur atradās stereofoniskais atskaņotājs; dzirdējām, kā Lukāšs kaut ko runā klausulē, viņš laikam nesaprata, kas noticis, un pārtrauca lasīšanu.

Mēs izskrējām uz ielas. Basjai bija vajadzīga tumsa, tā viņai tagad bija kā apsējs uz brūces. Viņa strauji un dziļi elpoja, acis bija pilnas asaru. Es neko nerunāju — par ko lai runā, — vajadzēja ļaut melnei pārdzīvot savu kaunu vienatnē. Re, kādu numuru viņa izstrādāja, bet tu esi mūžīgs neveiksminieks, Pingvīn, — sataisījies atzīties viņai mīlestībā, neko teikt, istais laiks tādām lietām; redzi, kas viņai lekšā, Adasis izgaismoja viņu cauri, atplēsa vaļā visus audus, visus asinsvadus un sirdi — iemēļjusies kā bērns! Bet tam Lukāšam, kā viņam izdevās no viņas tik daudz izspiest? Vai no katras meitenes var tik daudz izspiest? Kaut kas trakks. Un viņam tas pat nav vajadzīgs, viņš spļauj uz to, acimredzot rūdīts nelietis; kā viņa skatījās uz viņu — ak, velns parāvis! — kā viņa skatījās uz viņu; ko tik es nedotu, lai viņa tā paskatās uz mani, lai tā uzrakstītu man, es stāvētu pie viņas mājas dienu un nakti. Bet tagad viss pagalam, tagad viņai uz ilgu laiku zudis appetite lietot saldus vārdus, varbūt pat uz visiem laikiem; tagad viņa ir izārstējusies no tā, vairs nerakstīs tādas vēstules. Par velti iztērēja savas domas un pārdzīvojumus, atklājas sienai, skapim; viņam tas tikpat kā rozēs šimpanzē, kā smaržas govij, bet daudzi par to atdotu nezin ko; cik viņu kļūst pat pilsētā bez atpūtas no rīta līdz vakaram, to, kuri nevar izlūgties un sagaidīt, sitas ar galvu pret sienu un gaudo kā suņi uz mēnesi.

Es skrēju blakus un neko nespēju pateikt, mani paralizēja doma, ka tagad viss skanētu muļķīgi, man vienmēr viss skanēja muļķīgi, bet tagad skanētu muļķīgāk par visām reizēm.

Tā mēs aizskrējām līdz Neatkarības alejas un Rakovecas ielas stūrī, tai brīdī svetoforā iedegās sarkanā uguns, Basja apstājās, laikam zemapziņā reaģēja uz sarkanu gaismu. Viņa neskatījās uz mani un raudāja, vairs nemēģinot valdīt asaras, tikai slaucīja tās, viņai trīcēja lūpas, viņa drebēja pie visas miesas — lūk, par kādu nabaga melteni viņa pārvērtusies! Maza nabaga meltene, kurai nodarījuši pāri lielajā pilsētā Varšavā, ta-ta-ta, pasaka maziem bērniem. Akmens maska aizlidoja pie velna, viss apvalks pārplīsa, sadega no karstā apvalnojuma, bet es nevarēju pieskarties Basjai, nevarēju iedomāties, ka drīkstētu pieskarties. Es drebēju viņai blakus un nevarēju pieskarties viņai pat ar pirktu.

— Neskumsti, Basja! — es teicu, mēģinot tēlot vienaldzību. Taču balss nodeva manu satraukumu.

Viņa pavērsās mani, pēkšņi pārsteigta, satrūkusies, laikam viņa mani bija pavisam aizmirsusi, nezināja, ka es visu laiku skrēju blakus, viņai bija vienalga, vai es esmu vai neesmu, pat labāk, ja manis nebūtu, jo kas es vispār esmu? Nekas.

— Ko? — viņa skarbi jautāja.

— Es saku — neskumsti!

Viņa vēl brīdi raudzījās uz mani, viņas seja atkal bija nekustīga kā vienmēr, pēc tam, pilnīgi nesaprotami kāpēc, sāka smieties. Velns parāvis, viņa sāka smieties!

— Nu skaidrs! Gribi mani mīlēt! Tu domā, ka es to nopietni, ja? Es — un tādas lietas?! Muļķi, es taču to pārrakstīju no kāda romāna! Bet viņš... un jūs visi tūlīt ticat, ka viņu neprātīgi mīl! Visām jūsu neprātīgi jāmīl! Bet, ja no mīlestības uz jums nemirst nost, jūs esat ārkārtīgi pārsteigti! Sveiki!

Un viņa pārskrēja uz otru ielas pusi. Es metos viņai pakal.

— Pagaidi, Basja! Varbūt aizvest tevi mājās?

— Varbūt iedot man ožamo spirtu? Varbūt bromu? Kāpēc lai es pēkšņi nevarētu pati atrast savu māju?

Pienāca trolejbusi, viņa ielēca tajā, iejuka pūli, izgaisa. Man bija elliskiģē neērti ir par sevi, ir par viņu. Trolejbusi sakustējās. Tagad viņa palika viena, pārskrīes mājās un tad gan sāks maurot spilvenā, bet labāk lai raud, nekā smejas. Vajag nogaidīt, pacietīgi nogaidīt, lai aizmirst šo Lukašu, un es, muļķis, gandrīz atzinos viņai mīlestībā. Ar tādu purnu. Bet tam lopot es izsistu zobus, lai viņš tos izspļauj no savas netīrās mutes; un Adas ar pelnījies, vajadzēja taču viņam kaut kur izrakt šo Lukašu, sadraudzēties ar viņu — tāds tādu paizst par gabalu, viņi vienmēr atrod veidu, kā atspēlēties meitenēm.

Es atvēru durvis, klusi ienācu iekšā, un pēkšņi man it kā iesita pa pieri: eļļa! Es to atstāju zem tā izkrāsotā ģimja pie Adašai! Istabā dzirdēju mātes balsi:

— Pirmdien aizje pie direktora un pasaki: «Bogdanuks vai es!» Lai izvēlas! Lai beidzot izšķiras! Vai nu karjerisms, pielīšana un intrīgas, vai godīgs, apzinīgs darbs institūta labā! Tas būs pārbaudes akmens! Ja viņi vēlas karjeristus, viņi tos dabūs! Veselām tonnām! Veselieni vagoniem karjeristiem!

— Bet, Irēna, saproti, Galvenais neatteikties no Bogdanuka!... Viņam tas ir vajadzīgs! Bogdanuks cildina viņu visas sanāksmēs! Vienmēr atbalsta viņu! Izvirza viņa kandidātūru! Bogdanuka vietā viņam vajadzētu atrast citu, bet ne jau nu mani. Es nederu par virāku kūpinātāju, par pielidēju; varbūt Vračekis derētu, viņš taču ir Bogdanuka audzēklis, tikai nezinu, vai viņš būs labāks... .

— Ko tu man bāz acis Vračeku?! Vračekis — nulle! Mēs runājam par Bogdanuku un tevi. Kas galīgi sabēdēja savu veselību, stundām ilgi sēžot institūta pēc darba beigām? Kas strādā valga sviedos, kamēr Bogdanuks skraida pa pilsētu, piedalās dažādās sēdēs, apspriedēs un sarīkojumos kā tāda kinozvaigzne? Kas nes uz saviem pleciem visu institūtu? Kas atteicās no iespējas tāsīt karjeru, palikdams strādāt institūta, tādēļ ka institūtam bija vajadzīgi kadri? Un par visām šīm ciešanām neviena laba vārda, nekādas atzīnības! Ko nu par to! Paaugstināt — Bogdanukam! Premēt — Bogdanukam! Komandēt uz ārzemēm — Bogdanukam! Medāju — Bogdanukam!

Bogdanuks mātē bija iestrēdzis aknās, viņa vairs nespēja bez tā dzīvot, par ko gan viņi ar tēvu runātu, ja nebūtu Bogdanuka! Tas viņai bija kļuvis par narkotiku, šis Bogdanuks. Tēvs atsacījās no jebkādas ciņas ar viņu. Bogdanuks samaltu viņu miltos, sadalītu molekulās, Bogdanuks sēž sīmt vietās vienlaikus, sastopams katrā kabinetā, katrā sapulcē zālē, valdzina pa televizoru, uzstājas pa radio, lūk, viņš jau Sēcina, Poznanā, Sanfrancisko, Akrā un Konakrā, viņš pozē objektīva priekšā, liem visos fotozņēmumos, lai nepaliktu ēnā, aiz kadra, tas ir sausmīgi — palikt aiz kadra; nē, viņš iekļuva kadrā, stāv blakus priekšēdētājam, Galvenajam, ministram, Galvenais viņam uzsmaida, viss kārtībā, viss viņam smaida — tas taču Bogdanuks! — pat ministrs smaida. Bogdanuks vienmēr pētī smaidus: kā ir, vai Galvenā smaida nav izmainījies, kļuvis aukstāks? Nē, nē, smalds ir labisdrīgs, Bogdanuks var gulēt mierīgi, dzīve ir pastāvīga kāpelēšana pa lodzīgām sastatnēm, rit kāds var pačuktēt Galvenajam, sapūst diezin ko, apvārdot viņu, pagrūst Bogdanukam priekšā cūku, milzīgu apmēru slēnmatī, pēc tam var Galveno atcelt no amata, var iestāties jaunus etaps, etaps bez Bogdanuka, Bogdanukam rādās sappers, ka iestāties jaunus etaps bez Bogdanuka, viņš ruc pa miegam, rīsta gaisu un gārdz, pamostas nosvīdīs, pieceļas sēdus, nē, īstenībā viss ir skaisti. Galvenais smaida kā vienmēr, etaps ir tas pats, vēl nav iestāties etaps bez Bogdanuka, Bogdanuks ir nepieciešams, neizstājams, vēl neizstājams, jo nav neviena, kas varētu ņemt viņa vietu, izēst viņu, līdz tam vēl nevienam neizaudzīs... .

Nomiernājš Bogdanuks atlaizās gulēt, bet tūlīt atkal uzlejas sēdus. Vračekis! Vračekis — viņa mīlulis, viņa lolojums, ple paša krūtīm sasildīts, Bogdanuka ievests dzīvē, iesalstīts organisms, sastāvos un komisljās, lai tur būtu, uz kā balstīties; Vračekis — Bogdanuka atbalss, viņa autentiskais atspulgs, viņa svira un elektronu smāzēnes, kuras viņš ieslēdz, kad vajag atiecīgi ievirzīt sapulci, apspriedi, izdabūt cauri komitejas sarakstu, lēmumu, rezolūciju vai ieteikumu, ietikt par valdes, komisijas, konsultatīvā orgāna locekli, noteikti delegācijas sastāvā, ārzemju komandējumu datumus vai viesu pieņemšanas kārtību. Bogdanukam deniņos atkal izspēšās sviedri, jo nesen tieši šis Vračekis, ko Bogdanuks bija izveidojis no plastilīna un atdzīvinājis, iepūšot tam savu garu, šis Bogdanuka robots, kas bija trauskaņots uz tās pašas frekvences viļņiem, darbojās precīzi un bez traucējumiem, Vračekis — nulle, Vračekis — sunāda, bez Bogdanuka smirdošā, neesošā, mēma, — šis Vračekis piecēlās un pateica pats savas neinspirētās domas. Viņa domas bija aplamas, kaltīgas, atšķirīgas no Bogdanuka domām, tās netieši vērsās pret Bogdanuku, bija nepieļaujamas, skandalozas, hullīgāniskas un anarhistiskas, un, kas vēl sliktāk, Vračekis ietiepās, aizstāvēja savas domas, robota vadība galīgi samīšējās, tas vairs neuztvēra impulsus — robota dumpis, šausmas, patstāvīgi dzīvojošs robots!

Vēlī Bogdanuks purināja viņu aiz krūtežas, lai robota iekšās viss atkal ņem savu vietu, lai tas sāk darboties kā agrāk. — Vračekis nekaunīgi un cinišķi aizstāvēja šīs savas aplamās domas, ietiepīgi atkārtota tās, ticēja tām, pēkšņi noticēja savām domām, samīšējās galīgi! Tas varēja būt beigu sākums, jo, ja Vračekam radīsties savas domas, ja katram tāpat sāks radīsties savas domas, tad būs beigas. Kas

tad atbalstīs Bogdanuka priekšlikumu, kas ievēlēs Bogdanuku, ne jau pateicības jūtas viņos mājā, gluži otrādi, viņi tūlīt aizmirsīs, par ko ir pateicīgi Bogdanukam, viņi labprāt visu aizmirsīs, nevienam negrib būt kādam par ko pateicīgs, it kā viņi visu būtu sasnieguši paši ar savām spējām, bet kas viņš, šis pats Vračekis, būtu bez Bogdanuka!

Un Bogdanuks galīgi slapjās valstās pa gultu un kaujas ar visdrūmakajām domām. Pār viņa galvu arvien augstāk paceļas un pieņemams spēkā Vračekis — Trojas zirgs, Konrads Vallenrods,* Vračekis — erceņģelis ar zobenu, kas pieveiks Bogdanuku!

Šāda aina tēlojās manā galvā no nejausi noklausītajām vecāku sarunām. Tas viss bija ļoti zemiski, un es pilnīgi atbalstīju tēvu par to, ka viņš nelienu šais netīrumos, bet vienkārši strādā; ka viņš neprot uzstāties uz skatuves un nemil troksni. Es, glušķis Pingvīns, lieliski sapratu viņu, turpretī mātē gribēja troksni, darbošanos, panākumus, paaugstinājumus un ordenus, viņas godkāres pietika viņiem abiem, tādēļ arī šis Bogdanuks, mūžīgi Bogdanuks, visur Bogdanuks, mūsu dzīves Bogdanuks, paraugs, ienaidnieks, zvaigzne.

— ... Ja tu pirmdien neiziesi pie Galvenā un nepateiksi: «Val nu es, vai Bogdanuks...»

Es atvēru durvis, lai nāktu tēvam palīgā, un mātē aprāva telkumu pusvārdā, taču vēl nebija izteikusies līdz galam, viņa bija izlaidusi tvaiku tikai līdz pusei, un nenovēršamajam vajadzēja tūlīt sekot...

— Eļļu es nopirku, četras bundžas, — es teicu, — bet aizmirsu pie Bončekiem. Rit aiziešu, atnesīšu.

Mātēl tikai to vajadzēja. Viņa taču nevarēja palikt zem sava tvaika spiediena! Vārstulis atvērs:

— Protams! Aizmirsī! To, kas vajadzīgs vecākiem, tu aizmirsti, bet savas darīšanas atceries lieliski! Bet ja es pēkšņi kaut reiz aizmirstu tevi pabarot? Izmaazgāt veļu? Apmainīt palagus? Piešūt pogas un salāpīt svīteri? Sakrāt grahus, lai tu varētu aizbraukt uz nometni Zako-pane? Pus dienas nostāvēt rindā pēc apelsīniem? Kāpēc es neko neaizmirstu, kāpēc? Tāpēc, ka es neesmu egoists! Pretīgais patmilis! Ruppjās, cietsirdīgais patmilis! Vecāku maizē, šajiem sviedriem slācītā vecāku maizē izaudzīs sibirīti! Bogdanuks!

Un viņa izskrēja, aizcizrādama durvis. Man nebija ko teikt. Vispār nevajadzēja ne atbildēt, ne taisnoties, es taču nevarēju teikt to, kas bija īstenība.

Tēvs vēras mani no lasīšanas nogurušām acīm, šis nemītīgais darbs viņu sabēdēja.

— Nu, kā jūs u diskusija par laimi? — viņš pajautāja.

— Sarežģīts jautājums, — es nopūtus.

— Sarežģītāks, nekā tev liekas, — tēvs pasmaidīja.

Pēkšņi man iegrībējās viņam visu izstāstīt, bet jau pēc mirkļa šī vēlēšanās izgaisa. Ko viņi sapratīs!... Tevs iekaroja māti tā, starp citu, viņi kopā darbojās pagrīdē; kara laika varonis, kam pastāvīgi draud briesmas, meitenes mīļēja varoņus, viens, divi, sāvēni, aiz katra stūra gaida nāve, mīlestība rodas pati no sevis, patriotiska mīlestība uz varoni, starp granātu metieniem un aizliegumu rādīties uz ielas, rit varbūt mēs kritīsim, nav laika sapņiem un nopūtām, ardienu, aizēju uz mežu pie partizāniem, konspiratīvais dzīvoklis atklāts, pavēle pazust no pilsētas, paliec sveika, dārgā, sirdi mugursomā, raudi par varonīgo karavīru, viņa turpinās. Pēc tam viņu notvēra, izveda, mātē caurām dienām stāvēja rindās ar pacīņām, viņš kaut kā palika dzīvs, atgriezās, un nu viņi sēž kopā, apspriež Bogdanuku.

Es arī tā iekarotu Basju, tur nu gan es nekā nebaldītos; es uzspriņzinātu simt ienaidnieka karaspēka ešelonus, un turklāt vēl kazarmas, piecas kara materiālu noliktavas un divdesmit divas benzīna cisternas, tad gan viņai vajadzētu mani ievērot, es saceltu tādu troksni un būtu tik lielisks savā drosmē! Laikam nevienam varoniem kara laikā nebija grūtību ar sievietēm, re, kā viņi visi runā kinofilmās, pietiek atziet paskatīties kinoteātri, tur katru no viņiem mil — ir skaistulis, ir tos, kuriem likas kājas vai krops deguns. Visiem laikiem ir savs labums, taču toreiz, karā, vismaz uzreiz kļuja skaidrs, ko vērts tās supakāja kā Adasis vai tās negēlīs kā Lukašs, toreiz cilvēks bija atkallināts, vēra tika ņemta tikai galvenais — drošme, uzticība, ideāli utt.

Mēs ar tēvu klusējām, saruna kaut kā nevedās; viņa galva bija piebāzta ar vērtības, darba un ražošanas likumiem, precu masu, skaitļiem, metodēm; man bija savas rūpes — Basja, un viņa ekonomika nekādi nesalīstājis ar manu Basju. Katram no mums bija sava tēma dzīvē, mātē arī bija sava, Bogdanuks, un nevienam nespēja brīvi runāt par citu tēmu.

Es mēģināju lasīt, nevelcās. Beidzot mēs apsēdāmies vakariņot. Mātē šķindināja traukus, lepi klusēdama, tēvs ieslēdza televizoru — tā bija izeja no saspīlētā stāvokļa. Uz ekrāna vidējā kaut kādas mašīnas, mēs skatījāmies uz tām un nekā neredzējām, skanēja deju mūzika, direktors diezgan brašā tonī slavēja mašīnas, pēc tam sāka ātri slīdēt garām pretēja virzienā citas mašīnas un, kaut arī tēvs ne reiz vien tika pasvītrotis mehānizācijas lomu, viņš tomēr neizturēja un izslēdza televizoru. Un mēs turpinājām klusēt, nogrimuši katrs savās domās.

Beidzot mātē ierunājās.

— Tu bijī pie Bončeka?

— Aha.

— Es lasīju avīzē par viņa tēvu. Viņš atkal saņēms kaut kādu godalgu.

— Jā, Stāsta, ka esot labs arhitekts.

— Nebūtu slikti, ja tu sadraudzētos ar šo Bončeku. Ar viņa māti iepazīnīes?

— Iepazīnos.

— Simpātiska?

— Ļoti simpātiska.

* A. Mickeviča līdzīga nosaukuma poēmas varonis, poļu tautas nacionālās atbrīvošanas cīņas simbols.

- Kas tur vēl bija?
- Valrāki cilvēki. Valtzka.
- Valtzka? Kas tas tāds?
- Viens no mūsu kolēģiem.
- Simpātisks?
- Ļoti simpātisks.
- Labi izklaidejaties?
- Labi.
- Dejojat arī?
- Pēc diskusijas. Mazliet.
- Un tu arī dejoj?
- Ar divām meitenēm.
- Skaistas meitenes?
- Skaistas un simpātiskas.
- Kāpēc tad jūs tik ātri izklīdāt?
- Jā, tā iznāca, patiešām neparasti ātri.
- Kas jums neļāva?
- Nekas, vienkārši, rīt atgriežas no Āfrikas Adaša tēvs, viņam agri jābrauc pretī uz aerodromu.
- Redzi, cik viņš labs dēlis!
- Redzu. Labs.

Tēvs palūkojās uz mani, laikam viņš kaut ko noprata. Man iesprūda rīklē maize ar šķiņķi. Un atkal iestājās klusums — aizkars, klusums — slogs. Pie pirmās izdevības aiziešu no mājām. Es zinaju, ka tam ir pienācis laiks. Pienāk laiks, kad mazulis, pat visnevarīgākais, atstāj savu līgzdu, kad pat vispēdējais kucēns atstāj savu mīgu. Es vairs neatgriešos šurp. Man bija žēl viņu, it īpaši katra atsevišķi, bet tās bija beigas — patiecība, pienākuma apziņa utt. Nedrīkst ilgāk dzīvot kopā, es jau esmu pieaudzis, bet te vienmēr būšu zīdālis. Es varu noīrēt kādu kaktu, vajag tikai pabeigt institūtu, tikt līdz diplomam, lai vairs nav jādzird šī svepstēšana: «Rātņiem bērniem laiks iet gulēt.» Visi ir rātņi, visi zina, kas ir labi un kas slikti.

Pēc tam nakts vidū, nē, laikam jau uz rīta pusi, pēc pieciem izvanījās telefons. Zvans bija ļoti dzirdams abās mūsu istabās. Tas skaņēja man tieši ausīs, bet es ellšķīgi cieši gulēju — aizmigu tikai pēc pusnakts, galva bija pilna ar Basju un visu notikūšu. Telefons atradās pie tahtas, kur gulēja tēvs, un es izdzirdēju viņa balsi:

— Jā... Ko? Aha... Lūdzu, lūdzu!... Nē, nekā nezinu... Tūlīt uzmodināšu Andžēju.

Es basām kājām pieskrēju pie aparāta, ar roku pleturēdams pīdžamu, tādēļ ka bija pārtrūkusi gumija.

— Pan Andžej? Runā Bončeka, Adaša māte. Jūs nezīnāt, kas ar

viņu varētu būt noticis? Viņa nav mājās! Es nupat atgriezos no pazīstamajiem, bet viņa nav...

— Kad es aizgāju, viņš ar biedriem palika mājās.

— Jā, bet pēc tam viņi arī aizgāja. Es nupat runāju ar Mareku Bojanovski. Adasis atvadījies no viņiem ap vienpadsmitiem un taisījies iet mājās... Es jau zvanīju uz «ātro palīdzību», uz miliciju... Pēc dažām stundām taču atgriezās vīrs!

— Diemžēl, viņš man neko neteica. Nevaru iedomāties, kas varētu būt noticis... nekādi nevaru iedomāties.

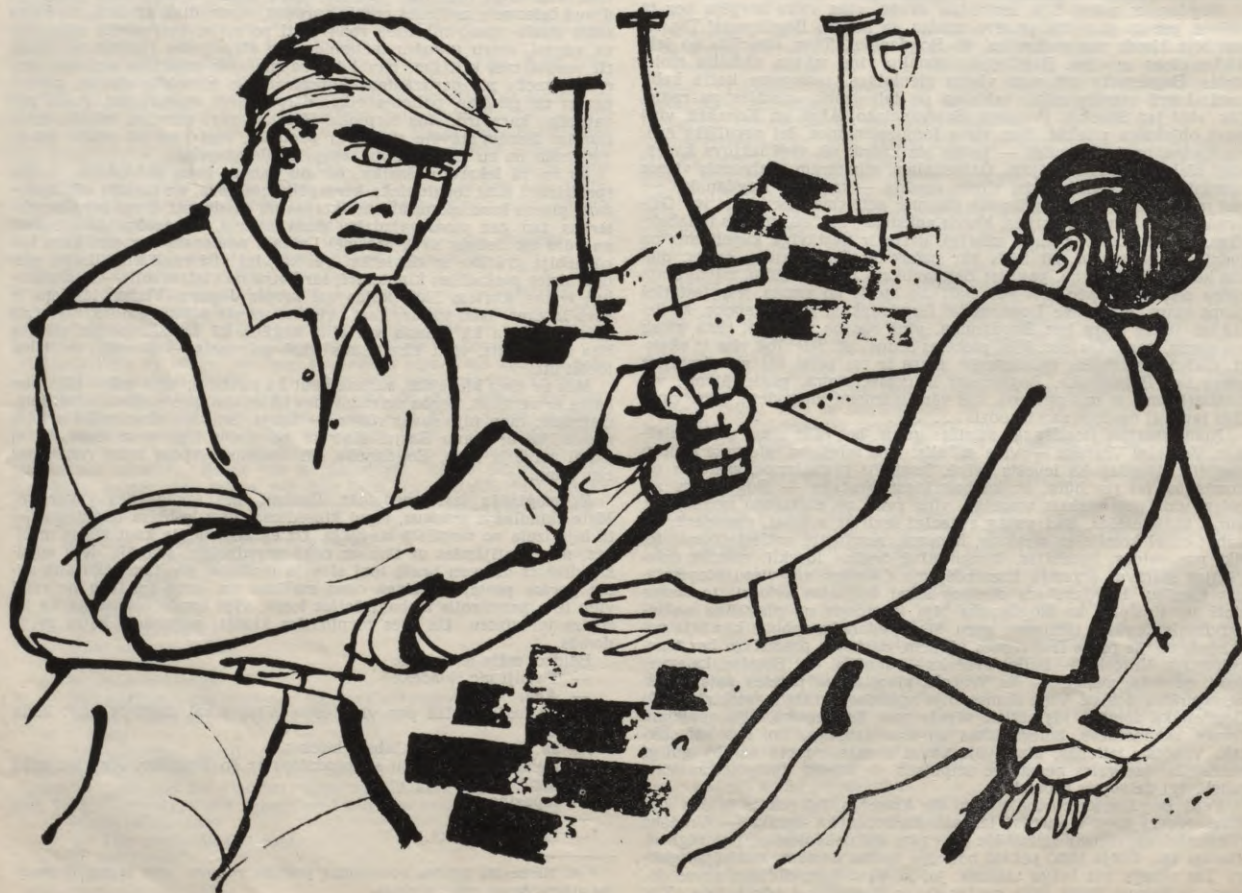
Pane Bončeka kaut ko izmeta un nolika klausuli. Laikam pārbijas ne pa jokam: visu nakti dzīvoja pa viesībām, liksmoja uz velna paraušanu, te, blaukš, nav Adaša un tieši tad, kad atgriežas vīrs. Jauks rītiņš viņai!

— Negals ar tiem bērniem, — tumsā ierunājās māte, — audzini, audzini viņus, tik daudz gadu tiem atdoti, domā, nu viņi jau lieli, nu var atpūsties, beidzot parūpēties par sevi — paskat vien, kas par vērsi izaudzis, lai nu tālāk soļo pats, tagad it kā vairs nevajadzētu par viņu uztraukties, bet te pēkšņi viņš ņem un neatnāk mājās gulēt. Neatnāk un viss! Varbūt nosists, varbūt pakļuvis zem mašīnas, aizbēdzis, ticis cietumā, lepties kādā netīrā lietā?... Un atkal vecākiem nenāk miegs: mokies, drebi, pārdzīvo, ciet!

— Nekur tas Adasis nepazudis, māt, vari būt mierīga! Drīzāk simts citu, daudz labāku pazudis, — es viņai atbildēju un atgriezos savā istabā, bet pats nejutos mierīgs. Man rādījās visādas šausmas, un visas šīs šausmas, protams, bija saistītas ar Basju — varbūt viņš to nolaupija, izvaroja, nosita, bet varbūt vienkārši piedzēries kādā ballītē vai pārnākšņo pie kādas meitenes?

Es iemīgu, kad bija jau pavisam gaišs. Taču diezcik ilgi pagulēt nedabūju, to svētdienu mums vajadzēja strādāt — sabiedrisks pasākums — ierīkot spēļlaukumu bērniem. Studenti — bērniem, ierīkosim spēļlaukumu bērniem, lai viņi nelauž nost durvīm rokturus, nezvana pie svešiem dzīvokļiem, nedauza loģiem stiklus, neapraksta svaigļi krāsotas sienas ar visādiem vārdiņiem, neaizdedzina atkritumu kastī, neapmētā ar akmeņiem spuldzes un garāmgājējus, nenoskrūvē automašīnām daļas, nemīda puķes, nespēlē bēniņus krustnešus, kovbojus, pollicistus un robinhudus, bet lai viņi savā laukumā cep no smiltīm pīrādziņus un šūc uz dibena no kalniņa.

Es ātri piecelos. Tēvs jau sēdēja pie savas ekonomikas. Taisni tanks, ne cilvēks! Es pazvanīju Bončekiem, vecais nupat kā bija atgriezies no Āfrikas — trako māja, izmīsums, par Adasi ne vēsts, Adasis zināja, ka tēvs atgriežas, ka viņš atvedīs dāvanas. Adasis nekādā gadījumā nebūtu palaidis garām šo brīdi, tas patiešām bija savādi, viņam

taču beidzot bija radusies izdevība tikt klāt pie vecā un viņu pamatīgi aptīrīt. Pane Bončeka gaūži lūdz mani atnākt.

Taču vispirms es aizskrēju uz bērnu laukumu. Lūzpu un ķieģeļu kaudzes, visapkārt jauni nami, stīks, dzeltenī balkoni... Seit tik skaisti, gaiši, dzīve kūsa, aug mūsu Varšava — kādi nami! Tieši šais namos arī ražo bērņus.

Mūsējē jau bija sapulcējušies. Romans Ziļskis, jaunatnes organizācijas darbinieks, izdalīja lāpstas. Ne Basjas, ne Adaša nebija. Pie ķieģeļu kaudzes cīlāja lāpstu Valizka, spēčigs vīrs kā buldozers, pat gaisis šņāca, kad viņš atvērējās ar lāpstu.

Es arī sāku cīlāt savējo. Ko lai darai Valizka jau visu zināja, vecais Bončeks no rīta bija notvērījis viņu kopmītnē. Valizka par visu šo traci smējās, teica, ka Adasi nozagusi spigana, kas jau sen nodarbojoties ar viņa izgītošanu, viņa it kā esot šķīrūsties, vīrs atstājis viņai vienistabas dzīvokli un aizlaidīes gandrīz vai pie pašas VDR robežas. Adasis skrejot pie viņas katru reizi, kad neesot labāku izredžu. Viņam, Valizkam, arī esot tāda vecene, kuras vīrs strādājis par viesmīli restorānvagonā un braukājis pa Poliju, bet viņš, Valizka, arī gandrīz pusi Polijas izbraukājis pa viņa gultu. Cilvēkam, kas dzīvo smirdošā kopmītnē, tā, brāliņ, ir greznība, oho-ho!

Valizkam bija milzīga stūraina seja. Šādi zilacalni ar gaišiem matiem patik meitenēm, viņa jauta vērsa spēku, bet viņš kā neviens cits varēja gāzt laukā visādas nelietības. No kā viņam šis nīkums, kam viņš riebās? Viņš atbrauca no Mlavas, varbūt viņam bijusi smaga bērība vai kāda cita nelaime, varbūt viņu neieredzēja skolā, varbūt viņš ir atradies, varbūt viņa māte bija pakļidusi sievietei — kāpēc viņam tā gribējās visu apliet ar samazgām?

Viņš lalkam sajūta, ka man, biklajam Pingvīnam, tas viss šķebina dūš, jo es viņam neatbildēju tāda pašā garā, un viņš sāka vēl skaļāk meist savas nelietības par spīti sev un man; tagad viņš nomelnoja sievieti, ar kuru satikās, centās tai neatstāt tīru nevienu vietu, mina viņu visnetīrākajos dubļos, vilka aiz matiem, bet pats taču bija viņu skāvis, viņa bija skāvusi viņu, spiedusi savu vaigu pie viņa vaiga...

No visa spēka cīlāju lāpstu un tā svaidīju akmeņus, ka švīkstēja vien. Sāi darbā es ieliku visu savu nīknumu. Beidzot Valizka izlādējās, acimredzot izspāva no sevis visu, ko varēja, un uzmēķēja, apmierināts ar sevi, īsts vīrietis, pusdievs. Bet lalkam tā viņam vēl nepietika. Viņam bija dusmas, ka es klušēju un tikai cīlāju lāpstu, viņš vienkārsli nespēja paciest, ka viņam blakus kāds nevērtās dubļos, iedrošinās izvairīties no tā, viņam gribējās ietriekt mani nazi līdz pašam spalām, un viņš nošūpstēja:

— Ek, vakar Adasis nostrādāja numuru, uzmina Basja! uz astes! Valizka man trāpīja pašā sirdī! Es pārstāju cīlāt lāpstu un paskatījos viņam acīs.

— Ne uz kādas astes viņš tai neuzmina. Neviens no jums arī nav spējis «uzmīt».

— Tu esi dumjš, Pingvīn, tur jau ir tas joks, ka uzmina uz astes, apcirpa un vēl kā! Tagad viņa vairs necels degunu! Iedomājies, kāda atradusies, labāka par citām, vai? Tāda pati vazarņke un lēta mantal!

Es metos viņam virsū, pat nepadomājis, vai to vajag darīt. Vispār es nespēju ne par ko domāt, man gribējās tikai sapostīt, izkropļot šo netīro muti, aizbāzt! To Es no visa spēka ietriecu dūrī viņa lielajā, jaunajā mūli, viņš gandrīz pakrita, no lūpas viņam izšācās asinis. To viņš nebija gaidījis — pasaules gais, Pingvīns sācis kauties! Es vēl paspēju iespert viņam ar kāju pa locītavu, viņš salīka, bet tūlīt izlēās ja metās man virsū. Viņš man lezvēla tā, ka es apžilbu un legāzos akmeņu kaudzē. Visi tūlīt saskrēja ap mums, sacēlās troksnis, runas par huligānismu, lūk, kādu piemēru studenti rāda bērņiem, tautas nākotnei! Visu acis es biju inciators, es pirmais uzbruku nabaž Valizkam — es taču nevarēju paskaidrot, ka rīkojos viņam būnieciski, ka viņš apvainoja manu dāmu un ka tikai ar asinīm var nomazgāt šādu apvainojumu! Par laimi, es biju pazīstams kā miermīlīgs cilvēks, kurš to vien zina, kā mācīties, turklāt es jau biju paspējis samest veselu kaudzi zemes šīm laukumiņam priekš mūsu dzīves ziediem, priekš mūsu mīļajiem bērņiem, un bez tam viņus sasmidzināja mans izskats, mans uzbrukums tādām vērsim kā Valizkam, mopsim un zilonim, tā kā beidzot mūs lika mierā un pat neizdarīja nekādus secinājumus.

Es nolīdu no akmeņu kaudzes, uz kuras biju uzgāzies, man sāpēja viss ķermenis, krītot biju nobrāzījis roku un tagad laizīju no tās asinis, bet Valizka sāka rēkt pilnā balsī. Es pat nepaskatījos uz viņu, nebija uz ko skatīties. Bail padomāt, kā šāds mēsis kādreiz var ietikt vadošā postenī un izriekt cilvēkus; nedzīs taču viņu visur prom tikai tāpēc vien, ka viņš ir lops, vēl jo vairāk tad, ja viņš daudz maz mācīties un tiem, kam vajag, runās to, ko vajag.

Nopurīnājies, cik vien ātri varēdams, metos uz autobusu. Tur izvilku kabatas portfeli ar Basjas adresi — tas bija tikai iemesls, lai redzētu Basju, man nerūpēja ne Adasis, ne viņa izgaīšana, ja tam nebija sakara ar Basju; no sabiedriskā viedokļa viņa izgaīšana pat nebija nekāda izgaīšana, tā nerādīja nekādu tukšumu, tāpat kā: ja kāds pārsmēla ar krūzi no ezera. Adasis bija galīgs egoists, es, salīdzinot ar viņu, — bērnu divritenis pret reaktīvo lidmašīnu. Neviens Adasi ne-mīlēja, neviens nevēlējās viņa sabiedrību, ja nebija kādu īpašu iemeslu, neviens nejūta, ka viņa nav, ka ierindā radusies tukša vieta. Protams, viņa senči — tas ir kas cits, viņiem jābēdājas, viņi taču laida viņu pasaulē, baroja ar šokolādi, stiepa viņam dāvanas, dažādus grabekļus un stereofoniskos atskaņotājus, bet arī viņu dzīvē Adasim nebija gandrīz nekādas vietas — viņi dzīvoja katrs savā pasaulē, satikās tikai pie čemodāniem ar plātem un dažādiem krāmiem, ko vecais Bončeks pārveda no saviem izbraucieniem, un uztraucās par dēlu tikai tad, kad viņš nepārnāca mājās nakšņot.

Es arī nevarēju atrast kopēju valodu ar saviem vecākiem, mēs arvien vairāk attālinājāmies, tādēļ ka viņi bija no cita laikmeta, «mums nekad nebija vannas, mēs pirmo reizi mūža dzīvojam kā civilizēti ļaudis, ar vannu un centrālo apkuri», «maizes pietiek, bumbas nekriņ un ne par ko nearestē...». Taču es zināju, ka mani vecāki nenovērsē no

manis acu, dažreiz tas mani darija traku, ka viņi tik ļoti mīl savu atvasi, tā nopemas un tik ļoti pārdzīvo to, ka viņš jau slīd ārā no rokām, viņiem es vēl arvien biju nevarīgs mazulis, bet tas tomēr bija labāk nekā Adasim.

Beidzot es sasniedzu nolādēto Zaližožu, spēros uz vienu pusli, uz otru; man rādīja ceļu gan pa labi, gan pa kreisi, līdz pēdīgi es tomēr atradu viņas lēliņu — divarpus mājas, kaut kādi dārzīņi, gandrīz sādza. Basjas mājele vēl glabāja kauju pēdas, sienas bija izcaurumojušas lodes vai šrapnelis, acimredzot arī te kādreiz darbojās galas mašīna; apmetumus kāpņu telpā bija apdrūpis... Basja dzīvoja otrajā stāvā, zvanīt trīs reizes. Es piezvanīju trīs reizes un sāku gaidīt, ieklausoties skaņās aiz durvīm. Tur šakstēja ūdens, murdēja diktora balss, vadot svētdienas koncertu uz klausītāju vēlēšanos: «Zilbinošajai panei Ivonai, kas paspīdēja manā dzīves ceļā starp Malborkas un Gdanskas stacijām, šo dziesmu sūta pašā sirdī levalnotais Ježijs Beguss no Morongas lauksaimniecības kooperatīva.» Kaut kas nočaukstēja, durvis atvērās, tajās stāvēja Basja halātā. Es atviegloti nopūtis: tātd viņa ir mājās, nekā nav noticis, Adasis nav nozadzis viņu. Basjas seja kā parasti neko neizteica, taču viņai acīs pavidēja balles, un viņa sakustējās, it kā gribētu aizsprostot man eju.

— Tu? Kas noticis?
— Bončeks neieradās mājās nakšņot.
— Zinu. Viņi jau bija pie manis. Es teicu, ka aizgāju kopā ar tevi, kad visi vēl palīka. Istabā es tevi nevaru laist, tādēļ ka māte guļ, viņa tikai pa svētdienām var izglūties.

Basja stāvēja durvis, pieturēdama uz krūtīm izbalējušo apelsīnu krāsas halātu, un izskatījās briemīgi vāja un bāla, turklāt vēl šīs tumšie riņķi zem acīm, raudājusī vai nelgūzūstusies. Veļns, cik šai brīdī viņa likās sveša un neatziniedzama! Drausmīgā naktis bija pagājusi, Basja nebija no tām, kuras pārgriež sev vēnas mīlestības dēļ, bet es savām acīm redzēju, kā viņu pazemoja, kā lēmina dubļos visu, kas bija nācis tieši no sirds; un tagad viņa stāvēja saspurojusies, un laikam, neieredzēja mani tāpat kā tos, tagad gan man vairs nav itin nekādu cerību.

Es aplaizīju roku.
— Kas tev tur ir? — viņa jautāja.
— Nobrāzu ādu entuziasmu uzplūdu brīdī svētdienas talkā.

— Ar lāpstu arī vajag prast rīkoties!
Viņa skatījās uz manu roku, es biju smieklīgs ar savu «levalnotāju», un tomēr iedrošinājās, kaut arī zināju, ka no tā nekā neiznāks, tomēr iedrošinājās:

— Varbūt izlīdīs šodien ārā? Pastalgāties, aiziet uz kino vai kur citur, ko, Basja?
— Nē! Iedot tev apsēju?

— Paldies, nevajag! Es to vēl drusku aplaizīšu, un sadzīs.
Viņa saņēma durvju rokturi, un es sapratu, ka man lalks leit prom. Runāt vairs nebija par ko, tievais pavadēns notrūka, Basja bija kā nedzīva, nekā, ko es varēju pateikt, nenonākt līdz viņas apziņai, nedarbojās, bija auksta kā izslēgts radiators. Lai to ieslēgtu, vajadzēja kaut kā ļoti spēcīgi viņu satraukt, bet ar ko es, glupais Pingvīns, varēju viņu satraukt?

— Nu ko, Basja, sveik! — es teicu.
— Sveik!

Man dega ausis, es gāju no viņas prom kā tas utubengs Verters, viņai nospļauties par manām jūtām, un, ja es pat nebūngtos pie viņas sliekšņa, viņa nepaturētu mani prātā; es biju kā Dons Kihots, ķertais brunīnieks, nobrāzījis roku cīņā par mīļotās godu, it kā nebūtu citu mēitepu — cik uziet, kā saldejums ziemā!

Es atkal ielēcu autobusu, un, laizīdams brūci, aizbraucu līdz Rakovecas ielai, bet, pirms aizvilkos līdz Bončeku mājai, man nobrieda jauns plāns. Manas trulās, Basjas pārplīdusī smadzenes nepārtraukti strādāja, domas viņās tikai ap Basju un visu, kam bija kāds sakars ar viņu: kā tikt viņai tuvāk, sākt rīkoties, par katru cenu kaut ko darīt. Tā bija eilīšķīga enerģija, tas pietiekami ūdens dzirnāvam, rūpnicas elektrostacijai, ar to es varētu samalt visus veikalos esošos kafijas krājumus vai palaist raķetes; tā mani dzenāja pa pilsētu, man vajadzēja skraidīt, rīkoties, tas deva cerību, uzturēja cerību, es nevarēju apspiest savas jūtas un klusībā ciest, nekādi neizrādēt tās; un, lai gan es biju smieklīgs, man šobrīd vajadzēja — ar manu purnu un patoloģisko kautrību — kļūt sirzū lauzējam, galim, lovelasam, Kazanovam, vai kaut kam tādām; tik ļoti mani bija pārņēmušas šīs jūtas, tik ļoti mani tās kratīja un pagriezīenos svīdēja sāpus.

Pie mājas jau stāvēja vecā Bončeka «Volkswagen», lalkam pats viņš bizoja pa pilsētu, meklēdams savu dārgumu. Dzīvokli valdīja jucekļi, steidzīgi tika pakoti vaļā čemodāni, uz galdā bija samesti dažādi slieviešu piederumi: zīda, neilona, ādas, — piesegšanai, atsegsšanai, pavalrošanai; sarkanī, melnī, spīdīgi, mīrdoši — dāvanas sievai; bija arī maskas karināšanai pie sienas, plates uzjaurināšanai, Teliori un Sedaki, Brendiji un Elvisi, «popmūzik» un manu sappu gītārtī — vispār mājās svētki, ģimenes konsolidēšanās diena pie čemodāniem... Un te... nav Adasa, kaut kas neizrādēts, Adasis nav ieradies tādi brīdī, vai viņš krītis varoņa nāvē, pazudis bez vēsts vai kas ar viņu noticis... Mani tūlīt leveda viņa istabā, blakus apsēdās tēvs un māte, kaut kur tur vēl skraldīja tēvocis un vecmāte, vārdu sakot, bērns, mīroņa izvadīšana, kapsēta. Pane Bončeka pat nebija izdarījis parasto kosmētisko procedūru, aizmirsusli krāsas, krēmums un tušas; visa viņas izburbusi un bāla seja raustījās grumbās, tās bija izvagojušas visu viņas smeceri, šal fizionomijā atklājās viss — viņas gadi, izpriečas, vakarnakts baletīņš un šīs viņas pārblīlis.

— Es viņu visur, pie visiem viņu draugiem. Neviens nekā nezina. Viņš atvadījies pie viesnīcas «MDM» un taisnā ceļā devies mājup. Viņa nav nevienā slimnīcā, nevienā milicijas nodalē, viņa vārds nefigurē nevienā nelaimes gadījumā... Vai jūs neko nezīnāt? Vai jums nekā nelenāk prātā? Kur viņš varētu būt aizgājis?

Man nekā nelenāca prātā. Par šķīrtieni, ar kuru Adasis sagājas,

bija grūti kaut ko teikt, un, ja arī viņš būtu pie tās iegriezies, viņam kuru katru brīdi vajadzēja ierasties.

— Varbūt viņš aizlaidies lapas, varbūt «uzsitis pa Poliju»? — es bikli ieminējos.

— Kā tā «aizlaidies lapas», «uzsitis pa Poliju»? Uz kurieni? Kadē? Vai tad viņam mājās ir slukti?

— Tēva atbraušanas dienā? Bez brīdinājuma? Tas ir izslēgts!

— Viņam taču bija viss, ko viņš vēlējis! Viss, par ko sapņojis!

Viņi aplūsa, raudzīdamies viens otrā arvien nedrošāk, un svētais sašutums, visa šī viņu svētā nevalnība, sāka zust; kāpēc es to pārļaudu pār lupām, tagad viņi ērcēšies. Un patiešām. Vecais iesaka pirmās:

— Zini ko, dārgā! Tagad man galvā līn dažādas domas...

Varbūt viņš speciāli izvēlējās tādu brīdi? Varbūt mēs esam vainīgi viņa priekšā? Nepieversām viņam vajadzīgo uzmanību? Varbūt mums priekš viņa atlika pārāk maz laika?

Ilgī pārlecīnāt pani Bončeku nevajadzēja, viņa metās uz priekšu pilnos auļos:

— Protams! Mēs viņu bijām aizmirsuši! Mēs dzīvojam blakus kā svešinieki! Mēs pat nezīnām, kas viņu nodarbina, par ko viņš sapņojis! Mēs nepazīnam savu bērnu dvēseli! Tu esi vainīgs! Tu visu laiku braukā pa komandējumiem, dzīvo savu dzīvi, kas tev daļas gar bērnu, kas tev daļas gar to, kas notiek mājās!

— Un tu?! Visu laiku bijoļi pa pilsētu, nevarēji cīest savas mājas, bēgi projām, baidījies, tev prātā tikai lupatas, filrti, izpriecas, tev gribas paņemt no dzīves visu, tu baidies palaist kaut ko garām, skrāidi kā apsvilus!... Mātes tā nerīkojas!

— Ak dievs! Viņš tāds jutīgs, laikam sapīgi pārdzīvoja, kā mēs tādi egoisti... viņš jutās lieks... Viņš aizgāja prom, vienkārši aizgāja!

— Ka tik viņš atgrīzies!

— Vlādek, apsolī man... ja viņš atgrīzies... mums jāatīdžina viņam par visu... Un kadēj man vakar vajadzēja vilkties to teātri!

— Protams, ka varēji neiet. Es taču jums nopirku televizoru.

— Kas ir televizors! Es tagad atceros, kā Adasis paskatījās uz mani, kad es vakar gāju prom... Viņa skatienā bija pārmetums! Jā, pārmetums!

— Es viņam arvien atvedu jaunus plates...!

— Plates nav galvenais! Ar dāvanām vien nepietiek! Bērnam vajadzīga sirds! Viņam vajag vēltīt laiku un sirdi! Bet viņš to nejutal! Ak dievs, bāl padomāt, viņam taču varbūt atgadījies kas jauns! Man tagad ne mirkli nebūs miera!

Es centos iegrīmt krēslā, lai manis šeit būtu pēc iespējas mazāk, bet viņi gaudās, nepiegrīzot vērbu manai klātbūtnē, viņi aizmīrsa mani, es pašreiz neskatījies, tāpat kā neskatās gaiss. Viņi patiešām bija izmisuši, pane turklāt vēl ar pašīrām pēc vētraiņi pavadītas nakts. Viņš — ceļā neizgulējies. Abi visu laiku raudzījās uz zaļo telefona aparātu: vai neizvērties? Ar nokavēšanos kaut ko sapratuši, tādi cilvēčiski nelaimīgi, tādi mīloši, man viņu bija žēl. Ja Adasis, šis lops, tagad ierastos, viņš tos varētu pamatīgi apstrādāt.

Pekšņi pane Bončeka ieradāja mani un noklusa, viņa sauknējās un pat aprāva savu īso, pieklāvīgu un apkļāvīgu kleitu, nesekmīgi mēģinot apsegt augsti atsegtās kājas. Kājas viņai bija divdesmit gadus jaunākas par fizionomiju.

— Tātad jūs neko nevarat mums palīdzēt, pan Andže? — viņa jautāja.

— Es vēl arvien domāju... Nezinu... Vakar, kad mēs šeit sēdējām un klausījāmies plates, Adasis zvanīja vienam pulsīm, viņu sauc Lukašs.

— Zīnu! — pane Bončeka iesaucās. — Lukašs Brodā! Viņš te bija, divas reizes. Jauks zēns, taču Adasim nav īsti labs sabiedrotais. Viņš pametis mācības, nav zināms, ar ko nodarbojas, var slukti ietekmēt Adasi... Zīni, tas ir tā Brodas dēls, no Ceļojumu biroja, kurš vadija mūsu tūristu grupas braucēnu uz Dienvidslāviju.

Viņa atdzīvojas, sāka šķirstīt telefona grāmatu, pēc tam pakāra

klausuli, uzgrīza numuru. Divdesmit astoņi, divpadsmit un vēl kaut ko, pēdējo ciparu es nesaskatīju zem viņas plaukstas.

— Pan Brodā? Vai pans Lukašs? Te runā Adaša Bončeka māte. Nē, šoreiz es jums zvanu. Adasis vakar izgāja no mājām un līdz šim laikam vēl nav pārradies... Vakar viņš jums esot it kā zvanījis... Tā... Un vairāk nekā? Viņš neteica, uz kurieni taisās iet? Uztraukusies? Un jūs vēl prasāt, vai esmu uztraukusies? Nu nu... pateicos.

Viņa nolika klausuli, galīgi izmisusi, netīri dzeltēna kā iepuvīs citrons.

— Atkal nekā. Viņi tikai norunājuši sazvanīties. Adasis solījis viņam šodien pazvanīt, grībējis parādīt dāvanas, ko tu viņam atvedsi. Nu, dari kaut ko, Vlādek, dari taču beidzot kaut ko!

Adaša tēvs skrāidāja pa istabu un patiešām nezināja, ko darīt. Sirdsapziņas pārmetumi trenca viņu no vienas vietas uz otru, no šīs sienas uz pretējo, bija žēl uz viņu skatīties. Kādreiz mums no mēra nobeidzās suns, es tad vēl biju mazs, un mani arī mocīja sirdsapziņas pārmetumi par to, ka pirms tam biju visādā nerījās šo suni, cēlts gaisā aiz astes, sējis viņam pie astes uzvilktu automobilu un maucis galvā mātes elastīgo zeķi. Diemžēl, suns nobeidzās un es nekā nevarēju tam atmaksāt par ciešanām.

— Vlādek, dari taču kaut ko, es pakāršos no visa tā!

— Dari! Ko es varu darīt? Es jau visur biju. Visur! Jāgaida. Nekas cits neatliek, kā gaidīt!

— Gaidīt! Es sajukšu prātā! — pane Bončeka iesaucās un arī sāka skrāidāt pa istabu.

Man pilnīgi pietika. Ar savu uzvešanos viņi tā saelektrīzēja tuvāko apkārtni, ka arī man iegribējās doties krosā pa istabu. Bija pilnīgi neiespējami nosēdēt uz vietas. Beidzot es pieēlos, vēl nezinādams, kā attaukoties: vai nu pārtraukt viņu skrāidāšanu un atvadīties, vai nozūst bez viena vārda, izkūpēt no šīs saelektrizētās istabas. Bet, kamēr es domāju, miņādāmie no vienas kājas uz otru, iezvanījās telefons. Zvans atskanēja kā uz skatuves — visdramatiskākajā brīdī. Tas trajāja pa pašiem nerviem, šis zvans.

Protams, viņi abi metās pie aparāta, cenšoties apdzīt viens otru, bet tēvs bija veiklāks, fiziski spēcīgāks, būtībā viņš bija diezgan simpātisks vīrs, iededzis tai savā Āfrikas saulē, kalsnējs, mazliet nosirmojis, droši vien tur, zem palmām, cik vien tik, krāpīs savu izkrāsoto mūmiju... Vārdu sakot, viņš pieskrēja pirmās, pakāra klausuli, kas no uztraukuma pilnīgi lēkāja viņam rokā, iebērcās «hallo» un pēc tam, tikai reizi pateica «jā», klausījās, klausījās, klausījās, un acis viņam sprāga val ārā no orbītām, viņš pat kaut kā pārkārās pār aparātu, tas laikam bija tik ļoti svarīgi, un žņaudza rokā klausuli, lai nepalaistu garām neviena vārda.

— Skajāk, runājiet skajāk! — viņš pēkšņi iebļāvās un atkal sāka klausīties.

Arī mani tas leintereseja, lai gan paša darīšanas bija svarīgākas, un mēs ar Adašu mammu satraukti stāvējām blakus vecajam Bončeka, mamma vienos plankumos, es ar kvēlojošām ausīm.

— Labi, — viņš atkal pateica. — Jā, jā, protams! Viss tiks izdarīts. Uz redzēšanos! — Viņš nolika klausuli un pagriezies klusi paziņoja: — Adasis nolaupīts.

— Nolaupīts?! — māte iesaucās. — Kas viņu nolaupījis?

— Neuzdod man tik muļķīgu jautājumu! Vai es zinu? Ja es zīnātu, kas zēnu nolaupījis, es liktu vainīgo arestēt! Sis tips pa telefonu prasa simt tūkstošus! Mums viņiem jāsamaksā simt tūkstošu!

— Kad?

— Rīt! Kur lai es uzreiz ņemu simt tūkstošus? Jāskrien aizņemties...!

— Vai dievīn, simt tūkstošus! Viņi vēl kaut ko viņam izdarīs!

— Es apsolījos neziņot milicijai. Pan...!

— Andže, — es viņam pateicu priekšā.

* Idioma, nozīmē plašu uzdzīvi, «plostošanu».
(Turpinājums sekos)

Stārķi un mēs

Aprīļa pirmajā pusē, kad pie mums jau atgrīzušies cīruļi, kraukļi, strazdi, ķīvtīves un citi pirmie gāiputni, ierodas arī stārķi. Ar šo tik pazīstamo putnu, kā zināms, saistīti dažādi nostāsti un ticējumi.

Stārķu skaits Eiropā pēdējā laikā ievērojami samazinājies. Ne velti poļu ornitologs N. Novaks raksta: «Ja stārķu skaits turpinās samazināties tāda pašā tempā kā pēdējos divdesmit gados, tad pēc dažiem gadu desmitiem bērni stārķus iepazīs tikai pēc zīmējumiem.»

Kā rāda 2. starptautiskās stārķu skaitīšanas rezultāti, Latvijā 1958. gada, salīdzinot ar 1934. gadu, kad notika 1. starptautiskā stārķu skaitīšana, apdzīvotu ligzdu skaits samazinājies par 400, bet izaudzēto jauno stārķu skaits gada par 1200.

Par stārķu skaita samazināšanos galveno cēloni uzskata pāriemoša-

nas apstākļu pasliktināšanos Āfrikā. Taču neapšaubāmi liela nozīme ir cilvēku atkliesmīgai pref šiem staltajiem putniem to ligzdošanas vietās. Piemēram, mūsu republikā trīs ceturtdaļas stārķu ligzdu ir novītas uz cilvēku izliktiem pamatiem. No tā redzams, ka baltais stārķis laika gaitā nonācis ciešā atkarībā no cilvēka.

Cilvēku galvenā praktiskā palīdzība stārķiem ir jaunu ligzdu pamatu izlikšana un veco, bojāto atjaunošana. Lauku laudim ļabi zināms, ka stārķu ligzdas tiek apdzīvotas parasti gadu no gada. Pie tam, pēc vācu ornitologa Dr. Hornbergera pētījumiem, lielākā daļa stārķu (61,6%) atgrīzās izaudzēt mazulus iepriekšējā gada ligzdas. Ja vecie tpaņieki gājuši bojā vai citu iemeslu dēļ neatgrīzās ligzdas, to aizņem citi, kas stājas pie ligzdošanas pirmoreiz (stārķi sāk vairoties ar 4.—5. dzīvības gadu).

Tāpēc, ja rudens vētrās vai citos apstākļos stārķu ligzdas nogāžas, nepieciešams izveidot jaunu ligzdas pamatu.

Latvijā devīnas desmitdaļas balto stārķu ligzdu kokos, bet viena desmitā daļa uz ēku jumtiem. Atsevišķas ligzdas atstātas ļoti nepiemērotās vietās — uz elektrības un telefona stabiem, pat siena kaudzēs u. tml., kas liecina par ligzdas izveidošanai piemērotu pamatu trūkumu. Tāpat par piemērotu ligzdošanas vietu trūkumu daļēji liecina nīknās cīņas ar ieņemtajām ligzdam, pēc kurām nereti stārķi pat iet bojā.

Piemērotai ligzdas vietai jāatrodas vispirms augstāk par apkārtnējiem kokiem un ekām, lai no tās būtu plašs skats uz apkārtni un lai stārķi varētu brīvi nolaisties ligzdas no dažādām pusēm. Ligzdas augstumam ir mazāka nozīme, taču pamatu vēlamus novietot ne zemāk par 10 metriem.

Izņemot dažus gadījumus, kad arī Latvijā stārķi perē nelielās kolonijās, tie parasti necieš svešus stārķus savas mājvietas rajonā, t. i., ap 0,5 —

1 km rādiusā ap ligzdu. Tāpēc, izveidojot jaunus pamatus, jāņem vērā jau esošo stārķu ligzdu izvietojums apkārtnē.

Kā sens un tradicionāls stārķu ligzdas pamats ir pazīstams ratu ritenis. Labāku pamatu var izveidot no biežākiem dēļu galiem vai nomaļiem. Ligzdas pamata forma vēlama apļa veidā ar diametru 1,2 — 1,5 m. Pamatam gar malām jāiedzen 10 — 15 cm garas tapas, lai ligzda stabilāk turētos pie tās. Pati pamata konstrukcija var būt dažāda, taču jāņem vērā, ka tam jābūt izturīgam un ļoti nostiprinātam.

Viss teiktāis attiecas uz balto stārķi, taču Latvijās mežos retumis mājā arī tā mazākais radnieks — melnais stārķis. Tas, pretstatā baltajam stārķim, mil klusus, mīrus mežus. Melnais stārķis ligzdu veido pašfāvīgi, bez cilvēka palīdzības, uz izturīgiem kokiem, bet ne pašā koka galotnē.

Mūsu pienākums ir rūpēties, lai tiktu saglabāts un vairots dzimtais dabas krāšņums.

J. BALTVIKLS

No bērna mutes

Māmuļa jautā Andriņim:
— Par ko tu gribētu kļūt, kad būsi liels? Par ārstu, par inženieri, vai varbūt par karavīru...
Andriņš nopietni domā, tad saka:
— Nē! Kad būšu liels, es gribētu kļūt par vīrieti.

*

Violetai ļoti patīk vērot, kā vecmāmiņa šuj. Kādu dienu Violeta arī noiemj šūt. Vecmāmiņa ledod viņai adatu, diegu un drēbes gabaliņu. Pēc isa brīdī Violeta atkal kiāt un saka:
— Vecmāmiņ, ledod man brīnīsi!
— Kālab? — vecmāmiņa brīnās.
— Man nokrita adata, un es gribu to atrast.

*

Mazā Oja kopā ar pieaugušajiem klausās pa radio Šopena mūzikas klavierkoncertu. Pēkšņi krustmāte spāpāini nosaka:
— Varbūt, ka arī tu, bērniņ, kad būsi pieaugusi, tā spēlēsi...
— Es? — Oja brīnās. — Vai tad es esmu radio?

*

Pēterītim piemīt paradums stāstīt dažnedažādus notikumus, kas neatbilst patiesībai. Reiz krustmāte, nomanījusi, ka Pēterītis stāsta nepatiesību un gribēdama dot viņam labu piemēru, saka:
— Tad, kad tavš tētis bija mazs zēns, viņš nekad nemeloja.
Pēterītis zinķāri lejautājās:
— Un kad viņš sāka melot?

*

Ievīna kopā ar vecmāmiņu pastaigājas gar jūras krastu un vienā laikā prāsnā: kādēļ jūra ir tik liela? Kādēļ zivis netaiģa pa ūdeni? Utt., utt. Apnikusi atbildēt uz mazmeiņas jautājumiem, vecmāmiņa piedraud:
— Ja tu vēreiz pasacīsi «kādēļ», es tevi iemešu jūrā.
— Kādēļ?

JANUSS OSENKA

VELNS

Kādu nakti pie manis leradās velns. So apmeklējumu es gaidīju jau sen, jo esmu pazīstams kā ļoti kārtīgs cilvēks, par ko ellē uz mani, protams, labu prātu neturēja.
«Laikam mēģinās kārdināt, sātans,» es nemierīgi nodomāju.
Taču velns ērti apsedās krēslā, sakrustoja savas āza kājas un žāvādamiens vienaldzīgi raudzījās mani.
Iestājās dziļš klusums.
— Laikam gribi, lai iepinos kādā saimnieciskā afērā? — es ieminējos, lai salauztu pirmo neuzticības lēdu.
— Ja gribi pinies, ja negribi nepinies! — velns mierīgi atbildēja, tīrīdams zem nagiem leķepušo sēru.
«Kādu ellīkīgu pārsteigumu viņš man gatavo?» mēģināju uzminēt.
Taču velns vēl arvien nesteidzās atklāt sava apmeklējuma iemeslu.
— Varbūt man kaut kas jānozog? — pajautāju.
— Tava darišana, — velns isi atbildēja.
— Droši vien tu vēlies, lai es iesliqstu alkoholisā, — es nepadevos.
— Silqstīl — velns teica. — Atturēt tevi no tā man nav ne mazākā nodoma.
— Saprotu, — es triumfējoši iesaucos, — tu gribi pierunāt mani uz izvirību. Pustumā, lieqa, skurbinoša mūzika, jūtu uzbudinājums...
— E, kāds tur uzbudinājums, velns nīcīgi atmeta ar roku.
— Garlaicīgi! — es izbrīnījos.
— Manuprāt, tam vajadzētu būt ļoti jauki.
— Piedodiet, bet kurš te kuru kārdina? — velns aizrādīja.
— Patiesām, — es apkēros, — Tev taču jākārdina mani, lai es saqrēkoju.
— Ja gribi qrēkot, qrēko, ja negribi, negrēko, — velns sacīja. — Mani tas nemaz neinteresē.
— Pie veinal — es izamājos. — Kas tad ir noticis, ja tevi tas neinteresē?
— Izmainījusies apmāksas sistēma. Agrāk man maksāja par katru dvesēli, bet taqad pārveda uz mēnesalgu, — velns paskaidroja un izspļāva plēki.
— Fiū!... — to izdzirdis, es pat iesvilpos. Jutu, ka iespēja saqrēkot palet man qar degunu, attālinās un izgaist.
— Paraksti manu komandējumu! — velns pārādza, pasniedzot papīru ar uzrakstu: «IEBRAU- lūdza, «ZBRAUCA» un «KĀRDINĀMA PARAKSTS», CA», «ZBRAUCA» un «KĀRDINĀMA PARAKSTS».
Kad es biju parakstījis, velns iebāza papīru savas frakas kabatā un pamāja man ar roku.
— Pazūd! — es izbrīnījos.
— Vēl taču qailis nav dziedājis, — es aizrādīju.
Sātānisoku smieklu vietā velns tikai vāji pasmaidīja un pazuda. Pat sēra smaka nepalika pāri.

No poļu valodas tulkojis J. LAGANOVSKIS

EULALIJA DORIKA

Kādā marta dienā...

(NO ĢIMENES HRONIKAS VAI PATIESŠ NOTIKUMS NO DZĪVES)

Sasarkusi aiz karstuma, stāvēju pie plīts un ar karoti laidu vistas buljona klimpīnas, kad noklaudzēja priekšnama durvis. Romāns! Paziņu viņu pēc soļiem.
— Labvakar, sievuk! Kur Čarlija? — viņš noprasīja, pavēris virtuves durvis. — Tā, tieši šo jautājumu biju gaidījus... Zināju, ka tas neizpaliks. Klusībā tomēr cerēju, ka viņš to uzdos mazliet vēlāk, varbūt pie vakariņu galdā, kad, labi paēdušam, arī qarastāvoklis labāks (praksē pierādīts fakts: suns ir nikns pāedīs, vīrs — neēdīs).
— Izlikos, ka neesmu dzirdējus.
— Kāpēc tu neatbildi? Es prasu — kur Čarlija?
Nu jau kopš trim dienām Romāns stingri bija nolēdzis Čarliju vakaros laist ārā no mājām. Galu galā tam bija savs pamats, taču es...
— Nu saki, kādēļ tu ļāvi viņai tik vēlu iet ārā? Vai tev nepietiek ar to, ka vakar tā atgriezās tikai pēc divpadsmitiem? Šodien varbūt vispār nepārnāks!
— Gan jau atgriezīsies, qar jau...
— Vai zini, tu esi vieglprātīqal!
— Bet viņa tik ļoti prasījās... Visu dienu tik žēlabainā balsi lūdzās, ka es...
— Ka tava mīkstā sirds neizturēja, vai ne?... Vakar taču paši ar tevi runājām, pie tam qarī un plaši, ka viņai tādām lietām vēl par agru! Ka nav ko blandīties pa naktīm!
— Bet, vīriņ, es tikai...
— Taču vīrs pat negribēja klausīties manā aizstāvēšanās runā.
— Vai tu pati neredzi, kādi visādi te taqad blandās pa mūsu rajonu? Neko sacīt, kavaleri uzraudzies! Tas melnais ar uzdauzīto aci nu jau kuro dienu slaištās ap mūsu māju. Un ja nu viņai ienāk prātā sadraudzēties tieši ar šo plukatu?
— Nedomāju vis. Viņš nav piemērots mūsu Čarlijai — tāds pavīsam prasts. Toties Čarlija kā nekā taču...
— Kā tad, kā tad! Tu laikam domā, ka viņa vadīsies pēc tavas gaumes, ja? Nē, dārgumīn, viņai pašai sava gaume, un šais jautājums tu viņu nepārliecināsi, tieci mani! Un ļaunākais ir tas, ka viņai šādās lietās nav nekādas pieredzes.
— Man šķiet, ka tu mazliet pārspīlē. Manuprāt, viņa ir vēl tāl vecumā, kad prāts vispār nenesas — uz tādām lietām... Cik es novēroju, Čarlija nevienam nepievērs ne mazākās uzmanības...
— Nuja, tu jau vienmēr esi tā gudrā! Tikmēr nepievērsi, kamēr kādā jaukā dienā atnesis tev pārtīti mīlu bērniņu. Dari kā zini, tikai neizmīrīti, ko es tev sacīju — par bendi es nekļūšu un slīcināt viņus neiesu!

Uz palodzes noskrāpstēja. Atskatījos — tur tupeja mūsu skaitisā peļējs Sibīrijais kakene un lūdzās istabā. Pieskrējusī pie loqa, atvēru to. Ar vienu elastīgu lēcienu skaitule bija uz grīdas, pēc tam atskatījās. Tūdaļ pat aiz loqa ne visai saskaņīgi, toties skāļi un izteiksmīgi ieskanējās kaķu «vīrukoris».
Čarlija noskurinājis un enerģiskā soli aizrīkoja uz savu iemīloto vietu mīkstajā atzveltnes krēslā.
Uzvaras priekā smaidīdama, uzlūkoju vīru:
— Nu redzi, vai man nebija taisnība, ka mūsu Čarlija neiealidzies ar šādiem tādēm plukatām?...
Vīrs tikai bezcerīgi atmeta ar roku un gāja pārģerbties.

— Nāc vien tuvāk! Ārst man lefeica gaisa peides.
J. LIEPIŅA zīm.

Pavasariqs starts.
J. LIEPIŅA zīm.

— Cik mīetpīlsoniskī! Sniegt līgavai papīra puķes!...
M. POĻA zīm.

Neņopietna cilvēka piezīmes

Vecpuiši — naivī cilvēki, kas mēģina sasniegt neiespējamo: atrast ideālu sievu.
Uzsakts, ka smēķēšana veicinātu domāšanu, esot maldīqs. Einšteins, kā zināms, smēķēja. Vai bez smēķēšanas viņš būtu izdomājis savu relativitātes teoriju? Eļ tu sazinī!

Cik daudzī lieli un mazi valdnieki domājuši: «Pēc manis kaut vai ūdens plūdī!» Bet jācieš vienam pašam Ludvīķim XV, tādēļ ka viņš to pateica skāļi.

Visus, kam gadījies dzīrdēt par mani kaut ko sliktu, lai arī no cik ticamiem avotiem, brīdīnu: nesteidzīeties ar secinājumiem. Uzklāusiet arī manas domas šīnī sakarībā.

Sāc tikai bēgt, pat teļš tev dzīsies pakal.
Tiesāja pārdevēju, kas bija degvīnam slepenī lējusī kiāt ūdeni. Bet vai patiesībā viņai nevajadzēja piešķirt prēmiju par cīņu pret alkoholismu? Nav, nav un nav taisnības pasaulē!

Jociqs cilvēks. Reiz viņš nošāva qailī par to, ka tas, nakts vidū skāļi ledziedālies, uzcēla viņu no miega. Tad nocīta ābeli, jo tā sāpīgi trāpīja ar zaru pa vaiqu. Pēc tam nodezīnāja pīrti, jo kādu sestdienu, peroties valstīdamīsa pa lāvu, ierāva qurnā skabargu. Nesen, paskārtīiski nopēlis šādu rīcību, kas, atklāti sakot, patiesām nekur neder, pēc tam no dusmām uz sevi ieskrēja ar qailu sienā.

BENEDIKTS BULSTAKS

Uzdevumi iesūtāmi uz diagrammām, katrs uz atsevišķas lapas, pievienojot pilnu risinājumu, autora uzvārdu, vārdu un adresi. Iesūtīšanas termiņš izbeidzas 1967. gada 15. augustā (pasta zīmogs). Aplokšnes ar adresi: «Uzdevumu sastādīšanas konkurss» adresējamas žurnāla «Zvaigzne» redakcijai Rīgā, Pārse ielā 16.
 Trīm labākajām kompozīcijām piešķirs godalgas.
 Konkursa tiesnesis I. DRAISKA.

Šaha kompozīcijas

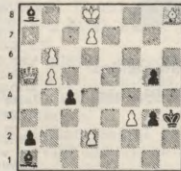
E. VALCIŅA vadībā

NR. 684
A. Skuja — Alūksnē
Pirmpublicējums

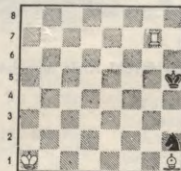
Mats 3 gājienos

NR. 685
J. Fokins — Leningradā
Pirmpublicējums

Paliqmits 2 gājienos
(2 risinājumi)

NR. 686
N. A. Ivanovskis —
Arhanģelskā
Pirmpublicējums

Paliqmits 4 gājienos

NR. 687
J. Brobecc
1. god. «Československy
Sach» 1965. g.

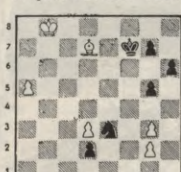
Mats 2 gājienos

NR. 688
V. Vaits
1. god. «Probleblad» 119-tā
tem. konk. 1966. g.

Mats 3 gājienos

NR. 689
G. Nadarešvili
1. god. «Uroša» 1966. g.

Baltie sāk un uzvar

Risinātāji, kas sasniegusi 300 punktus, saņems grāmatu balvas. Atrisinājumus sūtīt «Zvaigzne» redakcijai. Termiņš — 10. maijā.

Pavasari

Augšējā rindā no kreisās —

Gaiša auduma pavasara mētelis, lejas daļā nedaudz paplašināts. Iegriezts kabaņas sedz vertikāla priekšdaļas nošuve un piepogājama josta.

Pavasara mētelis, nedaudz paplašināts lejas daļā, krūšu daļā piegulošs. Priekšpusī rotā nošuve, kas noslēdzas ple sliņpi iegrieztām kabaņām. Mugurpusē pretfeloce.

Priekšdaļā piegulošs, mugurpusē nedaudz paplašināts pavasara mētelis bez apkakles, valkājams ar pieskaņotas citas krāsas šallīti, cepuri un cimdium. Priekšpusē rotājošas nošuves.

Apakšējā rindā —

Pavasara mētelis, lejas daļā nedaudz paplašināts. Piedurkņu viļes nosedz rotājošo nošuve. Tāda pati nošuve horizontāli un vertikāli arī mugurpusē.

Šim mētelim plecu daļa veidota kopā ar piedurkni. Paaugstinātas kabaņas ar pogu un rotājošu nošuvi. Mugurpusē šuvī nedaudz augstāk par vidukļa līniju nosedz neliela jostīņa ar pogām.

Apmetnis vēsākām pavasara vai vasaras dienām, valkājams virs kostīma vai mētejkleitas. Mugurpusē rotājošo šuvī noslēdz pretfeloce. Komplektu papildina citas pieskaņotas krāsas samta cepurīte un kaklaustiņš.

M. BRIEDES modeļi un zīmējumi

Vāku pirmajā lappusē — VILHELMS PURVITIS. «SILAVA MOSTAS». [Eija].
[No LPSR Valsts mākslas muzeja pastāvīgās ekspozīcijas].

Vāku ceturtajā lappusē — «VAI ES BŪTU AIZMRSTIS!»

J. BAUMAŅA krāsu foto

HORIZONTĀLI: 5. Viena no augstākajām mācību iestādēm. 8. Armēņu proletāriskās literatūras pamatlēcjs. 9. Ievērojams krievu gleznotājs. 14. Ievērojams angļu fiziķis un ķīmiķis. 15. Krievu rakstnieks. 16. Ievērojams angļu rakstnieks, antifāsisists. 19. Pasaulslavena krievu matemātiķe. 20. «Dona Kihota» autors. 21. Franču rakstnieks — Parīzes komūnas dalībnieks. 22. Pirmās lidmašīnas izaudrotājs. 27. Krievu komponists. 28. Itāliešu 19. gs. komponists. 29. Dāņu literatūrzinātnieks un kritiķis. 30. Angļu rakstnieks. 31. Franču «Apgaismības laikmeta» darbinieks. 32. Viens no pirmajiem utopiskajiem sociālistiem. 33. Operas «Orfejs un Eirīdika» komponists. 34. Bulgāru revolucionārs darbinieks, dzejnieks. 35. Izcilis angļu-īru dramaturgs. 36. Krievu vēsturiskā glezniecības zara pārstāvis.

VERTIKĀLI: 1. Latviešu varoņeposa autors. 2. Ievērojams vācu komponists. 3. Lībānas sabiedrīks darbinieks. 4. Vācu dzejnieks. 6. Ievērojams itāliešu tēlnieks. 7. Latviešu skatuves mākslinieks. 10. Bulgāru dzejnieks. 11. Izcilis spāņu gleznotājs. 12. Pasaulslavena amerikāņu rakstnieks un publicists. 13. Beļņu rakstnieks. 17. Holandiešu gleznotāju ģimene. 18. «Enģeļu dumpja» autors. 23. Franču filozofs materiālists. 24. Krievu revolucionārais demokrāts. 25. Angļu publicists un mākslas vēsturnieks. 26. Franču komponists.

ZURNĀLA 6. NUMURĀ IEVIETOTAS
KRUSTVĀRDU MIKLAS ATRISINĀJUMS

HORIZONTĀLI: 4. Rudzutaks. 7. Svecce. 8. Līvess. 9. Joniški. 10. Sters. 11. Sārts. 13. Zvans. 15. Burkāni. 16. Viņners. 18. Rembrants. 21. «Granma». 22. Zariņš. 25. Sevastopole. 26. Skots. 27. Otepe.

VERTIKĀLI: 1. Kurcijs. 2. Rumānija. 3. Skallis. 5. Fedčenko. 6. Teherāna. 10. Stungure. 12. Stradiņš. 13. Zieme. 14. Svins. 17. Prometa. 19. Knīsis. 20. Priede. 23. Dante. 24. Upīts.

Redakcijas kolēģija: I. KLEPERS [galvenais redaktors], A. BALODE [atbild. sekretāre], R. LĀCE, V. LĀCE [galvenā redaktora vietniece], J. NIEDRE, L. PURS, H. RUKŠĀNS, J. STRADIŅŠ, S. VIRTMANIS.

Redakcijas adrese — Rīgā, Pārse ielā 16. Tālruni: izziņas, korektoriem — 223079; galvenajam redaktoram — 223173; galv. redaktora vietn. — 221681; atbild. sekretāram — 220361; daļu redaktoriem — 225948, 228732; māksl. iekārtotājiem, tehniskajam redaktoram — 220122; fotogrāfam — 229941. Manuskrīptus un fotooriģinālus atpakaļ neizsūniedz.

Mākslinieciskie iekārtotāji I. KĻAVA, G. EZERNIEKS.

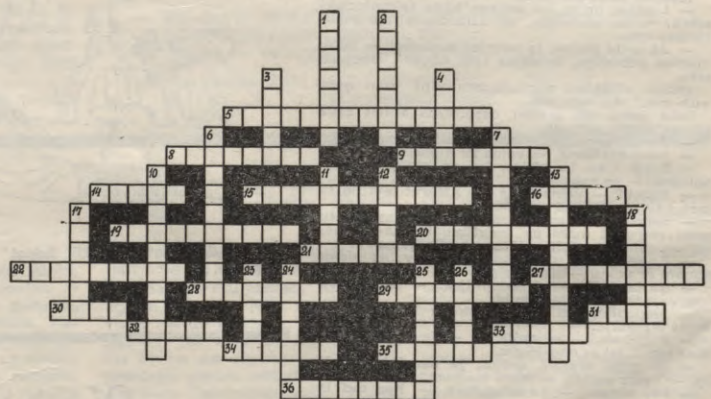
Tehniskais redaktors L. LIZIŅŠ.

Общественно-политический и литературно-художественный иллюстриро ванный журнал «Звaйгзне» на латышском языке (г. Рига, Латвийская ССР). Журнал выходит два раза в месяц.

Izdevējs Latvijas KP CK Lalkrakstu un žurnālu izdevniecība Rīgā. Pilš ielā 23. Iespiests LPSR Ministru Padomes Preses komitejas Poligrāfiskās rūpn. pārvaldes tip. «Cīņa» Rīgā, Blaumaņa ielā 38/40. Vāki un pielikumi iespiesti Latvijas PSR Ministru Padomes Preses komitejas Poligrāfiskās rūpn. pārvaldes Dobspiedes un po ligrāfisko krāsu fabrikā Bauskas ceļā 31. Notods salikšanai 1967. g. 13. martā, parakstīts iespiešanai 25. martā. Papīrs 70x108/16, 2+0,5 papīra loksni, 4+1 fiz. iespied., 5,6+1,4 uzsk. iespied., 9,08 izdevn. loksn. Tirāža 97 000 eks. Pasūt. Nr. 639. Maksā 30 kap.

Krustām šķērsām

SASTĀDĪJUSI A. ATVARA RĪGA

ZVAIGZNE

1967

INDEKSS
77153
Cena 30 kop.